

Når en flygtning banker på

- scener fra 25 års asylarbejde i Dansk Røde Kors

Udgivet af Dansk Røde Kors' asylafdeling
Sandholmgårdsvej 40
3460 Birkerød

Tlf. 35 43 22 44
Fax. 35 43 24 44
asyl@redcross.dk
www.drk.dk/asyl

Redaktion:
Maja Rettrup Andersen (Ansv.)
Isabel Fluxá Rosado (Red. og tekst)
Annette Haugaard (Red.)
Jørgen Chemnitz (Red.)

Forsidefoto: Mikkel Østergaard

Layout:
Jens Bureau (supergreen.dk)

Tryk:
PE offset & reklame A/S, Varde

© Alle rettigheder til denne publikation
tilhører Dansk Røde Kors.

Forord

I år markerer vi 25 års jubilæet for Dansk Røde Kors asylafdeling. Siden 4. august 1984 har Dansk Røde Kors stået for indkvartering, aktivering og uddannelse af asylansøgere, mens deres sag bliver behandlet i Danmark.

Det har været en turbulent og begivenhedsrig tid med mange op- og nedture for både beboere, medarbejdere og for organisationen som helhed. Det hele startede som et pionerarbejde med uvurderlig hjælp fra frivillige kræfter. I dag er vi en fuldt ud professionel organisation drevet af dedikerede medarbejdere, som er lige så entusiastiske og gør et lige så stort arbejde som i pionerdagene - også når det er svært.

Forleden modtog jeg en mail fra en medarbejder, som skrev:

"Jeg føler, at det er noget særligt at arbejde for Dansk Røde Kors - hver dag har sine udfordringer - det er af og til hårdt, men det er aldrig kedeligt, og så er det dejligt at være en del af et team, som prøver at gøre dagligdagen for vores beboere så tålelig som muligt - vi får meget igen!"

Jeg har fået mange lignende positive tilbagemeldinger fra både medarbejdere og beboere gennem alle årene. Det gør mig glad og stolt, og det betyder, at uanset hvor svært det ofte har været, så er det alt arbejdet værd.

Oplevelserne af asylarbejdet er mange og forskellige. Enhver asylansøger, der har boet på et Røde Kors center og enhver medarbejder, der har arbejdet for Røde Kors kan fortælle sin helt egen historie om, hvordan det har været på både godt og ondt. I dette hæfte hører vi nogle af de historier. Både fra tidligere beboere og fra tidligere og nuværende medarbejdere.

I næsten alle år har der været en heftig debat om asylansøgere og deres vilkår.

Mange af de samme temaer er gået igen gennem årene. Det gælder kritikken af bolig- og plads-

vilkår, vente- og opholdstidsbelastning, at asylansøgere ikke må arbejde og forsørge sig selv, hvad gør man for afviste, der ikke kan sendes hjem, de uledsagede børn, de syge, de traumatiserede osv.

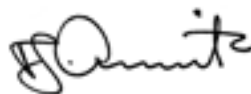
Det er svært for de kritiske røster at få øje på. Men asylarbejdet, og det Røde Kors kan tilbyde beboerne, har gennemgået en væsentlig udvikling og forbedring siden 1984. En udvikling med afsæt i Røde Kors principperne og vore værdier om en meningsfuld og værdig ventetid.

Fra starten har vi arbejdet intenst for at forbedre vilkårene for beboerne. Ikke alt er lykkedes, men meget er trods alt blevet gennemført med tiden. Da vi begyndte, var der ingen tilbud om aktiviteter og undervisning, ingen skole til børnene, ingen legestue eller klub. Beboerne måtte ikke selv lave mad og bo- og livsvilkårene på asylcentre var noget tilfældige og i mange tilfælde betydeligt værre, end de er i dag. Det havde alvorlige konsekvenser i de tidlige år, og det fortæller vi også om i disse udvalgte scener fra asylarbejdets historie.

Mange har bidraget og medvirket til projektet med at fortælle asylafdelingens historie.

Desværre har der ikke været plads til alle historierne i denne udgave. Vi håber på at kunne udgive en mere fyldig fortælling på et senere tidspunkt. Tak til alle jer der har medvirket.

God fornøjelse.

Jørgen Chemnitz

Han er både udmattet og anspændt, da toget kører ind på perronen på Københavns Hovedbanegård. Hossein har tilbragt et ulideligt antal timer i tætpakkede togkupéer på en rute, der strækker sig fra Istanbul i Tyrkiet op igennem Østtyskland og videre til København. Den 26-årige iraner har slået følge med cirka 60 andre iranere. Året er 1984, de er på flugt fra de iranske myndigheder, fra krigen mellem Iran og Irak, og Ayatollah Khomeynys jerngreb. I toget bliver de bedt om at vise pas og papirer af det danske politi. Med rystende hænder viser nogle fra gruppen de dyrt købte og forfalskede rejsedokumenter frem. Andre river dem hurtigt i stykker og siger, at de ikke har papirer med sig.

"Vi overgav os straks i myndighedernes vare-tægt, og vi frygtede det værste. Mange af os havde tilbragt måneder i en tyrkisk flygtningelejr under elendige forhold, hvor vi boede fem til seks personer stuvet sammen på minimale værelser. Det var i en lille landsby tæt på grænsen til Iran, og både politi og myndigheder var korrupte. De krævede konstant bestikkelse for at hjælpe os igennem dagen og videre på vej," husker Hossein Nahavandi mere end tyve år senere.

Netop ankommet spekulerer han over, hvad straffen mon vil være for at rejse med falsk pas. Bliver han smidt i fængsel og afkrævet flere penge, som han ikke har mange tilbage af? Bliver han slået, tortureret eller det der er værre? Udenfor banegården bliver iranerne ført hen til en række grønne politibusser. Hossein tænker, at de nok bliver ført til en militærlejr eller et fængsel.

Han undrer sig over, at de personer, der tager imod dem ikke har uniform på. De bærer pæne jakkesæt med slips. Første stop er en nærliggende kontorbygning, der langt fra ligner et fængsel. Inden for vrimler det med nydelige damer, som faktisk har uniform på. Men stedet virker ikke autoritært. Der er pænt og rent, og ingen er bevæbnede. Det undrer Hossein sig meget over.

"Jeg vidste ikke noget om Danmark. Jeg havde hørt om 'Danish' - wienerbrød - og en by ved navn København. Jeg havde ikke valgt at rejse til Danmark. Det var blot det nemmeste på det tidspunkt, og jeg ville væk fra de elendige forhold i den tyrkiske flygtningelejr."

Hos Rigspolitiet i Anker Heegaardsgade bliver iranerne placeret i en spisesal og får serveret brød med smør, juice, kaffe og hvad der ellers hører til et typisk dansk morgenmåltid. En efter én bliver de kaldt ind til afhøring på et mindre kontor, hvor en sekretær noterer svarene på en gammeldags skrivemaskine. Afhøringen foregår med hjælp fra en persisktalende tolk.

Hossein bliver bedt om at aflevere sit falske pas.

Under afhøringen fortæller Hossein, at han er flygtet fra Iran efter at have levet under jorden igennem længere tid. Hans forbrydelse består i at give husly til medlemmer af en fraktion af modstandsbevægelsen mod det iranske præstestyre – Mujahedin. Da de iranske myndigheder opdager det, går jagten ind. Først skjuler Hossein sig i Teheran, hvor han og hans familie bor. Men det bliver for farligt. Der venter hårde straffe – sågar dødsstraf til dem, som støtter og samarbejder med modstandsbevægelsen. Han flytter ud på landet, hvor ingen kender ham, og hvor han stadig kan arbejde som landmåler.

Hossein kan dog ikke afholde sig fra at ringe hjem i ny og næ, og telefonerne bliver aflyttet.

Så går flugten ud af Iran. I flere omgange, dag og nat, igennem det kurdiske område af landet og med hjælp fra den kurdiske modstandsbevægelse.

"Jeg var ked af at forlade Iran og min familie. Det var ikke meningen at flygte, men jeg kunne ikke blive. Det var alt for farligt"

Ankomst

Afhøringen hos Rigspolitiet tager cirka et kvarter. Da alle iranerne er færdige, bliver de igen gelejdet ud til busserne, der nu kører nordpå. Næste stop er i en grøn skov i Holte foran en høj, hvid, imponerende bygning. Udenfor vajer et flag. Hossein genkender det røde kors på den hvide baggrund, men han tænker ikke nærmere over det.

Det, der gør ham rolig, er den imødekommende stemning, som omgiver slottet. Vinduerne er oplyst af tændte stearinlys. Det gør et stort indtryk på Hossein. Det hele virker indbydende. Udenfor venter Røde Kors' personale og frivillige.

På trappen står en mand og hilser på de nyankomne. Håret er vindblæst. Han bærer et kraftigt brillestel og fuldskæg. Han er klejn af statur men har tydeligvis en vis status. Manden byder hver eneste af de nye asylansøgere velkommen med et håndtryk. Hossein bemærker, at han bøjer sig for at give en iransk mand i kørestol samme velkomst som alle de andre.

"Det hele virkede meget organiseret og lige-værdigt. Det var slet ikke så skræmmende, som jeg havde frygtet. Vi blev budt velkommen af rare mennesker, som fortalte os på engelsk, at vi ikke skulle være bange for det, der ventede. Da vi kom inden for, kunne vi vælge 2-3 personer, vi gerne ville bo på værelse med. Vi fik udleveret sengetøj og anvist værelser med senge, et lille skrivebord og et skab. Der var pænt og rent, og værelserne havde den mest fantastiske udsigt over parken."

I spisesalen venter det første måltid. Rugbrød, hvidt brød, ost og pålæg. Fremmed mad, men det kan spises. Hossein bliver introduceret for dyrlægens natmad. Det kan han godt lide. De følgende dage er der varm mad til middag. Millionbøf med kartofler. Gryderetter med ris og kylling.

"Det var jo ikke besluttet, at der var mad, men det var varmt og det smagte godt. Der var meget rart på Næsseslottet – det var som et paradis."

Der er fællesmøde allerede første aften. De nyankomne bliver straks opfordret til at melde sig til forskellige tjanser i køkkenet. Alle skal hjælpe til med at rydde op og lave mad.

"Hver gang der blev spurgt: - Hvem vil feje?, eller - Hvem vil vaske op?, - så røg alle hænder straks i vejret. - Det vil jeg. - Det vil jeg. Det var sjovt! Alle var ivrige efter at være med."

Iranerne får tilbudt en hurtig telefonsamtale hjem til familien, så de kan meddele, at de er nået frem i god behold. Hossein får kontakt og gør det ganske kort som aftalt. Da familien hører, at alt er ok, og at han er i sikkerhed, holder de en stor fest hjemme i Iran. Hossein er overrasket over, at han ikke bliver opkrævet penge for opkaldet. Han bliver endnu mere overrasket, da han efter få dage får lommepenge og kan tage bussen ind til København og se på seværdighederne. Det er den rene idyl.

Men i dagene efter opstår den første konflikt blandt iranerne. Et par af dem opfører sig for feminint, mener nogle af de meget mandhaftige. De barberer ben og går med lidt for små shorts.

De to grupper kommer snart i slagsmål. Røde Kors personale træder til for at mægle.

"Konflikten blev løst hurtigt, fredeligt og demokratisk. De feminine fik deres eget værelse.

Der blev ikke tilkaldt politi. Der var ingen vold. Der var ingen hårde straffe. Personalet fik forklaret på en meget elegant måde, at alle skulle behandles lige. Men vi kunne godt blive separeret i grupper med dem, vi passede sammen med. Vi andre blev ret flove. Vi var næsten lige ankommet og så opførte en flok bøller sig på den måde. Det var pinligt. Vi havde jo ikke lyst til at blive stemplet som voldelige. Personalet løste det på en flot måde. Det føltes betryggende og godt. Pludselig blev jeg ret glad for, at jeg var havnet i Danmark, selvom det var helt tilfældigt."

Et gensyn

Hossein ankommer første gang til slotspladsen foran Næsseslottet den 12. august 1984. Ugen før har Dansk Røde Kors åbnet Danmarks første asylcenter med cirka tre timers varsel.

Manden, som tager imod Hossein på trappen, fører an i kampen mod uret, da asylcentret bliver stablet på benene i løbet af én aften ugen forinden. Han bliver chef for Dansk Røde Kors asylafdeling. En organisation som gennemgår en drastisk udvikling i de følgende mange år.

Tyve år senere er Jørgen Chemnitz på centerturne med besøg i Frederikshavn sammen med Røde Kors' socialkonsulent Karen Louise Christensen. De tager ind til midtbyen for at finde et sted at spise og beslutter sig for en pizza på en italiensk restaurant på byens gågade.

Restaurantens ejer betragter dem nysgerrigt bag bardisken.

Hossein genkender øjeblikkeligt manden, som bød velkommen på trappen til Næsseslottet.

Han nærmer sig tøvende bordet. Tør ikke rigtig spørge, og han er ikke sikker på navnet, men han glemmer aldrig et ansigt.

"Hedder du Jørgen", spørger han langsomt med en stemme så dyb, at den sår tvivl om, hvorvidt asylchefen gør klogt i at give sig til kende eller ej.

Jørgen Chemnitz bekræfter med en vis tøven.

"Arbejder du stadig i Røde Kors?" Også her kan Chemnitz bekræfte.

Få minutter efter er lederen af asylafdelingen overdænget med roser.

"Jeg fortalte ham, at det var en god oplevelse. At de små ting, som de levende lys i vinduerne gjorde ankomsten livlig og indbydende, og at han gav alle håndtryk på trappen. Det gav et indtryk, der sagde: du er velkommen. Vi forstår dig. Vi accepterer dig. Personalet forstod, hvorfor vi var kommet."

"Jeg forklarede ham også, at de, som i dag er utilfredse med vilkårene på asylcentre i Danmark, skulle prøve at bo i en flygtningelejr i Tyrkiet for tyve år siden. Det var forfærdeligt. Jeg har hørt, at afghanske flygtninge bliver behandlet helt forfærdeligt i flygtningelejre i Iran i dag. Så jeg forstår ikke al den kritik af asylcentre i Danmark. Det må være på grund af uvidenhed."

Hosseins positive minder gør et stort indtryk på Jørgen Chemnitz. Han bliver rørt. Al den ros trykker på et ømt punkt hos asylchefen, der igenem årene - men især i denne tid kan læse utallige indlæg i aviserne fra en fast skare af kritikere. De mener, at Røde Kors arbejder som regeringens håndlangere og driver flygtningelejre under helt uacceptable og umenneskelige vilkår. Det er bestemt heller ikke alle de tusindvis af asylansøgere, som bor på Røde Kors' centre i årene efter Hossein, der husker opholdet som en tid i paradis. For mange er det en tid, de helst vil glemme alt om.

Chemnitz husker heller ikke selv de første år som paradisiske tilstande.

Han husker det som en tid med korte varsler,

akutte udrykninger, få ressourcer og hurtige beslutninger. Han som leder og organisationen som helhed måtte tage godt og grundigt ved lære undervejs. I dialogen med myndighederne, i samværet med asylansøgerne, i forhold til pressen og internt blandt ledelse og medarbejdere i organisationen, der slet ikke var gearet til opgaven.

Da asylarbejdet begyndte

Dansk Røde Kors Asylafdeling bliver født, da Næsseslottet åbner en lørdag aften den 4. august 1984. På det tidspunkt er Jørgen Chemnitz leder af Dansk Røde Kors' sociale afdeling. Afdelingen har siden 1982 mødt de første asylansøgere, der selv har henvendt sig for at få hjælp. De har brug for et lyttende øre til deres problemer. De er langt hjemmefra, de er ensomme. De har været udsat for traumatiske oplevelser eller tortur. De forstår ikke sproget og landet, de er flygtet til.

De forstår ikke, hvad der sker med deres asylsag, og de er i tvivl om, hvor længe de skal vente på et svar. De har ikke penge nok. Røde Kors kan hjælpe med lidt kontanter til busbilletter og kontakt til sports- og fritidsaktiviteter. Røde Kors sørger også for, at de kan få et bibliotekskort og kautionerer for lånene, så asylansøgerne kan få bøger at læse i. Andre får hjælp til at søge læge eller at finde forsvundne familiemedlemmer gennem Røde Kors' Eftersøgningstjeneste i Geneve.

Der kommer flere henvendelser, og Røde Kors ansætter en medarbejder på halv tid, Kirsten Andersen, som til at begynde med, tager imod asylansøgerne på Dansk Røde Kors' hovedkontor på Østerbro.

En del får et 60 timers danskursus på Studieskolen til 295.- kroner, der bliver betalt gennem fondsmidler, som Røde Kors har adgang til. Når der er indskrivning til danskursus, står asylansøgere i en lang kø nedad gaden. Men aktiviteterne er sporadiske, og der er få ressourcer at gøre godt med både hvad angår personale og økonomi. Alligevel lærer Røde Kors mange asylansøgere at kende og får et grundigt indblik i deres situation. De fleste har henvendt sig, fordi de genkender Røde Kors fra brændpunkterne ude i verden og har tillid til, at der kan man få hjælp.

Derfor sender Røde Kors' daværende generalsekretær og præsident et oplæg til Justitsministeriet, den øverste myndighed på asylområdet, hvor de peger på en række problemer og kommer med bud på, hvordan de kan løses. Desuden tilbyder de, at Røde Kors medvirker i arbejdet med asylansøgere.

Både på grund af de konkrete erfaringer men

især som uafhængig, neutral og humanitær hjælpeorganisation, der hjælper mennesker i nød, uanset hvem de er, og hvor de kommer fra.

Daværende Justitsminister Erik Ninn Hansen er ikke begejstret for den nye udlændingelov fra 1983, som trækker flere asylansøgere til landet. Men han er særdeles positivt stemt over for Røde Kors' forslag til forbedringer og bistand.

På en række møder diskuterer myndighederne, Dansk Røde Kors og Dansk Flygtningehjælp snart opgavefordelingen imellem sig, under det man kalder for præasylfasen. Tiden hvor asylansøgere venter svar på ansøgningen om asyl.

I det nyoprettede Direktoratet for Udlændinge ønsker man dog selv at klare hele opgaven med at indkvartere asylansøgere.

De fleste bor på hoteller og pensionater i området "den sorte firkant" på Nørrebro i København. Men folk bliver flyttet rundt i tide og utide. Der opstår nemt konflikter mellem hotelejere og asylansøgere, og Røde Kors har allerede hjulpet til med at løse konflikter og finde boliger adskillige gange, når asylansøgere har brug for hurtige flytte-løsninger.

På et møde i marts 1984 i Direktoratet lyder meldingen, at man har sat sig for at blive de bedste nogensinde til at behandle asylsager hurtigt, retfærdigt og effektivt. Samtidig lægger Direktoratet vægt på selv at varetage en ihærdig indsats på det sociale og humanitære område. Man vil ikke bare være "de onde sagsbehandlere". Man vil også stå for de gode og positive opgaver. Røde Kors' tilbud om at bistå med opgaven bliver derfor høfligt afslået.

Den første opringning

Lørdag den 4. august 1984 slapper Jørgen Chemnitz af hjemme på sin sofa foran Tv-skærmen, hvor aftenens nyheder netop er afsluttet.

Kl. 20.03 ringer telefonen. Få minutter efter er lørdagshyggen forbi. Det samme er Chemnitz' dage som chef for Røde Kors' sociale afdeling.

I den anden ende af røret hører han kontorchef Peter Stæhr, næstkommanderende i Direktoratet for Udlændinge:

"Kan Dansk Røde Kors skaffe øjeblikkelig husly til 48 iranere, som har søgt asyl. De sidder lige nu til registrering i Anker Heegaardsgade?"

Efter at have tænkt sagen igennem i et sekunds tid svarer Chemnitz, at han vil se på mulighederne og vende tilbage. Inderst inde ved han, at Røde Kors siger ja til opgaven, selvom det er fuldstændig uklart, om det er en akut og kortvarig hjælp, der er efterspurgt eller en mere langsigtet opgave.

"Vi fik ikke meget at vide. Det eneste, jeg hæftede mig ved, var, at Direktoratet meddelte, at de nok skulle dække de udgifter, som Røde Kors fik. Nu havde vi jo stukket næsen frem og været kritiske over for den måde, man gjorde tingene på og forslået, hvordan der kunne forbedres. Vi måtte sige ja."

Det bliver den første skelsættende opringning ud af mange i de kommende år. Men det er den opringning den 4. august, som regnes for asylafdelingens fødselsdag.

Chemnitz ringer til Dansk Røde Kors' daværende generalsekretær, Eigil Pedersen.

De ved, at det gamle slot nær Furesøen i Holte står tomt. Næsseslottet har senest fungeret som rekreationshjem, så generalsekretæren ringer til Københavns hospitalsdirektør Jørgen Funder.

Efter et par opringninger frem og tilbage er der grønt lys for at indkvartere iranerne på slottet.

Men udover en tilladelse, et par gode kræfter blandt Jørgen Chemnitz' nærmeste medarbejdere og et antal Røde Kors frivillige, er der ikke så meget andet.

Det gamle rekreationshjem har været lukket i årevis. Der er 65 senge og et centralkøkken med det grove køkkengrej. Intet andet.

Næsseslottet

Generalsekretæren er snart på vej til Næsseslottet med sin kone og andre frivillige. De skal straks have fat i nøglen hos gartneren og i gang med at gøre stedet klar. Lufte ud, feje gulv og brygge kaffe.

Jørgen Chemnitz og hans hustru Jonna kører samtidigt til Københavns Hovedbanegård og tømmer døgnbutikkens hylder for brød og syltetøj. Så tager de til Røde Kors' hovedkontor i palæet på Dag Hammarskjølds Allé og møder en sekretær og en chauffør, som er kaldt på nødarbejde.

To timer senere kører den første grønne politibus op foran hovedkontoret. Bag bussens duggede ruder kan Jørgen Chemnitz og hans kolleger skimte en række forskræmte blikke.

I bussen sidder kun kvinder og børn. De er sendt af sted på forhånd, mens deres mænd er til afhøring. Det har kvinderne ikke helt forstået. De er fortvivlede over, at mændene ikke er med. De er bange for at blive adskilt, og at de ikke ser dem igen. I kantinen venter te, kaffe og brød med marmelade på bordet. Det gælder om at berolige og forklare, at familierne vil blive forenet igen.

Det sker allerede senere på aftenen, da alle kører i samlet flok til Næsseslottet.

Fra begyndelsen ligger det Røde Kors folkene

stærkt på sinde, at gæsterne får ordentlig information om, hvad der skal ske og føler sig trygge og velkomne.

Da de ankommer til slottet, opdager de, at der ikke er noget sengetøj til de overnattende gæster. Første nat må de så klare sig uden. Hospitalsdirektør Jørgen Funder bliver kontaktet endnu en gang. Han bliver bedt om at skaffe 65 sæt sengelinned og håndklæder. Næste dag kører Jørgen Chemnitz til Bispebjerg Hospital og smugler sengetøjet ud af hospitalets bagdør og ind i en Røde Kors bil.

Den første aften bliver iranerne registreret med blok og pen, så Røde Kors ved, hvem der er i huset. Først langt ud på natten er alle gået til ro. Hos Jørgen Chemnitz og de frivillige pumper adrenalinen ovenpå hasteopgaven. Jonna er snublet på trappen og har forstuvet foden, men hun må vente med at komme på skadestuen til næste morgen. De har alt for travlt. Der skal mere kaffe på kanden. De har behov for at snakke videre i køkkenet og fortsætte med at planlægge, hvad der nu skal ske. Dagen efter skal morgenmad, frokost og middag stå klar til 48 personer.

Tidligt på morgenen rømmer Chemnitz den lokale baker i Holte. Den får i resten af Næsseslottets levetid som asylcenter en ret lukrativ forretning. Røde Kors' lagerforvalter har en kone, der er økonoma. Hun bliver ringet op og bedt om gode, nemme opskrifter på sammenkogte retter med ris til 60-70 personer, der ikke spiser svinekød.

I de følgende dage lever Røde Kors' personale og frivillige tæt sammen på Næsseslottet for at hjælpe til. Jørgen Chemnitz selv arbejder i døgn-drift. Hans datter må fejre sin tre års fødselsdag på fars arbejde, og Chemnitz' mor laver ekstra mange lagkager, så alle beboere kan fejre med. Sengepladserne er fyldt op. Der er mange praktiske gøremål med at sætte stedet i stand. Der er ikke tid til at pendle frem og tilbage mellem lejligheden i Hørsholm og slottet i Holte trods den korte afstand, for han har selv nattevagterne. Ud på de små timer må han lægge sig til rette på slottets eneste ledige sengeplads; et gynækologisk leje i et støvet og klaustrofobisk lille kontor på det gamle rekreationshjem. Det er særdeles ubekvemt, og søvnen kommer kun i små afbrudte doser.

"Jeg måtte holde fast i dørhåndtaget ved siden af for ikke at trille ned på gulvet. Men jeg var så træt, at jeg kunne have sovet hængende på en krog."

Mange iranere er fuldstændigt blokket for penge, andre har lommen fuld, da de ankommer til Næsseslottet, flere har mistet al bagage. Alligevel bliver der hurtigt dannet nye drømme og håb for fremtiden. Der er en let og munter stemning på slottet. De musikalske spiller på klaveret. De dansglade hopper rundt om aftenen. Både børn og

Næsseslottet 1984

Foto: Leif Nyholm

voksne leger udenfor på græsplænen. Mændene socialiserer ved billard bordet i dagligstuen. Der er betydeligt mere grin end gråd på det første asylcenter.

Hver lørdag ankommer et nyt hold iranere til København via Østberlin med enten tog eller fly.

De første beboere på Næsseslottet flytter derfor videre ud i landet til forskellige hoteller, og så skal der fart på for at gøre klar til de næste.

Hver gang bliver sengetøjet vasket i lyntempo og lagt på igen samme dag, der er udskiftning.

I starten er det også Jørgen Chemnitz' opgave.

"Dem, der rejste, lagde det brugte sengetøj på gulvet i hallen og så proppede vi det hele ind i biler og af sted til Quick vaskeriet i Holte, så det var klar igen. Det skulle ske tidligt, før alle fruene fra Holte kom og optog maskinerne. De blev vældigt oprørte. Ikke bare over at maskinerne var optagede, men også fordi de mente, at vi udgjorde en betydelig sundhedsrisiko ved at vaske vores sengetøj samme sted som dem. Da måtte jeg bare tage et kig ned i deres kurve og sige, at jeg var mere bekymret for, hvad deres sengetøj gjorde ved mine asylansøgere end omvendt."

Pionerånd

Den første tid med asylarbejdet husker asylchefen som kaotisk, men samtidig er der et enormt engagement og en utrolig fleksibilitet blandt medarbejderne og de frivillige.

"De første år var præget af pionerånd. Alle påtog sig alle slags opgaver – det bedste de havde lært. Der var ikke noget, der var for fint, for stort eller for småt uanset hvilken uddannelse, faglig baggrund eller position man havde, og folk arbejdede i døgndrift og i weekender."

Næsseslottet fungerer efter åbningen som et egentlig modtagecenter med registrering og ind- og udflytninger. Der checker nye ind hver uge, og der er pres på pladserne.

"Ofte vidste vi jo ikke noget om, hvor de nu skulle hen før dagen før. Så måtte vi ringe til de lokale Røde Kors afdelinger, som skulle tage fat i deres frivillige - folk som jo havde almindeligt arbejde ved siden af og sige: hjerteligt tillykke! I har vundet 50 iranere. De kommer med en bus i morgen. Vi vil gerne bede jer om at være klar med det første måltid. Og ikke noget med at servere svin! Og så vil vi bede jer om at være tilstede hver dag i

et par timer og guide dem rundt i lokalsamfundet. Vis dem hvor der er en læge og en tandlæge. Vis dem postkontoret, banken . Få det bedst mulige ud af det. De blev så chokerede, at de bare gjorde, hvad vi bad om. Mange af dem lavede et ganske flot stykke arbejde. Men modellen holdt jo ikke i længden,” fortæller Jørgen Chemnitz.

Det bliver svært at holde styr på folk. Det er vanskeligt at informere, når man ikke selv ved ret meget.

”Vi vidste godt, at Ali var havnet i Esbjerg, men Ali hørte jo så om en ven, der var kommet til Fåborg, så flyttede Ali til Fåborg, og så flyttede Ali og vennen et tredje sted hen - til sidst var der ingen, som vidste hvor asylansøgerne var.”

De fleste har sendt postkort hjem til Iran i løbet af den første uge i Danmark med billeder af Næsseslottet og adressen i Holte bagpå. Deres familier sender snart post tilbage til Næsseslottet, og i løbet af kort tid brænder Røde Kors inde med bunkevis af breve, for ingen aner, hvor posten skal sendes hen.

Der kommer også en del henvendelser fra udlandet fra flygtninge, som gerne vil reservere et værelse på forhånd på det smukke slot.

Røde Kors får opgaven

Røde Kors såvel som myndighederne improviserer sig gennem asylarbejdet, men det står hurtigt klart, at der må struktur på sagerne. En formaliseret organisering af opgaverne må til, hvis Røde Kors skal fortsætte med at drive asylcenter. Niveauet på Næsseslottet minder om et vandrehjem uden faste procedurer for modtagelse og registrering. Der må ansættes flere folk. Det går ikke kun at fæstne sin lid til de frivillige. Det vælter ind med asylansøgere over grænserne, og problemet med at skaffe plads til de mange nyankomne bliver mere påtrængende for hver dag.

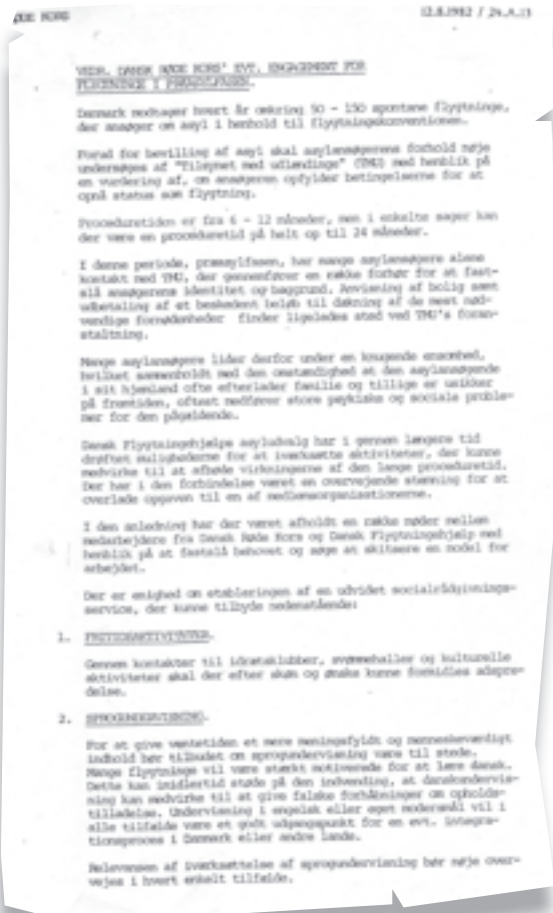
Direktoratet har som sagt lovet at refundere alle udgifter for den akutte indkvartering. Men der er endnu ikke tale om et formelt samarbejde. Man kan derfor ikke gå i gang med at ansætte folk og lede efter flere sengepladser.

Tre uger efter åbningen af Næsseslottet kontakter Dansk Røde Kors Direktoratet og stiller spørgsmålet:

”Hvad nu?”

”Ja? –hvad nu?,” lyder det overraskede svar.

Det er ikke i samme omfang gået op for Direktoratet, at de daglige praktiske opgaver er ved at stige alle over hovedet. Administrativt er alt kaos. Også for Direktoratet. Den politiske forventning er, at sagsbehandlingen af asylsagerne højst skal

Notatet med visioner for asylarbejdet fra 1984

vare tre måneder. Det kommer kun til at holde stik i få sager. I Direktoratet har man svært ved at få ansat nok sagsbehandlere, og mange ting kommer ikke i orden til tiden. For eksempel bliver der ikke sat lommepenge ind på de bankbøger, asylansøgere får udleveret. Penge de har ret til, mens de venter på svar om en opholdstilladelse.

”Det kunne jo ikke gå, og det skrev vi så om i et notat til justitsministeren. Man måtte se at få styr på det her. Man måtte beslutte, om man ville have et modtagesystem. Hvad var perspektiverne for Røde Kors? Skulle vi fortsætte med opgaven? Kunne vi finde egnede steder til indkvartering?”

Vi beskrev, hvordan vi så den ideelle modtagelse af asylansøgere,” fortæller Jørgen Chemnitz.

Et notat bliver skrevet den 27. august 1984 af Jørgen Chemnitz, Kirsten Andersen og Heidi Krüger fra Røde Kors’ hovedkontor. Visionen er, der skal etableres et egentligt modtagecenter, hvor alle bliver registreret og rustet til at klare sin situation som asylansøger både fysisk og psykisk. Der skal være en introduktion til samfundet og det danske

kulturmønster. Dansk Flygtningehjælp skal yde information om behandlingen af asylsagen og stå for den juridiske bistand.

Der skal være velegnet indkvartering uden for byens larm og stress, så beboerne kan falde til ro ovenpå en ofte dramatisk flugt. Dog skal boligerne ikke være så langt væk og afsondret fra det omgivende samfund, at der bliver tale om isolation. Centrene skal ansætte fast personale med ekstra hjælp fra Røde Kors frivillige, som kan rådgive og vejlede i det daglige. Asylansøgerne skal have et værdigt, selvstændigt og meningsfuldt ophold, hvor personalet yder hjælp til selvhjælp. Det betyder, at beboerne selv skal stå for indkøb, rengøring og madlavning. Alle nyankomne skal tilbydes et sundhedstjek af sundhedsfagligt personale, og syge og traumatiserede skal have behandling.

Der skal være sprogundervisning, børnepasning og aktiviteter i ventetiden og hjælp til en ordentlig udslusning i samfundet. Børn, som kommer til landet og bor på asylcenter med deres forældre, skal have samme vilkår som almindelige danske børn, gå i skole og i fritidsklub.

Notatet danner grundlaget for udviklingen af Røde Kors' asylarbejde i de næste mange år. Det varer dog længe, inden alle visioner og mål bliver opfyldt.

"Notatet holder fuldstændigt til det, vi gør i dag. Bare i en helt anden skala. Det var trods alt få, vi modtog dengang i forhold til den strøm af flygtninge, der senere kom til i 90'erne," siger Chemnitz.

I december 1984 skriver Røde Kors under på en rammeaftale med Justitsministeriet. Røde Kors får officielt overdraget opgaven med at yde social og humanitær bistand til asylansøgerne, mens de afventer deres asylsag. På det tidspunkt har Dansk Røde Kors åbnet 14 asylcentre landet over.

Men ventetiden viser sig at blive betydelig længere end de tre måneder, der er visionen. Den stiger drastisk i takt med antallet af nye sager og får uhyggelige konsekvenser for mange af de mennesker, som bevidst vælger eller af uransagelige veje kommer til Danmark.

Ventetiden er kernen for alle de andre alvorlige problemer, der dynger asylcentre, beboere og medarbejdere til i årene, der kommer.

Kagerup og Kongelunden

Direktoratet har ansvaret for at finde egnede bygninger til de nye asylcentre, men Røde Kors må hjælpe til, for nu skal det gå stærkt. Helt fra starten er det en svær opgave at finde egnede lokaliteter. Myndighederne er konstant bagud.

Det er derfor Røde Kors' egne medarbejdere

og lokale håndværkere, som rykker ud i døgndrift hver gang med senge, søm og maling for at indrette nye centre og gøre klar til at modtage asylansøgere.

De må overnatte i soveposer på kolde gulve for at nå det hele. Jørgen Chemnitz er selv med til at åbne mange centre. Han tager sig af kontakten til myndighederne, og han er med til at banke samlesæt af senge sammen i de sidste timer.

Det er egentlig ikke Røde Kors' opgave ifølge aftalen, men der er ingen vej udenom.

"Allerede den 4. august 1984 konstaterede vi, at vi var nødt til selv at indrette de bygninger, vi skulle bruge. Vi fik aldrig adgang til bygningerne, før 14 dage efter vi havde brug for det. De grønne busser var på vej med meget kort varsel, og derfor var vi nødt til selv at gå i gang med at hænge lamper op, male og gøre ved. Vi var nødt til at gå på to ben, for ellers havde vi ikke tag over hovedet til at yde det humanitære arbejde."

I efteråret 1984 har Jørgen Chemnitz hørt om en nedlagt kaserne ude ved Kongelunden på Amager. Bygningerne i et plan er rummelige. Der er plads til mange mennesker. Her kan både indrettes TV stue og aktivitetsrum med bordtennis. Chemnitz får aftalt et møde med repræsentanter fra Forsvaret.

"Vi blev mødt af kommanduser og generaler med blink og stjerner på. Det virkede som om hele den danske hær var troppet op. De havde meget travlt med at afskrække os med hvor farligt, der var derude. Der var både rockerbørge i nærheden, rotter i kælderen, sprungne vandrør og langt til supermarkedet - der var ingen grænser for, hvad der var galt i området."

Generalerne foreslår, at Jørgen Chemnitz tager op og ser på flyvestation Kagerup i Helsingør i Nordsjælland.

Så i løbet af kort tid åbner center Kagerup som Røde Kors' asylcenter nummer to den 1. oktober 1984. Det lykkedes at hyre en centerleder fra Dansk Røde Kors' delegatberedskab fra den ene dag til den anden og at finde frivillige i området. Det eneste udstyr på stedet er en mega stor stegepande, men der er hverken komfur, køleskab eller fryser. De frivillige må derfor opbevare de indkøbte frosne kyllinger i hjemmefryserne, så de planlagte menuer kan blive serveret. Den lokale bager tjener pænt på fast leverance af 100 brød om dagen.

Bent Kaufmann er en af de frivillige i Røde Kors' lokalforening i Hillerød. Han husker godt, da Chemnitz ringer ham op og beder om hjælp til at åbne center Kagerup.

"Der kommer 184 personer i morgen. Sengene kommer fra flyvestation Værløse. Jeg sørger for maden. Kan I hjælpe?"

Centret ligger udenfor lands lov og ret. Et øde sted der er fuldstændigt groet til. Ikke engang politiet kan finde derud. Alligevel lykkedes det Bent Kaufmann og hans kone at få fat i 14 – 16 samariter og frivillige, som kan hjælpe med at sætte senene sammen, rede dem og gøre rent på et døgn.

"Vi nåede det, men mange af de ankomne klagede straks over forholdene. Der var også en frygtelig ballade, for samtidig med at Røde Kors får asyløpgaven, bliver asylansøgnernes lommepenge sat ned af Direktoratet for udlændinge, uden at de informerer om det."

Da beboerne opdager, at de indsatte beløb på bankbøgerne er reduceret, mens andre slet ikke har fået penge sat ind, bliver der oprørsstemning.

En vred Jørgen Chemnitz griber telefonen og siger til Direktoratet:

"Enten sender I nogen herop og forklarer jer, ellers sætter vi beboerne på en bus og sender dem ind til jer."

Få timer efter tropper repræsentanter fra Direktoratet op og holder informationsmøde og uddeler lommepenge.

Det er svært at finde personale, så Kaufmann og hans kone ender med at flytte derop i tre måneder sammen med hele familien for at forsætte det frivillige arbejde. De er begge lærere, så de underviser og laver et legerum og aktiviteter med beboerne. Centerlederen, en sygeplejerske og en køkkendame er de eneste ansatte.

"Centerlederen var en frygtløs dame – meget kontant. Når beboerne var sure og urimelige over noget, sagde hun, at de bare kunne ringe til deres ambassader og bede om hjælp til at komme hjem. Det var ingen tvang at være her. Så blev der stille!"

Mange af beboerne er enlige, unge mænd, der kommer direkte fra krigshandlinger og flygtningelejre i Libanon. De har det svært og reagerer voldsomt, når de er utilfredse.

En dag bliver centerlederen omringet af en flok hidsigpropper, der råber og stimler sig sammen omkring hende på centrets gang. Resolut slår hun en paraply op og spankulerer af sted gennem gangen, mens hun verfer mændene væk.

Det varer ikke længe før, der er brug for endnu et asylcenter. Jørgen Chemnitz vender igen næsen mod kasernen på Kongelunden. Røde Kors får så lov til at bruge en korridor og ender med at overtage stedet "bid for bid". Center Kongelunden bliver det tredje Røde Kors asylcenter, der åbner den 16. oktober 1984.

Jørgen Chemnitz husker en dag på Kongelunden i en periode, hvor han selv bor på centret.

Han sidder sammen med en gruppe beboere og personalet og spiser. Der er sat saftvand på bordet.

"Jeg kigger og tænker, at det var da en hæslig rød farve på det saftvand, det ligner benzin, men det er nok bare noget nymodens. Så kommer der en frivillig og hvisker mig i øret, at de faktisk er kommet til at blande saftvand af opvaskemiddel. Den stærkt koncentrerede og særdeles giftige slags, som man bruger til industriopvaskemaskiner."

Leverandøren af opvaskemiddel har stillet dunke på køkkengulvet ved siden af dunke med saftvand.

Chemnitz rejser sig og beder forsigtigt alle, som har drukket saft om at stille sig op langs væggen på den ene side.

"Jeg havde lagt mærke til en lille dreng, som vrængede næse af saften, så han slap. Men der var cirka tyve andre som stillede sig op. Så ringer vi efter ambulancerne. Alle bliver kørt på hospitalet til afgiftning. Heldigvis kom ingen til skade, og der var heller ingen raseriudbrud. De tog det rigtigt pænt. Men det var yderst pinligt."

Lynhurtige ansættelser

Tidligere centerleder Dines Hansen husker den dag, han bliver ansat i Røde Kors asyldeling.

Den starter med, at han venter i tre timer på trappen foran palæet på Dag Hammarskjølds Alle.

Han har sendt en ansøgning og søgt job som centerleder. Netop vendt hjem fra Afrika, hvor hans kone har arbejdet, og han selv har fået tiden til at gå med at lære 12 afrikanere at blive pottemagere. Han ved ikke rigtigt, hvad asylarbejdet indebærer, men regner med at det kan han nok godt finde ud af.

"Jeg havde nogle ideer om, at Røde Kors var sådan nogen, der står og øser suppe op til en lang kø af sultne mennesker."

I svarbrevet takker Røde Kors ham for hans ansøgning til stillingen som køkkenleder på Næsseslottet. Dines Hansen har godt nok prøvet mange ting, men køkkenleder har han aldrig været.

"Jeg tænkte, at det måske var en nem måde at afvise mig på. Så jeg kørte derind og sad på trappen, da Chemnitz kom om morgenen."

Asylchefen står i problemer til op over begge ører. Der er absolut ikke flere ledige senge, og der kommer nye hver dag. Direktoratet har fundet en tom feriekoloni i Tisvilde, hvor der venter 50 nyankomne asylansøgere. En 3 x 34, hvis chauffør tilfældigvis er Røde Kors frivillig er sendt af sted med udstyr og er blevet bedt om at vente, til der kommer nogen. Chemnitz' interview med Dines Hansen bliver derfor kort og konkret.

"Har du din tandbørste med? - jeg står her med 50 iranske og kurdiske asylansøgere, som vi skal have placeret. Kan du starte som centerleder i Tisvilde - nu?"

Dines Hansen får en rulle pengesedler med 10.000 kroner stukket i hånden og en liste over, hvad han skal købe ind i kødbyen og så af sted til Tisvilde, hvor der venter en gammel firelænget gård, som de nyankomne asylansøgere kan flytte ind i.

Chemnitz kører selv op med et ordentligt lad af 5 kilos dåser med millionbøf. Efter første servering bliver dåsernes emballage nærlæst i køkkenet. Det viser sig, at de indeholder tilsætningsstoffer baseret på svinekød. Så bliver dåserne smuglet ud af bagdøren i håb om, at ingen opdager noget og kørt væk. "Det var flovt!"

Først da aftalen med myndighederne officielt er i hus 19. december 1984 i form af en rammeoverenskomst, kan Røde Kors for alvor ansætte mere personale på hovedkontoret og på de centre, som nu åbner i hast.

En hurtigt nedfældet stillingsannonce ryger ud af huset, men man glemmer at anføre, at ansøgerne skal skrive på kuerten, hvilken stilling de søger og hvor i landet.

Få dage efter falder 1500 ansøgninger ind af brevsprækken. De ender i én stor bunke.

"Vi var ikke så gode til det i starten. Ingen kunne se, om ansøgningen var til nord, syd, øst eller vest. Eller om ansøgerne søgte en sygeplejerskestilling eller en vagtstilling," husker Chemnitz.

Besvareelserne ender i rod. Det tager mange dage at sortere bunken og sende svar af sted, og der er ingen computere til at hjælpe med at få overblik. Alt bliver skrevet på skrivemaskine, og systematiseringen foregår manuelt.

Efter ansættelsesproceduren havner breve og fejlagtige svar i de forkerte hænder.

"Tillykke du har fået afslag - eller tillykke du skal til samtale igen, selvom jobbet er besat til anden side. Det kunne der ligeså godt have stået. Det var ren kagemand."

Nogle søger flere jobs, og derfor kan de både få et afslag og en invitation til samtale samme dag, men det er uvidt hvilket job, der giver afslag, og hvilket job der stadig giver en chance.

Ansættelserne går lynhurtigt. Der er ikke altid tid til at undersøge kvalifikationer eller evner til at arbejde med mennesker fra andre kulturer. Folk bliver nærmest hevet ind fra gaden. Flere er dog med i asylarbejdet endnu.

Dansk Røde Kors' landskontor på Østerbro er slet ikke rustet til den nye asylopgave og alle de nye ansatte, hvoraf kun ni holder til på hovedkontoret. Det tager et par år, før asyldelingen får sin

egen særskilte administration med et sekretariat, en budgetansvarlig, en regnskabsafdeling og et lønkontor.

Oveni anstrengelserne følger lange seje forhandlinger med de danske myndigheder. Her er man lydhør over for Røde Kors' anbefalinger. Men der er en klar og fast holdning om, at ophold på et asylcenter ikke skal indeholde andet end tag over hovedet, en seng at sove i og mad tre gange om dagen. Til gengæld står det stadig uklart, hvor omfattende opgaven med at drive asylcentre skal være, og hvor længe Røde Kors skal være en del af den.

Autonome tilstande

Alle de centre, der åbner i efteråret 1984, er bygninger, der ikke længere bruges til deres oprindelige formål, fordi de er nedslidte og nedlagte. Rekreationshjem, militære anlæg og hospitaler.

Røde Kors melder rammer og holdninger ud på månedlige centerledermøder, men der er kun få egentlige retningslinjer for, hvordan et center skal fungere. Det er op til de enkelte centre, så der opstår hurtigt autonome tilstande. I praksis er det centerlederen og medarbejderne på det enkelte sted, der suverænt bestemmer, hvordan dagligdagen skal være.

Derfor er der store forskelle på asylansøgernes vilkår. Nogle oplever, at de indgår i et fællesskab på lige fod med personalet. De har medindflydelse og deltager i møder, hvor de er med til at bestemme, hvad dagen skal gå med. Andre føler, at de bliver behandlet som indsatte på en opdragelsesanstalt, hvor de værsø har at acceptere forholdene og spise det, der bliver serveret på tallerkenen i en lang kø. Oplevelserne er ligeså mange, som beboernes baggrund er forskellige. Ikke alle centre fungerer lige godt.

Myndighederne har besluttet, at asylansøgerne ikke må lave deres egen mad, selvom det fra Røde Kors' synspunkt er langt billigere og bedre for beboerne. Det kan man se på center Blokhush, som ikke har et stort køkken, så beboerne har selvhold og eget køkken i de små ferielejligheder.

Her kan de store familier virkelig få noget ud af madbudgettet.

Men oftest bliver maden tilberedt på centret af en kok eller økonoma, eller den bliver leveret udefra af cateringselskaber. Der er væsentlige forskelle på madens kvalitet, hvordan den bliver serveret, og hvor meget man tager hensyn til de kulturelle forskelle og beboernes ønsker. Mad er et evigt konfliktområde. Røde Kors arrangerer madkurser til alle med en libanesisk kok. Men de fleste steder klager beboerne alligevel dagligt og gør oprør over

maden. Især over ydmygelsen ved ikke at kunne bestemme selv.

Der er også væsentlige forskelle på den plads, man får stillet til rådighed. Nogle har udsigt til skov og strand. Andre til en skummel baggård. Ganske få bor på eneværelse. Andre deler med 12 personer eller bor i gymnastiksal.

Fælles for livet på centrene er, at beboerne selv må få tiden til at gå. Der er ingen undervisning eller aktiviteter, hverken for børn eller voksne - medmindre centermedarbejdere og frivillige på det enkelte center selv tager initiativ til det - inden for de snævre budgetrammer. Det er der mange, der gør.

Asylansøgerne må ikke arbejde, før de får asyl, og ventetiden er lang. Myndighedernes mål er, at der makismalt skal gå tre måneder, før der foreligger et svar, men den forudsætning holder ikke.

For de fleste går der langt mere end tre måneder og i flere tilfælde op til tre år.

Det er begrænset Røde Kors personale på centrene. Normeringen er væsentligt lavere end i dag, og derfor er det også begrænset hvor meget støtte og hjælp, beboerne kan forvente i det daglige. Der er personale 24 timer i døgnet, men der er ikke meget overskud til det sociale. Det er et krav fra myndighederne, at centrene skal være bemandet døgnet rundt. I nattetimerne kan beboerne høre

nattevagter rasle og rumstere med nøgler og lom-melygter på gangene, når de går deres brandrun-der.

Middelgrunden

Middelgrundsfortet er et særligt center, som får en del opmærksomhed i pressen. Her sejler små fær-ger frem og tilbage fra Langelinie ved isbjørnen, og asylansøgerne er tydeligt afsondret. Den sidste færge går klokken 21.

Beboerne har en flot udsigt over Københavns havn især om aftenen, når lysene er tændt. Men det opvejer ikke deres følelse af at være hensat til fængselslignende tilstande. Middelgrunds- fortet bliver snart omdøbt til Alcatraz blandt beboerne og i pressen. Til gengæld er her en kok, som forstår at tilpasse maden til beboerne. Der dufter så godt fra hans køkken, at det flere gange lykkedes ham at afbryde en påbegyndt sul- testrejke.

Jørgen Chemnitz søger om at få lov til at indkø- be en mobiltelefon men får afslag. Til gengæld får han lov til at tegne abonnement på en personsø- ger. Den bipper konstant, og når han er på farten, må han gentagne gange vende bilen for at finde en telefonboks og svare på opkaldet.

Middelgrundsfortet

Foto: Dansk Røde Kors asylafdeling

I løbet af månederne med åbning af nye centre i døgn drift taber Jørgen Chemnitz 12 kilo. Han holder én fridag for at fejre sin mors 65-års fødselsdag. Hustruen Jonna, der er sygeplejerske ser bekymret til i de få timer, hun ser ham hver uge.

Den uge hvor Middelgrundsfartøjet åbner, er Jørgen Chemnitz blevet sendt hjem på orlov. Der går rygter om, at han er alvorligt syg.

"Du skal bare slappe af. Vi sørger for det hele," lyder ordren.

Det er svært for ham at gå hjemme, især når han ved, at der er rygende travlt. Snart bliver han kimet ned af medarbejdere, der søger råd og vejledning under arbejdet med at sejle inventar og materialer til Middelgrunden.

"De ringede til mig hvert kvarter. Hvor skal det ene, og hvor skal det andet være. Vi har ingen cigaretter, og hvad gør vi med dette og hint. Det var ikke til at holde ud, når man ikke selv var der, og ikke havde nogen kontrol over tingene - faktisk en hel del mindre afslappende end at være med."

Midt i indflytningen bryder et uvejr løs. Færgen kan ikke sejle til Middelgrunden.

Panik breder sig. Hvor skal man nu gøre af de asylansøgere, der venter på at flytte ind?

Det lykkes på minuttet for Direktoratet at skaffe plads i en ferielejr på Lolland, Guldborg lejr. Jørgen Chemnitz tager derned samme aften sammen med en kollega, og bor et par dage sammen med de nye asylansøgere og flittige frivillige. Han tilbringer natten i et lille værelse, hvor vinplanterne har fundet vej gennem et hul i vinduet. Det giver ham ro. Han er med, han har styr på sagerne, og han ved, hvad der foregår. Et par dage efter kan Middelgrunden åbne.

Jørgen Chemnitz bliver samme dag kaldt til det første møde i Justitsministeriet med få timers varsel.

Først må han dog køre en ung mand med akut galdesten til hospitalet. Manden er voldsomt urolig og utryk ved situationen. Men da han falder til ro efter et par timer, skynder Chemnitz sig videre til mødet med myndighederne. Han har ikke været hjemme i flere dage og ser ikke specielt godt ud. Skægget er ikke længere veltrimmet, håret ugler, brillerne fedter. Han har ikke været i bad, og lugter. Alligevel møder han op i ministeriet med en bunke vigtige papirer i en plasticpose. Det er hans debut på de bonede gulve, og den første forhandling med statsadministrationen om rammer, økonomi og vilkår for at fortsætte asylarbejdet.

Kort tid efter får han lov til at købe en mobiltelefon. På den tid et skummelt og ikke særlig mobil, men dog bedre end en personsøger.

Livø

Center Livø åbner den 15. december 1984 på den lille ø midt i Limfjorden. Det er særdeles vanskeligt at finde ledige bygninger, og man må helt ud i landets afkroge for at finde noget.

På Livø er der virkelig tale om isolation og afsondring fra det omgivende samfund.

Der bor elleve personer på øen. Fire af dem er den lokale færgemand, hans kone Doris Thygesen, som bliver Røde Kors medarbejder og deres to børn.

Bygningerne er udmærkede. Det er et tidligere feriecenter. Problemet er blot, at den lille færge kun har plads til højst tolv personer ad gangen. Beboerne kan ikke komme og gå som de vil. Hos Røde Kors er opfattelsen, at der ikke er nogen restriktioner på sejladsen mellem Livø og fastlandet, men det er der, for den sejler kun fire gange om dagen, og endnu værre bliver det, da vinteren slår hårdt til i 1984/85. Øen bliver i tre måneder afskåret af et tykt lag is. En helikopter indsættes i perioder for at bringe forsyninger til stedet. Efterhånden er der ringe mulighed for, at de cirka 150 beboere kan komme i land og i løbet af vinteren bliver både beboere og personale totalt isoleret og rammes snart af "ø-kuller."

Centermedarbejder Doris Thygesen og de andre ansatte kommer godt ud af det med beboerne.

"Vi havde et dejligt liv på Livø. Det var et smalt liv. Men der var ro, tid og et godt fællesskab både med kollegaer og beboere. Vi kunne samles om noget så simpelt som et nybagt brød. Alle på Livø kom tæt på hinanden."

Der er aldrig vrøvl mellem personalet og beboerne, men luften er ofte tyk af spændinger beboerne imellem. De kommer fra lande, der er i krig med hinanden. Nogle frygter, at der er hemmelige agenter iblandt dem, sendt ud af de regimer, de er flygtet fra. Mange er utrygge, og få stoler på hinanden. Folk er konstant på vagt. For eksempel bryder kurderne sig absolut ikke om, at en tidligere irakisk militærmand uddeler post. De er sikre på, at han er spion udsendt af Irak. Der er flest enlige mænd, men også en del familier bliver indkvarteret på Livø.

Mindst fire familier bor sammen i hvert feriehuse, og det er frygteligt koldt om vinteren. På værelserne oppe under taget fordriver beboerne tiden med at skrabe is af indersiden af vinduerne. Om dagen er der ingenting at lave. Tiden går med at spille kort, gå ture og snakke. Om aftenen samles de fleste i forsamlingshuset, hvor personalet arrangerer hyggeaftener, og det udvikler sig ofte til en lille fest med dans og musik. Men ellers sker der ingenting. Der er ikke penge til at lave sær-

Livø fra oven

Foto: Dansk Røde Kors asylafdeling

lige aktiviteter eller undervisning for beboerne i de lange mørke dagtimer. Nogle af beboerne finder dog underholdning og måder at varme sig på i kulden. De enlige mænd slår sig sammen med de frisindede polske piger, som også er at finde blandt asylansøgerne.

Den lokale Røde Kors afdeling i Løgstør gør en aktiv indsats for at samle tøj ind til de frysende flygtninge. De bidrager også til et par aktiviteter med juleklip og indsamling af blokke, kuglepenne og andre ting til at adspire lidt. Men behovet for at opleve noget andet trænger sig hurtigt på, og det kan ikke opfyldes på Livø. Centrets unge mænd vil på diskotek og møde de lokale piger i det nordjyske.

Da vinteren slår til, beslutter en gruppe unge fyre sig en aften for at liste over isen i deres tynde "balsko" i bælgravende mørke. Det tager en time at krydse vandet, og der er adskillige huller i isen. Alligevel lykkedes det at komme frem og tilbage uden ulykker, så fra da af gør flere beboere og også medarbejdere dem kunsten efter.

Røde Kors' personale fraråder på det kraftigste, at man skråer over isen på den fem kilometer lange tur, men de taler for døde ører, og de er selv nødsaget til at gøre det i ny og næ.

Efter kort tid kommer det pressen for øre, og avisernes forsider viser billeder af små sorte prikker af beboere, der kæmper sig over langstrakt is

i slud og blæst med fare for liv og lemmer. Et par af aviserne mener, at Røde Kors er med til at drive folk i døden ved ikke at forhindre de risikable ture.

"Flygtninge tvunget på døds-march" lyder en overskrift.

De iskolde avisoverskrifter er dog intet mod den begivenhed, der udspiller sig på Livø i marts 1985, nu kendt som "Djævløen" blandt beboerne.

Et gidseldrama

Da isen smelter om foråret, ankommer en gruppe politifolk med tolke til Livø for at afhøre beboerne. Det er første gang i flere måneder, at vejret tillader besøg. Da har asylansøgerne på Livø allerede hørt, at mange af deres venner har fået asyl.

Ifølge Doris Thygesen har nogle af politiets udsendte for vane at tage en lille én. Hun synes, at de ofte optræder nedladende over for beboerne og omtaler dem med slet skjult foragt i stemmen.

Røde Kors ansatte kan også skyde en skrap bemærkning af i ny og næ, men den er kun møntet på de lømler, der er blandt beboerne. Beboerne går heller ikke selv af vejen for at lufte daglige trusler om, at de vil brænde husene ned eller slå en eller anden ihjel. Den slags tager personalet med sindsro ofte ledsaget af et overbærende

grin og en hovedrysten. De er vant til tomme trusler og har forståelse for, at folk må have afløb for det daglige pres, de befinder sig under. En af de unge libanesere kommer hver dag forbi receptionen og udbasunerer sætninger som "I kill you, I kill you" med et stort charmør-smil på læben.

Jo længere tid beboerne opholder sig på Livø,

"Hold dig væk herfra! Kør hjem igen. Sig at børnene skal holde sig væk."

Doris har fri den dag og derhjemme bliver hun ringet op af centerlederen, som mener, at der er noget i gære, men han ved ikke helt hvad. Senere på dagen bliver hun ringet op af Jørgen Chemnitz fra Røde Kors' hovedkontor. Han beder hende kontakte centret, for han er lidt urolig. Men der er

Doris Thygesen i snak med beboere på Livø

Foto: Birthe Melchior/Billed Bladet

des tættere bliver luften af spændinger.

Nogle af beboerne ændrer karakter. Andre udvikler decideret psykiske sygdomme. Som tiden går er der mindre overskud og humor at gøre godt med i hverdagen. Nogle begynder at sygne hen og bliver mere og mere passive for hver dag.

Det begynder også at gå op for beboerne, at det ikke er alle, der får en opholdstilladelse.

På Livø befinder sig en gruppe libanesere, som allerede har et afslag med i baglommen. De har været igennem alle afhøringer og fået besked om, at de ikke er berettiget til asyl. Men de har anket afgørelsen og venter nu på det afgørende svar fra Flygtningenævnet.

Tirsdag den 26. marts 1985 møder Doris Thygesens datter en af beboerne, da hun cykler forbi asylcentret.

ingen forbindelse.

I København er Jørgen Chemnitz kort forinden blevet ringet op af Direktoratet.

"Er ham den der centerleder deroppe på Livø ikke lidt sær?"

Direktoratet har ringet derop og fået nogle underlige svar og bemærkninger.

Jørgen Chemnitz tygger lidt på den udmelding. Han har aldrig betragtet centerlederen som sær men derimod som et meget behageligt og rart menneske. Det er underligt. Så han ringer selv til centret gentagne gange, men telefonen bliver ikke besvaret.

Chemnitz ringer til forpagteren på Livø og spørger, om han har set eller hørt noget. Hvorfor tager de ikke telefonen på centret?

Bestyreren vil undersøge sagen og melde tilba-

ge. Det sker bare aldrig. Nu bliver Chemnitz rigtig urolig og med god grund.

En time senere ringer Direktoratet igen:

"Vi er blevet kontaktet af politiet i Ålborg. Der er en gidselsituation i gang på Livø."

Et par timer forinden er en Røde Kors medarbejder Marianne Knudsen som sædvanlig ved at spise i fællessalen med beboerne. En kraftig libaneser kommer hen til hende og siger, at centerlederen beder hende komme ned til kontoret. Libaneseren er en lidt ubehagelig type, som personalet har haft besvær med tidligere. Marianne undrer sig over, at centerlederen har brugt netop ham som sendebud. Så peger han ned på sit bælte. Der hænger en kraftig køkkenkniv, som han vipper op og ned med hånden, så Marianne går med uden protest.

På kontoret er skrivebordene væltet, telefonstikket er hevet ud af væggen, og ledningen er revet over. Centerlederen og den ledende politimand sidder klempt op i et hjørne bevogtet af et par libanesere. I løbet af kort tid har de hentet tre medarbejdere, tre politifolk og tre kvindelige tolke rundt på øen. De sidder bagerst i kontoret og bevogtes af syv libanesere bevæbnet med molotovcocktails og køkkenknive. Imens bliver gasflasker samlet ind fra hele øen og båret ned i en lille kælder under kontoret.

Gidseltagerne har hver en lighter i den ene hånd og en flaske med benzin og en terpentinvædet klud viklet omkring flaskehalsen i den anden hånd. De truer med at sætte gang i flammerne og skrue op for gassen, så det hele eksploderer, medmindre de får lov til at blive i Danmark. Kravet er asyl.

En af gidseltagerne har forinden ringet hjem til sin mor i Libanon og fået oplyst, at to udviste asylansøgere blev dræbt, efter de vendte tilbage til Libanon.

Det er ikke nogen velovervejede forhandling, husker Marianne Knudsen. Der bliver råbt og skreget i lokalet, og der er stor uenighed gidseltagerne imellem om flere krav og konsekvenser. En af dem bløder. Han har ved et uheld fået et stiksår i maven.

Den højspændte situation varer cirka to timer.

"Langsomt indså de, at politifolkene ikke bare kunne udskrive en opholdstilladelse, men at den måtte komme fra et højere sted. Det krævede en telefon, men den var flået i stykker, så de måtte finde en anden."

Farligt dobbeltspil

Der bliver udpeget en delegation. Forhandleren, en kvindelig tolk og en politimand får tilladelse til at forlade kontoret for at gå til købmanden for at

låne telefonen. De andre bliver tilbage og bevogter de tilbageværende gidsler. Marianne Knudsen er egentlig ikke bange. Men hun er ret nervøs for, at hendes 13-årige datter skal komme forbi. Klokken nærmer sig 21, og det er her i samme bygning, at mor og datter overnatter, når Marianne har vagt på centret. Lige nu er pigen på besøg hos en assyrisk familie, som vil lære hende at væve. Hvordan vil gidseltagerne reagere, hvis datteren pludselig træder ind? Marianne beder tolken om at finde datteren og give hende besked om at blive hos assyrerne. Tolken er kvik. Hun siger til gidseltagerne, at hun da ikke ene kvinde kan gå sammen med to mænd gennem en by befolket af mellemstlige mænd.

"Det var de enige i. Så jeg blev bedt om at gå med," husker Marianne.

Ved købmanden begynder et farligt spil. Gidseltageren tror, at politimanden ringer til Justitsministeriet, men opkaldet er til Ålborg politi. Imens forsøger tolken at oversætte samtalen, så gidseltageren ikke fatter mistanke om, at der nu bliver mobiliseret en større redningsaktion i den anden ende af røret.

Samtidig går Jørgen Chemnitz bekymret op og ned af gulvet på kontoret i København. Spekulationerne hober sig op. Hvad sker der? Hvem er på arbejde? Hvad gør man over for den påtrængende presse, der snart vil fange historien? Hvordan får han fat i de pårørende til personalet, så de bliver orienteret om situation og dens alvor, inden pressen blæser det hele ud af proportioner og gør de pårørende mere bange end nødvendigt?

På det tidspunkt er han overbevist om, at også hans medarbejdere er taget som gidsler og befinder sig midt i en særdeles trængt situation. Politiet i Løgstør kan endnu ikke kaste lys over situationen. Chemnitz forsøger igen at få kontakt til de fastboende på øen, men uden held.

Han må have adgang til arkiverne med personaleoplysninger, så han kan finde frem til alle ansatte. Men personalemapperne er spærret inde i et stålskab påsat gigantiske hængelåse som kun én ansvarlig medarbejder har nøgler til. Heller ikke han er til at få fat på. Chemnitz ringer til brandvæsenet for at høre, om de vil komme forbi med en boltsaks og klippe hængelåsene over.

Det vil brandvæsenet ikke uden politiets tilladelse. Da både politi og brandvæsen endelig træder til i København for at klippe hængelåsene over, er gidseldramaet på Livø for længst overstået.

Røde Kors' centerleder er det næste gidsel, som bliver sluppet ud af lokalet. Nerverne står på højkant, for i værelset ovenover kontoret ligger hans kone og sover. Hun har været syg et stykke tid og må tage medicin. Den dag er hun gået ud som et lys og vil

formentlig ikke være til at vække. Centerlederen tør ikke sige noget om, at hun ligger deroppe, selvom der er stor fare for hendes liv, hvis kontoret går i brand. I stedet går han ned til Doris Thygesens hus et par gange i løbet af de næste timer. Han får en dram eller to at styrke sig på. Han er stærkt påvirket af det, der sker. Han ryster over hele kroppen.

Forhandlingerne trækker ud. Gidseltageren pendler frem og tilbage mellem kiosken og kontoret for at informere de andre om, hvordan det hele skrider frem. Imens bliver de fleste gidsler lukket ud. Til sidst er kun politifolkene tilbageholdt. En time er gået, og nye krav bliver fremsat. Gidseltagerne er ved at opfange, at det ikke er så ligetil at tvinge en opholdstilladelse igennem over telefonen.

Hvis det ikke sker inden for en time, sprænger de kontoret i luften, lyder det. De fire politimænd får nu serveret en kop te med meddelelsen om, at de snart alle vil mødes igen i Paradis.

I kiosken fortsætter tolken sit dobbeltspil og jonglerer med krav fra gidseltagerne og meddelelser fra politiet til de andre gidsler. Hun har fuldstændigt styr på sine to historier.

Imens sejler det ene hold politifolk efter det andet diskret over til øen i gummibåde og i absolut stilhed. Omtrent 50 betjente og 20 hunde er med.

Pludselig stormer 30 betjente kontoret med gidslerne. Bevæbnet med skydevåben og ildslukkere. De braser igennem ruderne til kontorbygningen og smadrer samtlige vinduer på en gang med geværkolberne. På to minutter afvæbner og anholder de gidseltagerne som et andet anti-terrorcorps. Gidseltagerne er lamslåede, og de fleste overgiver sig med det samme. En løber ned i kælderen for at tænde for gassen. Men en politimand løber efter ham og finder libaneseren, der klamrer sig til en gul gasflaske, mens han ryster af angst.

De befriede gidsler er tydeligvis ligeså rystede ovenpå begivenheden som gidseltagerne. Tårerne får frit løb, da de bliver fragtet over til fastlandet i helikopter. De griner og græder på samme tid. En af politifolkene udbryder:

"Og det gør man for 14.000 kroner om måneden."

Efterspil

Ingen kommer noget til, men ifølge pressen var gidslerne ikke i tvivl om, at truslerne var fremsat i ramme alvor.

Marianne Knudsen mødes med datteren hos den assyriske familie, hvor de begge overnatter.

Men snart bliver de vækket igen. Politiet banker dem op.

Samtlige libanesere på øen skal til afhøring. Røde Kors medarbejderne skal udpege hvilke huse, de bor i.

Udenfor ser hun de syv gidseltagere stå med hænderne mod muren og skrævende ben. Foran dem står endnu flere betjente og mandsopdækker hver enkelt bevæbnet med hunde, som knurrer ved den mindste bevægelse.

Samme nat bliver 21 personer lagt i håndjern i nattoj og fragtet bort fra øen. Proppet sammen med et stort antal betjente og politihunde på den lille færge, der normalt kun må tage 12 personer ad gangen. Ved ankomsten til Rønbjerg Havn kommer en af dem til at sparke til bådens pulver-slukker. Den kaster pulver ud over hele båden og ødelægger al elektronisk udstyr. Det er det billede, man ser i Tv-avisen samme aften om en af de få gidselaffærer, der har fundet sted i Danmark.

Næste dag er Jørgen Chemnitz på vej mod Livø i ekspresfart sammen med en frivillig fra Ungdommens Røde Kors.

Da de når frem til Ranum, ser de en helikopter svirre med kraftig lydstyrke på himlen. En af de gule gasflasker hænger og gynger i et reb fra landingsstellet.

Da Chemnitz taler med den stadigt oprevne centerleder samme aften siger han.

"Jørgen, du skal vide, at der er en mand blandt beboerne, som har reddet mit liv."

Manden er kendt på Livø som "Karatemanden". Han har en fortid som karateinstruktør hos PLO i Libanon. Han har sin kone og to børn med på centret. Jørgen Chemnitz og centerlederen beslutter, at han og familien skal væk fra området hurtigst muligt. De andre beboere vil sandsynligvis betragte ham som en forræder, for han har blandet sig i gidselaffæren. Han har angiveligt forhindret, at gassen bliver antændt, og han har fået centerlederen ud.

Chemnitz og den frivillige henter efter aftale med politiet karatemanden i fængslet i Løgstør og tager hans familie med i bilen tilbage til Sjælland for at indlogere dem på et andet center. Men først må de en tur på den lokale grillbar. Da de besøger libaneserne i Løgstør Arrest, opdager de, at de fængslede ikke har fået noget at spise i mange timer, så Chemnitz og kollegaen må under stor stå-
hej sørge for at få hentet burgere til hele banden.

Familien bliver installeret på Kysthospitalets asylcenter på Sjælland og får lidt ro. Få dage efter tropper politiet op og anholder Karatemanden. Han er tiltalt for medvirken i gidselaffæren. De andre i gidseltagergruppen beskylder ham for at stå bag det hele, og politiet mistænker ham for dobbeltspil.

Efter frigivelsen spørger Chemnitz centerlede-

ren om ikke, personalet bør gå i land og besøge en læge og få hjælp ovenpå chokket. Centerlederen siger nej tak. Det er der absolut ikke behov for. Han er af den gamle skole, og den slags små optrin må man bare stå imod og arbejde sig ud af.

I dagene efter udtrykker centerlederen en vis forståelse for gidseltagernes desperate handling. Aktuelt skriver den 28. marts 1985:

"Dansk Røde Kors flygtningelejr på Livø har længe været som en krudttønde, der kunne eksplodere når som helst. Utilfredsheden og usikkerheden omkring flygtningenes skæbne i Danmark har ulmet længe. Dertil kommer, at opholdet på den isolerede ø i vintermånederne i sig selv har været lidt af et mareridt og en stor psykisk belastning. For blot et par uger siden fik desperationen frit løb mod et par fjernsyn og andet inventar, som blev smadret."

"De har været under et stort pres, og vi har vel alle frygtet, at der på et eller andet tidspunkt ville ske noget drastisk. Vi havde dog aldrig drømt om, at det ville ramme uskyldige mennesker," siger centerlederen.

Otte personer bliver tiltalt for medvirken i gidselaffæren. Alle libanesere. Efter fire måneders isolationsfængsling og med flossede nerver ender to af dem på en lukket psykiatrisk afdeling.

Mens sagen står på, bryder flere af de anklagede sammen i retssalen. En smider bukserne under afhøringen, så alle kan se hans grimme ar og skudsår fra borgerkrigen og fra tortur i fangelejren i Libanon. Da dommen falder i Ålborg Ret i august 1985, bliver alle otte kendt skyldige. De får en straf på mellem fem måneder og to et halvt års fængsel og efterfølgende udvisning af landet. Den dag dommen falder, kaster han sig med hovedet mod vinduet i retssalen, så glasset splintrer i tusind stykker, og hans hoved sidder fast, mens han skriger i afmagt. En anden 21-årig skælder ud fra sin plads.

"Giv mig en dødsdom eller send mig tilbage til Libanon. Jeg kan ikke holde en eneste nat mere ud i en dansk isolationscelle. Jeg er træt af Danmark," råber han.

Allerede næste dag bliver den ene dog anholdt igen. Han har stukket en kniv i maven på en fredelig kurder.

Karatemanden bliver idømt et år og seks måneders fængsel. Under retssagen fremgår det, at han er med til at få frigivet nogle af gidslerne lidt efter lidt, og at han dæmper gemytterne under aktionen. Men retten mener, at han har stået bag det hele, og at han er talsmænd for, at de sidste to gidsler – politimændene fortsat skal tilbageholdes, indtil kravet om opholdstilladelse er opfyldt. Karatemanden anker øjeblikkelig sin sag til Højesteret.

Halvanden måned efter bliver han frikendt.

I dag tror Doris Thygesen stadig ikke på, at gidselaffæren var så planlagt, som den senere blev udlagt til i pressen. Hun mener, at den var resultatet af, hvad der kan ske, når det berømte bæger flyder over.

Hun kunne se, hvordan beboere fik det værre fra dag til dag, mens de boede på Livø. De fleste havde det fint, da de kom. Lettede over, at flugten var overstået, og at de var i sikkerhed. Men med den drænende ventetid, kedsomhed og usikkerhed fik de hurtigt nye problemer. Den anspændte stemning mellem politi og beboerne gjorde udslaget, mener hun.

"På Livø blev jeg klar over, at folk ikke flygter for sjov, og at dem der formår at komme af sted, er de stærkeste – for ellers kommer de slet ikke af sted," siger hun.

"Den måde man indkvarterede folk på var under al kritik. De boede i noget gammelt lort, hvor der var hundekoldt. De der ejede faldefærdige feriehusse spandt guld på asylansøgerne. De lejede dem ud i dyre domme til myndighederne, som bare betalte uden at gøre vrøvl. Antallet af asylansøgere eksploderede i de år, og det var svært at finde bosteder, som kunne fungere som asylcenter. Dét skulle vi få til at fungere, helt fra bunden af – ud af ingenting. Men vi kunne ikke få midler til at gøre noget for at give beboerne en bedre hverdag med undervisning og aktiviteter.

Det var umenneskeligt, hvor meget det påvirkede folk at trille tommelfingre dagen lang. Alligevel er jeg lykkelig for, at jeg har været med til at starte noget så specielt og været en del af den enorme udvikling, som senere kom til, men som du ikke kunne forcere dengang – heller ikke i Røde Kors. Det var "learning by doing," og vi måtte lære af vores fejl på den hårde måde," siger Doris Thygesen.

Efter Livø stopper Rigspolitiet med at rejse rundt på asylcentre for at afhøre beboerne. Nu skal asylansøgerne selv rejse til København for at blive afhørt. Jørgen Chemnitz mærker tydeligt, at Livø får konsekvenser for politiets fremtidige arbejde med øgede sikkerhedsforanstaltninger omkring asylcentre.

Et par år efter bliver Jørgen Chemnitz ringet op af centerlederens kone. Hun siger, at manden har det skidt. Hun fortæller, at hendes mand er nedbrudt, og at gidselaffæren og Røde Kors har ødelagt hans liv.

"Jeg er ked af, at vi ikke havde krisehjælp dengang, som vi har i dag, og jeg fortryder, at jeg ikke fik overtalt manden og personalet til at søge læge."

Det har nu i mange år været fast procedure, at

alle medarbejdere skal igennem en psykologisk debriefing efter voldsomme begivenheder. Men der kommer til at ske episoder, som medarbejdere aldrig kan ryste af sig igen. Enkelte får ganske alvorlige mén for resten af livet.

Concorde

Røde Kors har gennem længere tid været opmærksom på, at syge og traumatiserede asylansøgere har brug for særlig omsorg og støtte. Derfor har organisationen igennem længere tid ønsket, at der bliver oprettet et særligt omsorgscenter. Det ønske bliver imødekommet af Justitsministeriet i december 1984, og planen er, at det skal åbne efter jul. På et tidligere plejehotel i Valby vil der blive mulighed for at bo på enkelt- eller dobbeltværelse med eget bad og toilet samt ekstra personale, læger og sygeplejersker det meste af døgnet.

Men på grund af trængslen må Center Concorde åbne helt akut lillejuleaften og huse flere, end der egentlig er plads til.

Centret er populært, fordi det er tæt på København. Også her bor der mest yngre, enlige mænd, men også unge par og familier med børn. Concor-

de er ikke et familievenligt center. Børnenes uden-dørsareal til leg består af en trist parkeringsplads. Der er trange værelser, en kæmpe spisesal og kun et lille aktivitetsrum i kælderens med et bordtennisbord.

De unge mænd keder sig. De er frustrerede og bange for, at de ikke får asyl. Samtidig buldrer hormonerne rundt i kroppen. De bor tæt på alting, men kun få af dem har råd til at udnytte de muligheder byen giver.

Det gamle hotel tiltrækker folk udefra, som søger en varmestue for et par timer. Asylansøgere som egentlig er indlogeret på Middelgrundsfortet sniger sig ind for at få mad og socialt samvær. Et par af byens hjemløse kommer forbi, tager plads i spisesalen og får et gratis måltid i ny og næ. Selv prostituerede, narkomaner og pushere stor-trives på hotellet. Der er en konstant trafik af alt for mange mennesker på alt for lidt plads, og det sætter sit præg på centret, for beboerne er dårlige til at rydde op efter sig og ikke meget for at gøre rent.

Concorde ledes af en mand, som de andre medarbejdere kalder cirkusdomptøren, fordi han har en fortid som berider.

Han har sin helt egen ledelsesstil. Cirkusdomp-

Center Concorde

Foto: Dansk Røde Kors asylafdeling

Receptionen på Concorde. Jørgen Chemnitz passer omstillingen.

Foto: Ole Steen

tøren er stærk fortaler for, at asylansøgerne skal føle sig ligeværdige med andre. Han går ikke ind for restriktioner og regler som visse andre centerledere. For eksempel uddeler han og centersygeplejersken kondomer til de unge mænd. Når de har tidsbegrænset og timebetalt damebesøg på værelset, sikrer han sig, at mændene betaler for damernes ydelser. Centerlederen må flere gange gribe til egen lomme, når de ikke kan betale. Den slags er der ikke plads til i Røde Kors budgettet. Der er ikke mange penge i det hele taget. Ikke en gang til et sprogkursus eller en kanalfart i København.

Et fjernsyn er til beboernes rådighed i spisesalen på Concorde. Det bliver hurtigt stjålet og nye bliver købt ind. Det sker tre gange, og så siger Chemnitz' stop for den konto. Efter en rum tid modtager han et meget høfligt brev fra centerlederen:

"Han har nu haft vaskemaskinerne opstillet, så beboerne i det mindste havde lidt at kigge på. Om ikke det var muligt nu at få et rigtigt TV igen?"

Det får de.

Centrets reception er knudepunktet. Der er en livlig trafik af mennesker i alle døgnets timer for centerlederen har bestemt, at receptionen skal være åben for alle, og at beboerne skal modtage og omdele posten og besvare telefonen. Asylansøgerne skal have mulighed for at holde sig beskæf-

tigede. Holdningen på de fleste andre centre er, at der bør være klare linjer for, hvem der er ansat, og hvem der er beboer. Asylansøgere må ikke arbejde i Danmark, mens de afventer deres asylsag. Sådan er reglerne fra myndighedernes side, og desuden bryder fagforeningerne sig heller ikke om det. Derfor er der ikke grund til at sætte dem i sving på centrene. Selvom beboerne på Concorde ikke er meget for rengøring, så deltager de gerne i centerlederens uddelegerede småjobs.

Jens Dyhr starter sin karriere i Røde Kors på Concorde. Den unge socialrådgiver kommer fra et job i socialforvaltningen i Københavns Kommune. Han bliver en af de mange, der bygger asyldelingen op fra grunden og en af de få, der stadig er med den dag i dag. Nu som socialkonsulent for uledsagede børn.

Jens Dyhr er imponeret over den åbne og tilgængelige stil og de demokratiske forhold på centret. Der er konstant medarbejdermøder, beboermøder, politiske møder og alle mulige andre møder. Beboerne bliver dagligt taget med på råd om ordensregler, arbejdsfordeling, aktiviteter og hvilken mad, der skal bestilles hos Joe, som leverer varm mad i store beholdere én gang om dagen kl. 13.

Maden fra Joe er udmærket. Alligevel kommer beboerne også på Concorde op at toppes over maden gang på gang. Hvad den indeholder, og hvem

der kommer først til fadet. I spisesalen strømmer dagslys og måneskær ned fra en kæmpe glaskupel i taget.

Der er ikke altid mad nok til alle. Køen snegler sig henad serveringsskranken i den store spisesal i et virvar af mennesker, der myldrer rundt derinde stort set hele døgnet. Der er ikke styr på, hvem i madkøen, der har ret til at stå der, og hvem der har sneget sig ind for at score et gratis måltid.

En dag udvikler madmanglen sig til et større opgør. En gruppe vrede og sultne beboere skændes højlydt. En opfordring lyder, at alle skal nægte at spise. Men det er ikke alle, der vil deltage. De hidsige begynder at smadre tallerkener - med dagens fisk - op i glaskuplen. Den knuses i flere tusind stykker, og en glasregn vælter ned. Det er en voldsom oplevelse, som for nogen er introduktionen til, hvordan asylarbejdet altid byder på store udfordringer.

Centerlederen tager det hele med sindsro, selv om han efterhånden er begyndt at se træt og slidt ud. Han trækker lidt på skuldrene og siger:

"Det må vi jo bare få repareret."

Ingen kommer slemt til skade. Da det værste er overstået, mener domptøren alligevel, at det er på sin plads, at personalet samles på kontoret til en snak:

"Vi må vist have en lille en."

På den måde bliver han den første i asylafdelingen, der forstår betydningen af en debriefing, selvom formen er lidt uautoriseret.

Efter balladen forsøger centret at udlevere spisebilletter så kun de, der har ret til at få mad på centret, får det. Men det fungerer ikke. De første i rækken rager stadig for meget til sig, og de sidste må skrabe resterne sammen på deres tallerken.

På Concorde er der dog beboere, som har penge til at købe mad selv, udover den der bliver serveret. Helt i uoverensstemmelse med reglerne steger og braser de på skift døgnet rundt i centrets lille fælleskøkken. Det er meget lidt hygiejnisk.

Det er en broget skare af beboere - mennesker med voldsomme torturoplevelser bag sig, psykisk syge, misbrugere og kriminelle lever sammen med helt almindelige mennesker fra mange forskellige lande og med vidt forskellig baggrund og syn på tilværelsen. Det er ikke let at dele værelse og spisesal i døgnets 24 timer.

Jens Dyhr bliver ofte overvældet af sine første oplevelser med asylansøgere på Concorde.

"Der var så meget energi og engagement. Den åbne og tilgængelige stil tog brodden af meget ondt. Overordnet set var der en værdig behandling af folk," mener han.

Først i efteråret 1985 bliver Concorde indrettet

efter planerne om et egentligt omsorgscenter for psykisk og fysisk syge.

Blokhus – fræk film skaber panik

Efterhånden kommer der flere asylansøgere fra forskellige nationaliteter til Danmark. De har forladt deres hjem og familie i Iran, Irak, Sri Lanka, Polen, Afrika og Libanon. Det er svært at bo sammen med fremmede mennesker. På asylcentre er pladsen begrænset, og der er få muligheder for at passe sig selv med fred og ro og en smule privatliv.

På Center Blokhus får det konsekvenser en dag i december.

Centret er ellers et af de bedre. Det består af ferielejligheder, som turister lejer om sommeren. Familierne har derfor to værelser med eget køkken og badeværelse.

En aften bliver der set en video-film med nøgne damer i den fælles opholdsstue. Filmen falder ikke i alles smag. En gruppe iranere forlanger, at den bliver standset, men det vil en gruppe libanesere ikke høre tale om. De vil se filmen færdig! De to grupper ryger i totterne på hinanden. Der bliver trukket knive og delt øretæver ud til højre og venstre. Politiet bliver tilkaldt, men det lykkedes medarbejderne at skille parterne ad.

De 12 libanesere bliver flyttet til Pandrup Kro for at tilbringe natten. Dagen efter bliver episoden omtalt i medierne, og Røde Kors modtager et brev fra Foreningen af Videogram Distributører. Med brevet følger en trussel om bøde på 50.000 kroner for ulovligt at fremvise film offentligt. Det er ikke Røde Kors' personale som har lejet filmene, men brevet giver alligevel anledning til en del intern drøftelse. Der er sygeplejersker som mener, at film med nøgne damer kan være med til at skabe ro om gemytterne hos nogen - men altså ikke hos andre.

Den lille episode i Blokhus får sat gang i en organiseret filmdistribution mellem centrene.

"Vi kunne slippe for bøden, men så skulle vi indgå en lejeaftale med et filmselskab. Det gjorde vi så med Metronome, for vi ville gerne kunne tilbyde visning af de søbre film."

En udvalgt medarbejder får dernæst ansvar for en meget streng filmcensur, der skal sikre, at Røde Kors ikke fremviser film med blottede kropsdele, eller andet der kan virke anstødeligt. Filmordningen kommer til at løbe i adskillige år. Røde Kors anskaffer sig også kortbølgeradioer, og da det bliver muligt satellit TV. Beboerne skal have adgang til at følge med i informationer om situationen i hjemlandet og få nyheder på et sprog de forstår.

Center Blokhush bliver også et af de første eksempler på den modvilje, der så småt spreder sig i de små lokalsamfund, når myndighederne vil åbne asylcenter.

Blokhush er en lille nordjysk badeby med 250 lokale indbyggere, og de er ikke begejstrede for de 150 asylansøgere, der flytter ind.

Røde Kors inviterer til møde, for at borgerne og beboerne kan lære hinanden at kende. Det udvikler sig til en direkte konfrontation, og borgerne retter en skarp kritik mod Røde Kors' ubetænksomhed over for det lille samfunds vigtigste og måske eneste indtægtskilde. De frygter, at turisterne bliver skræmt væk fra badebyen.

I Dagbladet Aktuelt siger Pandrup kommunes borgmester fra partiet Venstre, Lars Dam Jensen den 12. december 1984:

"Jeg vil godt sætte spørgsmålstegn ved, om de danske grænser skal være så åbne, hvis myndighederne virkelig mener, at over 150 flygtninge skal placeres i et lille samfund som Blokhush."

Henvendt direkte til flygtningene siger han:

"Mange øjne hviler på jer her i det lille lokalsamfund. Opfør jer, som vi andre, så falder I til, og vi andre kan lettere acceptere jer. Men jeg har store betænkeligheder, hvis dette skal være en permanent ordning."

På gloende pæle

Myndighederne er konstant bagud med at finde husly og plads til de 4-500 personer, som træder over grænsen hver uge for at søge asyl.

Pladsen på de eksisterende centre skrumpes ind, og trængslen af mennesker skaber mere uro og ballade.

Røde Kors fortsætter med at ansætte nye medarbejdere på samleband.

I starten er det eneste formelle ansættelseskrav, at man har vilje og mod på at arbejde med mennesker fra fremmede kulturer. Mange af de nye bliver nærmest hevet ind fra gaden for at skrive kontrakt. De bliver hurtigt smittet af den pionerånd, der præger arbejdet på centrene.

En overflod af engagement og en udpræget vilje til at ting til at lykkes, kendetegner både medarbejdere og frivillige. Deres gode ideer og hurtige løsninger på uventede problemer danner fundamentet for hele den faglige udvikling i asylafdelingen, der følger med årene.

Men efter et par måneder med knoklen i døgn-drift begynder folk så småt at brænde ud. Der er for meget arbejde til for få ansatte. Underbemanding og overbelægning bliver i mange år et vedvarende problem i asylafdelingen.

Berlingske Tidende 31. december 1984

Direktoratets rammer for normering af personale til hvert center stemmer ikke overens med behovet. Men langt værre er problemerne med at finde indkvartering i tide.

"De ligger i skabe og skuffer," siger Jørgen Chemnitz til Ekstra Bladet den 13. september 1985 og sender endnu en appel til kommuner, amter og privatpersoner om at åbne dørene. Folk bor op til 4 - 5 mand på et værelse på cirka ni kvadratmeter. De sover i køjesenge. Hver har et lille stålskab til de personlige ejendele og hygiejneartikler.

Velviljen ude i landet er begyndt at skrumpes ind. Der er ikke den store iver efter at tilbyde asylansøgere husly. Hver uge dukker nye historier op om uro og slagsmål på centrene. Sammenstød mellem danskere og udlændinge fylder efterhånden godt op i avispalterne. Grønjakker og skinheads dukker op på gadehjørner og i togkupeer. De chikanerer, truer og er ubehagelige overfor folk med mørk lod og fremmed accent.

Brandbomber kastes mod centrene om natten. Skældsord og racistiske slogans skrives på centrene's mure som graffiti. Nazi-løbesedler deles ud. Fremmedhad kommer til udtryk i avisernes læserbreve.

En teltdug over hovedet

Men den slags problemer er intet imod de tilstande og trusler, som driver flere og flere flygtninge mod Danmark for at søge asyl.

"Asylansøgere indlogeres nu i telte," skriver aviserne den 20. september 1985. Myndighederne ser ingen anden udvej end at rejse telte på den jord, som støder op til center Kongelunden, hvor der i forvejen bor 270 personer. Røde Kors har nu taget 17 centre i brug over hele landet, hvor i alt 2600 asylsøgere er indlogeret.

Boligforholdene er under al kritik. Det er koldt, besværligt og uværdigt at bo i teltene. Oven i købet er der risiko for smittefare og epidemiudbrud, når folk bliver syge.

Det begynder at blive pinligt for Røde Kors at lægge navn til asylcentrene, hvis teltlejre skal til at danne standarden for boligvilkår.

"Bunden er nået", siger Jørgen Chemnitz til Ekstra Bladet 20. september 1985.

Måske et lidt for stærkt udtryk for ledelsen i Røde Kors. Asylchefen får nemlig mundkurv på for en kort periode. Generalsekretær Eigil Petersen fører ordet til offentligheden angående center Kongelunden:

"Der er tale om en absolut nødløsning, men vi har ikke haft andet valg. De telte Civilforsvaret opstiller for os, kan opvarmes, og asylansøgerne kan naturligvis benytte sig af den gamle flyvestations faciliteter i bygningerne."

Betingelsen for, at Røde Kors går med til at bruge teltene er, at de skal være en absolut kortvarig løsning - inden kulden for alvor sætter ind.

Det hektiske kapløb er ved at vokse alle over hovedet. På asylcentrene har medarbejderne hverken tid til at holde ferie eller afspadsere puklen af overarbejde.

"Lige for øjeblikket er der 3600 pladser til 3600 asylansøgere. Det giver os et meget stort pres og fortsætter strømmen, kan vi blive nødt til at bruge teltlejre igen. Der er ingen grund til at skjule, at vi har problemer," siger Røde Kors' Vicegeneralsekretær Kristian Sørensen til Berlingske Tidende den 24. oktober 1985.

På center Søbæk i Jyderup, truer de ansatte med at sige op, hvis ikke der kommer mere personale.

I oktober '85 deponerer de kollektivt deres opsigelser i protest mod de lave normeringer og det hårde arbejdspress. Få dage forinden har der været et voldeligt optrin mellem palæstinensere og libanesere, der tager pusten ud af medarbejderne og bringer 30 politifolk til centret for at dæmpe gemytterne.

Så begynder flere måneders forhandlinger mel-

lem Justitsministeriet og Røde Kors. I januar '86 får centret status som specialcenter for vanskelige beboere og dermed en højere normering. Seks medarbejdere bliver nu til elleve.

Det er fortsat problematisk at finde plads til flere asylansøgere. Fra alle centre bliver forholdene betegnet som fuldstændigt kaotiske. At bruge ordet kaos er en fornærmende underdrivelse, siger nogen. Til pressen siger Jørgen Chemnitz i september 1985, at situationen nærmer sig det katastrofale. Der er akut mangel på 700 pladser, og det bliver værre.

Fuglebakken – det pæne kvarter

I en sen nattetime i september 1985 bliver naboerne i et pænt villakvarter på Frederiksberg forstyrret midt i deres skønhedssøvn. Det rumsterer uden for i mørket ved Fuglebakken børnehospital, som har stået tomt i årevis. En række uidentificerede mænd går ind og ud af hovedbygningen, mens de slæber på store kasser. En uvant situation for kvarteret, der mest er beboet af skuespillere, akademikere og kunstnere.

Fuglebakkens naboer formoder, at det må være indbrudstyre eller måske en gruppe besættere, som er i gang med at indtage bygningen, ligesom de gør andre steder i byen. Politiet bliver tilkaldt, og betjente er snart på pletten for at undersøge sagen.

Det skarpe lys fra en af politiets stavlygter blænder Jørgen Chemnitz, da han træder ud af bussen med den næste kasse grej, der skal ind i bygningen.

Røde Kors er i fuld gang med at omdanne det lukkede børnehospital til asylcenter Fuglebakken. Hospitalsborgmesteren i Københavns kommune har lyttet til appellen i medierne.

"Værsgø' her kan bo 100 flygtninge," siger han i pressen kort forinden.

Røde Kors har kun en nat til at gøre centret klar. Kontrakten med Direktoratet er indgået tidligere på dagen, så der har hverken været tid til at informere naboerne eller gøre bygningen klar i dagslys. I morgen flytter de nye beboere ind.

Jens Dyhr bliver leder af Fuglebakken. Rustet med de gode og dårlige erfaringer fra asylcentret Concorde, skal han nu til at lede et center på sin egen måde.

"Vi fik mange gratis point på grund af beliggenheden. Vi lå i et beskyttet område med dejlige omgivelser og tæt på alting. Det gjorde livet en del lettere," mener Jens Dyhr.

Det gamle hospital er omgivet af en enorm

Omar (i midten med lillebror) holder jul på Fuglebakken med sin familie. Foto: Jens Dyhr/ Dansk Røde Kors asylafdeling

grøn græsplæne. Så snart beboerne er flyttet ind, leger asylbørnene her fra morgen til aften. De spiller rundbold, hopper sækkeløb, griner og pjatter. Imens sidder de voksne under træerne og hygger sig med en kop kaffe. Andre kører ture ved at låne cykler og go-carts af naboerne. De rare omgivelser gør familierne godt.

Værelserne til familier er rummelige. Fuglebakken opretter den første legestue på et asylcenter med børnepasning, så forældrene kan få et pusterum, og her starter også en skoleordning for de cirka 70 børn på centret. En blanding af frivillige og medarbejdere tager sig af både børnepasning og undervisning på eget initiativ.

"Myndighedernes holdning til en legestue var, at når de voksne ikke har en disse at lave, så kan de da selv passe deres børn. Men vi kunne jo se, at far og mor havde det dårligt. De led og havde ikke altid overskud til at være mor og far," fortæller Jørgen Chemnitz.

Myndighederne mener heller ikke, at børnene skal have skolegang og lære dansk, mens de bor på asylcenter. Begrundelsen er, at så vil forældrene få falske forhåbninger om, at de kan blive i Danmark.

Flere asylcentre følger Fuglebakkens eksempel. De første skoler på asylcentrene er en ret improviseret forestilling. Medarbejdere og frivillige tager

tavle, kridt og materialer med hjemmefra. De ansatte er ikke undervisere, men nogle af dem gør alligevel et ihærdigt forsøg. Legestuer bliver indrettet i kældre eller på loftskamre.

"Mange medarbejdere var helt fantastiske, selv om det nok også ind imellem var "synd" for børnene, at det ikke var uddannede lærere. Men det gav noget struktur og indhold i deres hverdag. Fra de spæde initiativer udviklede organisationen sig langt hen ad vejen på baggrund af medarbejdere, der fremlagde ideer over for ledelsen. Vi skulle så skabe de økonomiske rammer i forhandlingerne med myndighederne," siger asylchefen.

Fuglebakkens naboer kommer sig hurtigt ovenpå chokket fra åbningsnatten. Mange engagerer sig som frivillige på centret. De underviser og starter andre aktiviteter. Den velhavende Bodil Pedersen, som senere stifter en fond, bliver en af foregangskvinderne for de lokale frivillige. Hun donerer en mængde nye symaskiner til centret og sørger for julegaver til alle. Andre i nabolaget finder det derimod foruroligende med den pludselige invasion af fremmede tilflyttere, så på centret modtager Jens Dyhr en del klager fra fine damer i området. De bryder sig ikke om at blive piftet efter af unge mørklødede mænd, som dasker rundt i kvarteret.

Fuglebakken får ry for at være et godt center

med glade mennesker. Vold og ballade er ikke så udpræget her som på nogle af de andre centre. En stor gruppe af både frivillige og studerende i området vil gerne være sammen med beboerne. De mener, at de kan lære noget af dem om deres kultur og baggrund. Der er altid et mylder af liv og glade dage.

En del af forklaringen er, at centret bliver et familiecenter. Det består ikke kun af unge, enlige, tikkende testosteron-bomber. Der bor en stor gruppe af tamilske flygtninge på Fuglebakken. Tamilerne er en etnisk minoritetsgruppe, som flygter fra den særdeles blodige borgerkrig på Sri Lanka, der for alvor bryder ud i 1983-85. De fleste af dem har et roligt sind, og så hjælper det, at deres sager bliver behandlet usædvanlig hurtigt. De fleste på under en måned.

Også madservering på Fuglebakken foregår på en bedre måde end på visse andre centre.

"Vi sagde til køkkenet: - server maden i pæne portioner med en kærlig hånd, så du også selv vil spise af det, og så spiste personalet sammen med beboerne. Det gav en bedre dialog og forståelse for beboernes situation. Det køkken skulle have 4 ud af 5 kokkehuer af et asylcenter at være," siger Jens Dyhr.

Der bliver holdt en masse fester på Fuglebakken. Hver gang en asylansøger har fået asyl, er der fest, så de fester næsten hver uge.

Når mennesker gør en forskel

Da Omar De Atrip bliver indlogeret på Fuglebakken med sin argentinske familie, er han kun ti år gammel. Faderen har været politisk aktiv i modstandsbevægelsen under militærdiktaturet i 70'erne. Han har siddet i fængsel i to omgange á fire år, er blevet udsat for tortur og mangler derfor den ene hånd og to fingre på den anden hånd. Selvom demokratiet vinder frem i Argentina fra 1983, er familien stadig underlagt trusler fra paramilitære grupper. I 1986 beslutter de sig for at tage den lange vej over Atlanten til Danmark for at søge asyl. Far, mor og fem børn. Omars far er stærkt traumatiseret efter torturoplevelserne, og de efterfølgende depressioner påvirker familien i det daglige. Knap to års ventetid på fire asylcentre gør det ikke nemmere.

Familien bor først på Sandholm og senere Kongelunden, og ingen af stederne husker de som særligt rare. Sandholm er præget af trange rum, mange sikkerhedsforanstaltninger, politiafhøringer bag tremmede ruder, og flyvende borde og stole fra utallige slåskampe de andre beboere imellem. Omar må ofte løbe væk fra episoder, der eskalerer. Men han får gode venner i Sandholm, polakker, chilenerne, libanesere.

"Sandholm var en god legeplads. Der var masser af børn at lege med og spændende ting at udforske på det gamle militære område, men jeg tror ikke, det var helt sikkert at lege der. Jeg kan huske vi så Kung-Fu film i centrets biograf. Det var meget fedt. Den slags havde jeg ikke fået lov at se før."

Fra Kongelunden husker Omar intet godt. Han bryder sig ikke om personalet, og han er uhyggeligt tæt på at blive udsat for en seksuel forbrydelse af en mandlig beboer. En oplevelse der forfølger ham i flere år.

Når han tænker tilbage på Center Fuglebakken mere end tyve år efter, får han tårer i øjnene.

"Det var paradys på jord. Personalet havde en helt anden tilgang til arbejdet, end vi oplevede på Kongelunden, hvor de var ligeglade og distance-rede. De gjorde forskel på folk og havde ikke overskud til noget. Mange flygtninge havde brug for at snakke. Men på Fuglebakken blev der lyttet til os. Personalet ville lære os at kende."

Omar husker især juleaften på Fuglebakken 1986. Spisesalen er dækket op med juledug, levende lys og pynt. Der er juletræ og gaver til alle børnene. Mens julemaden byder på lidt af hvert.

"Personalet spurgte os, hvad vi plejede at spise til jul, og så blev der udover andestegen købt ind i stor stil, så godt man formåede og serveret juleretter fra alle verdenshjørner. Vi bad vist om kylling, og så var der ferskvandsfisk til polakkerne. De gjorde virkelig, hvad de kunne for, at vi skulle føle os hjemme."

Omar kan se tilbage på flere gode minder fra Fuglebakken, hvor personalet gjorde en ekstra indsats, og det bliver han stadig meget rørt over at tænke på. Familien er katolikker, og de går derfor hver søndag til messe i en katolsk kirke i København. Messen falder sammen med spisetiden på centret. Personalet sørger så for at tage mad fra til Omars familie og opbevarer det til de kommer hjem. Den slags service er helt utænkelig på de andre centre.

Da filmen "The Mission" med skuespilleren Robert De Niro får premiere i Danmark, sørger en ansat fra Fuglebakken, Jesper Rüberg for, at Omars forældre kommer en tur i biografen, og de fem børn bliver passet af personalet. Filmen er optaget ved de prægtige Iguazu vandfald på grænsen mellem Argentina og Brasilien. Det er her Omars mor stammer fra, så for hende, har det en særlig betydning at få den oplevelse. Når Omar skal fortælle om det, knækker hans stemme over.

Og så er der koncerterne, danseaftenerne, udflugterne, blandt andet med den lokale spejderforening og andre frivillige, som sørgede for, at familien kommer ud og opleve noget og møder danskere i stedet for kun at sidde og vente i uvis-

hed på asylcentrene. Det sker ikke i samme omfang på de andre centre, mens Omar bor der.

"De mennesker, der var på Fuglebakken, gjorde en forskel, og der har jeg lært, at det er mennesket som individ og de små ting, der kan gøre en altafgørende forskel på trods af regler og rammer. Det er i virkeligheden så lidt, der skal til, for at folk har det bedre," siger Omar som kommer til at arbejde for Dansk Røde Kors i løbet af sin karriere. Han er i dag juridisk ekspert i menneskerettigheder og arbejder for FN.

Center Fuglebakken får en kort levetid på halvandet år. Allerede i marts 1986 sælger kommunen det gamle børnehospital til storentreprenøren Axel Juhl Jørgensen for 23,5 mio. kroner. Bygningerne skal renoveres og omdannes til kontorejendom og boliger. Centret lukker den 28. februar 1987.

"Det varede ikke længe for Center Fuglebakken, men intensiteten og mængden af indtryk og erfaring svarede nok til ti år af mit arbejdsliv," siger centerlederen Jens Dyhr mere end tyve år efter.

De første uledsagede børn

En dag i marts 1985 står fire små etiopiske piger og tripper foran paskontrollen i Kastrup lufthavn. De er velklædte i modetøj, der passer til årstiden med

vindjakker, smarte støvler og strikhuer. Pigerne er i alderen seks til omtrent sytten år. De fire søstre er rejst alene fra Afrika for at møde deres onkel i Sverige, som har sendt dem flybilletter med transit i Danmark. Forældrene er fængslet i Etiopien, hvor der er borgerkrig. Men da de ankommer til Sverige kan de svenske myndigheder ikke finde onklen. Pigerne bliver afvist i Sverige og sendt direkte tilbage med et fly til Danmark, og nu står de dér.

De danske myndigheder ved ikke, hvad de skal stille op med dem. Efter en del palaver med Sverige og flere timers venten for pigerne i lufthavnen, kontakter politiet Dansk Røde Kors.

Pigerne bliver indkvarteret på asylcenter Kongelunden, som nu er blevet modtage- eller indslusningscenter, som man siger for nyankomne asylansøgere. Men at mindreårige kommer til Danmark helt alene uden følgeskab af forældre eller andre voksne, det er en ny situation for Røde Kors. Der må særlige foranstaltninger til.

Et par dage senere bliver den snart nyudklækkede pædagog Annette Johansen ringet op af en af sine studiekammerater fra Holte Børnehaveseminarium. Hun kan fortælle, at rektoren for børnehaveseminariet er blevet kontaktet af Røde Kors' centerleder Torben Damgaard fra Næsseslottet.

"Hun spurgte, om jeg var interesseret i at være med til at passe fire forældreløse piger fra Etio-

De første uledsagede børn

Foto: John E. Jacobsen

pien. Vi var så fire studiekammerater fra sidste semester, som blev ansat til at være hos dem 24 timer af gangen.”

Annette Johansen har sin første vagt med pigerne den 22. marts 1985. De bliver indkvarteret på Næsseslottet og får to værelser i et af de små tilhørende huse, en slags portnerbolig. Pædagogerne får også et værelse at overnatte i på døgnvagten.

Annette og hendes medstuderende skal sørge for, at der sker aktiviteter sammen med pigerne. De er nogle skrøbelige, unge væsener, synes hun. Der hersker tvivl om, hvor gamle de egentlig er.

”Direktoratet var i tvivl om den ældste pige var over atten eller ej. Hvis hun var atten, var hun også myndig, og kunne så påtage sig ansvar for de tre andre søskende.”

Pigerne bliver derfor sendt til aldersbestemmelse på Retsmedicinsk Institut. Proceduren bliver gængs for uledsagede flygtningebørn, så snart der er tvivl om deres reelle alder, og dermed om deres asylsag skal behandles ud fra de regler, der senere kommer om uledsagede børn eller som almindelig asylsag.

Myndighederne finder aldrig ud af, hvor gamle de etiopiske piger egentlig er, men de er meget fremmelige – især den ældste af dem, husker Annette Johansen.

”Hun var god til at flirte med mændene på centret, så hende passede vi ekstra godt på.”

Anettes job som pædagog for de første uledsagede børn hos Røde Kors er ”hemmeligt.”

Onklen fra Sverige er dukket op i Danmark og har bedt om at få dem udleveret. Men når pigerne er i Røde Kors varetægt, er de også underlagt Røde Kors’ beskyttelse, og man vil ikke bare udlevere dem til enhver, der måtte gøre krav på det.

Røde Kors er skeptisk overfor onklen og bekymret for hans motiver, da han ikke umiddelbart kan dokumentere, at han er i familie med søstre. Pigerne hverken genkender eller husker onklen selv.

Derfor må han ikke vide, hvor pigerne befinder sig. Man frygter, at han vil bortføre dem.

Onklen dukker flere gange op på Næsseslottet i en flot Mercedes. Men her bliver han afvist, og personalet benægter over for ham, at pigerne overhovedet er i landet. Snart dukker han op igen, og så stikker hele holdet af.

”De fire piger, jeg og en af de andre pædagoger, samt Torben Damgaard ”flygtede” fra Næsseslottet i taxi, hjem til Torben i Farum Midtpunkt. Der ventede vi så en lang eftermiddag og en aften, indtil der var sikkerhed for, at onklen ikke dukkede op igen lige med det samme.”

Senere viser det sig, at onklen er ”god nok”, og han får lov at besøge pigerne på Næsseslottet.

Norröna

Foto: Sten Lange

De bor her et års tid, indtil de får opholdstilladelse og kommer på en kostskole på Fyn og senere på Bagsværd Kostskole.

Det ender med, at pigerne bliver i Danmark og, at den kvinde, der fungerer som tolk mellem pigerne og personalet i Røde Kors, bliver deres værge.

De etiopiske piger er de første flygtningebørn, som kommer til Danmark alene for at søge asyl eller for at finde vej videre til slægtninge i Norden. Men de er langt fra de sidste.

Røde Kors får efterhånden samlet mange erfaringer i arbejdet med børn, der ankommer helt alene, og også andre organisationer som Red Barnet og Dansk Flygtningehjælp kommer på banen henad vejen.

I de følgende år kommer der rigtig mange uledsagede børn. Mange har mistet deres forældre i blodige krige, eller er blevet sendt af sted af forældre eller slægtninge for at komme i sikkerhed. En stor del af dem har været vidne til forfærdelige begivenheder og oplevelser, de aldrig kan ryste af sig. De uledsagede børn kommer med hver deres grumme skæbnehistorie i bagagen, og de har behov for en hel del mere end blot de basale ydelser som mad, tøj og bolig.

De har særlige behov for støtte og omsorg, og de har brug for nogen, der kan fungere som en slags værge for dem i stedet for deres forældre. I 1986 opretter Røde Kors en særlig afdeling på modtagecenteret i Sandholm for uledsagede børn.

I 1990 åbner Røde Kors det første selvstændige specialcenter Langerød for uledsagede mindreårige, og der kommer snart flere og bedre børnecentre til i Ringsted, Høve, Sletten og på Fasanvej.

På samme tidspunkt begynder det at strømme ind med uledsagede børn fra blandt andet Mujahedin- og klangrupper i Iran og Somalia. Mange af dem er meget unge - helt ned til tre år. Cirka en tredjedel af dem tager ophold illegalt hos herboende slægtninge og sympatisører udenom myndighederne. Røde Kors bliver tidligt inddraget, da repræsentanter for plejefamilierne henvender sig for at få støtte til, at børnene kan blive hos dem og ikke bliver tvangsfjernet til andre institutioner.

Røde Kors går med til at føre en dialog med myndighederne forudsat, at de i samarbejdet får adgang til børnene, godkender plejefamilier og kan føre tilsyn med børnene fremover, så man ved, at de har det godt, lever under ordentlige vilkår samt sikres samme rettigheder som de børn, der er indkvarteret på asylcenter.

Jens Dyhr står for tilsynsordningen, som begynder i 1991.

"Ordningen er et udtryk for, at Røde Kors handler, når der opstår et behov. Hvis ikke der blev ført

tilsyn, var der risiko for, at børnene hverken kom i skole eller fik de sundhedstilbud og samtaler, som andre børn i asylsystemet fik."

Jens Dyhr bliver også leder af bisidderordningen, en af Røde Kors' vigtigste mærkesager om at give de uledsagede børn en særlig bisidde under afhøringer med myndighederne. Den starter også i 1991 og bliver formelt indført i 1993. En medarbejder fra Røde Kors deltager fra nu af ved alle samtaler med myndighederne fra ankomsten i lufthavnen til det sidste møde i Flygtningenævnet. Bisidderne skal sikre at, alt går ordentligt for sig og i respekt for, at det er et barn, der udspørges.

"Jeg glemmer aldrig, da jeg skulle præsentere bisidderordningen for en kantine fuld af politifolk. Nogle var nærmest i oprør over, at Røde Kors skulle ind og observere afhøringer og påse, at de foregik på ordentlig vis. Andre var mere forstående og så, at det også kunne være en beskyttelse af dem selv, så de ikke blev uberettiget beskyldt for hårdhændede metoder," husker Jens Dyhr.

I 2000 er der også politisk lydhørhed over for, at de uledsagede børn får en slags værge, der varetager barnets interesser over for myndighederne. Den såkaldte repræsentantordning træder dog først i kraft i 2003 efter flere års dialog med myndighederne, men i dag har hvert barn løbende kontakt med en voksen, der på frivillig basis er blevet godkendt af Statsforvaltningen til at følge barnets asylsag.

Norröna

Det enorme passagerskib Norröna sejler normalt på ruten mellem Færøerne og Danmark og ejes af det færøske rederi Smyril-Line. Færgen sejler kun om sommeren, så Direktoratet for Udlændinge indgår en aftale med rederiet om at leje skibet til at huse 800 - 1200 asylansøgere udenfor sæsonen.

Norröna bliver det første flydende asylcenter. Det kommer til at åbne og lukke flere gange.

Først i vinteren 1985 og igen året efter. Skibet ligger til kaj ved Knippelsbro i 1985, i Frihavnen i 1986 og tredje gang ved Langebro ud for Islands Brygge i 1992.

Lone Ryberg begynder sit job på et asylcenter, da Norröna åbner første gang. Hun bliver ansat som sygeplejerske på det flydende centers sundhedsklinik. Arbejdet på et asylcenter er noget helt, helt andet, end det hun er vant til fra et hospital. Fremmed og fascinerende og på trods af alle skæbnerne så sjovt, at hun bliver hængende.

"Jeg blev hooked," griner hun i dag mere end tyve år efter.

I den første periode er det et krav, at Røde Kors

hyrer skibsbesætningen til at drive kabyssen, og på få måneder gør Rederiet en god forretning på at huse asylansøgere, for stort set al inventar skal erstattes, da skibet skal gøres klar til at sejle med passagerer igen.

Hver gang skibet lukker som asylcenter, koster det ekstremt mange penge at gøre bod på de skader og slid, som beboerne efterlader.

”Rederiet prøvede at platte Direktoratet for så mange penge, at de jo næsten fik et helt nyt skib første gang – men det lignede også noget der var løgn, da vi efterlod det. Der blev ødelagt virkelig meget, og det var frygteligt dyrt,” fortæller Lone Ryberg.

Den færøske kok i kabyssen er ikke så velbevandret i det mere eksotiske køkken.

Han serverer udelukkende færøsk og dansk mad. Klipfisk og hakkebøf med brun sovs og kæmpe store kartofler, der enten ikke er kogt eller er totalt udkogte. Også her bliver maden klasket op på tallerken på en ikke særlig værdig måde. Især i de første år er maden helt elendig.

”Direkte hæslig,” mener Lone Ryberg.

Endnu en gang bliver mad til en alvorlig sag, der tænder lunten på de beboere, der går rundt i uvisshed og med en traumatisk fortid i bagagen.

De første går amok på Norröna, og kaster rundt med maden, og en dag går en stor gruppe helt bersærk. Balladen udvikler sig til et voldeligt slagsmål, hvor 200 kurdere får decideret bank. De flyttes fra den ene dag til den anden til Fuglebakken, hvor de får et helt anneks for sig selv. Det er en voldsom omvæltning for personalet på Fuglebakken med så mange ekstra beboere fra den ene dag til den anden.

På Norröna er pladsen meget trang i skibets små kahytter, og det kan i sig selv udløse et oprør.

En skibskahyt er ikke egnet til flere måneders beboelse for fire mand. Værst er det for dem, der bor i bunden af skibet, for her er der ikke engang et køje, så lys og udsigt til himlen kan slippe igennem. Nogle kan slet ikke klare det, især ikke hvis de har været indespærret før – og det har mange. Der er småt og trangt alle vegne undtagen i cafeteriaet og i restauranten, som bliver brugt som spisesal og fællesrum. Støjniveauet er exceptionelt højt. Det runger konstant i ståltrapperne, når folk bevæger sig rundt på skibet.

En af fordelene ved Norröna er, at der ikke er ligeså hundekoldt som i teltlejrene, men derudover er der komplet uegnet til beboelse. Røde Kors påpeger flere gange overfor myndighederne, at skibene kun bør bruges til modtagecentre, så opholdet bliver så kort som muligt.

”Det der slog mig mest, da jeg startede på Norröna var den enorme entusiasme og det utrolige

engagement, der var hos personalet. Det var jo både positivt og negativt. Der var mange der ikke kunne finde ud af at gå hjem, når de havde fri, og nogle involverede sig så meget i beboernes liv, at de græd sammen med dem, eller de blev forelsket i dem – det var alt sammen meget følelsesladet,” fortæller Lone Ryberg.

Personalet på Norröna er noget grønne i alderen 20-30 år og vidt forskellig baggrund. Dem med en uddannelse er knap blevet færdige og har meget lidt praktisk erfaring. De har kun den ene ting til fælles, at de vil have med mennesker at gøre.

Lone Ryberg kan godt forstå, at der flere gange om ugen opstår ballade på Norröna.

”Slåskampene havde aldrig noget med personalet at gøre. Balladen handlede ofte om indbyrdes eller nationale konflikter og så de evindelige madproblemer.”

Tit går det så hårdt for sig, at møbler bliver kastet overbord og synker til bunds. Når vandet fryser til om vinteren, flyder stole og borde op til overfladen og stiller sig på isen.

Da Lone starter på klinikken, står der hver eneste dag en lang kø af mennesker ned ad den lange smalle skibsgang.

De har brug for diverse medikamenter for at udholde tilværelsen. De har det psykisk dårligt og er generelt meget påvirkede af de oplevelser, de har med i bagagen. Mange medbringer et misbrug.

”De unge mænd ville have rohypnol. De var afhængige af sovemedicin på grund af alle deres psykiske problemer. Hvis de ikke fik det, lavede de ballade. Det var altid meget dramatisk. Vi blev overhældt med trusler og galde. Det skulle man lige vænne sig til, når man kom fra et pænt hospital. Så jo frustrationerne gik også udover os, men det var mest råben og skrigen. De gjorde aldrig alvor af deres eder og forbandelser.”

Sygeplejerskerne må slet ikke udlevere rohypnol, når lægen ikke er tilstede. Stoffet er receptpligtigt, og det har den uheldige bivirkning, at det kan udløse aggressiv adfærd ved overdreven indtagelse. Beboernes symptomer og medicinen for at lindre dem er en farlig cocktail, der kan gøre det hele meget værre.

Lone Ryberg er med hver gang Norröna åbner i årene fremover. Men i 1986 og 1987 er det særlig slemt med ballade og kaotiske tilstande på skibet. Personalet har ikke særlig meget kontakt til andre asylcentre, men de deler walkie-talkie system med Center Middelgrunden. Derovre sidder personalet lidt og ryster på hovedet og fniser, for der er stort set politiudrykning til Norröna hver eneste dag. Hvis der ikke bliver kastet med mad eller udslynget trusler, klager beboerne over, at deres ting

Lone Ryberg (th.) i gang med lommepengeudbetaling på Norröna

Foto: Nana Riemers

bliver stjålet, men personalet kan ikke gøre noget. Man har heller ikke en forsikring, der dækker beboernes tab.

Da Norröna lukker første gang, lover Lone Ryberg sig selv: "det gør du aldrig igen."

Men da det flydende asylcenter genåbner året efter, står hun alligevel med på personalelisten. Og det gør hun også i 1992, da bosnierne kommer dybt traumatiserede med deres rædselsvækkende historier i bagagen, og da skibet bliver en arbejdsplads, hvor man modtager bombetrusler.

"Der var et eller andet i mig, som sagde, at det blev jeg bare nødt til."

Lysholm-skandalen

Mens myndighederne er ved at drukne i asylsager og mangel på sengepladser, er der tegn på, at Justitsminister Erik Ninn-Hansen planlægger, hvordan man kan stoppe flygtningestrømmen.

Målet er, at tvinge Folketinget til at vedtage endnu en stramning af udlændingeloven. Midlet er at skabe kaos. Året er 1986.

De berygtede teltlejre, som myndighederne forfalder til, når belægningstallet er ved at gå op i en spids, får en relativ kort levetid. Røde Kors vil ikke

lægge navn til asylcentre, hvis de kun består af en teltdug. Det er også myndighedernes forventning, og derfor forsøger man at bruge organisationen som en brik i det politiske spil, der foregår bag murene på Christiansborg. Regeringen med justitsminister Erik Ninn-Hansen i spidsen har i flere måneder arbejdet på at få strammet udlændingeloven. Ninn-Hansen advarer i pressen mod den uoverskuelige flygtningestrøm, der vælter indover Danmark på grund af den nuværende lovgivning. Udlændinge som han mener, at Danmark ikke kan håndtere i det tempo og i de mængder.

"Hvis det fortsætter i samme takt, vil Danmark fremover modtage 7500 asylansøgere om året.

Det vil være umuligt at integrere så mange nye borgere på ordentlig vis," siger han. Ministeren kan ikke ændre på forholdene for flygtningene uden en lov, der regulerer flygtningestrømmen, og han forudser et snarligt sammenbrud i Jyllands-Posten september 1986:

"Man kan sige, at det hele allerede er brudt sammen i forhold til de vilkår, vi gerne vil give flygtninge. Men det bliver langt værre i løbet af nogle uger."

Der er ikke politisk opbakning til at gennemføre en lovændring. Dramatiske virkemidler må derfor tages i brug, så medierne og folkettinget kan forstå

Teltlejren i Avedøre bliver ikke taget i brug

Foto: Dansk Røde Kors asylafdeling

Røde Kors truer med at forlade flygtninge-kaos

Af Henrik Thomsen

Røde Kors truer med at trække samtlige hjælpearbejdere ud af de danske flygtningelejre, fordi personalet er slidt ned og savner opbakning fra politikerne.

Følgen kan blive, at millioner af flygtninge vil blive tvunget til at søge asyl i andre lande, og flygtningelejrene vil blive lukket. Røde Kors har allerede lukket ned for indkvarteringen af flygtninge i de nu mere end 4.500 lejre.

Asylsøger fik togbillet til Danmark

Grænsepolitibetjente i Vestsjælland har udtvundet en asylsøger, som havde købt et togbillet til Danmark, og har sendt ham tilbage til Polen. Flygtningen har forsøgt at komme ind i landet, og har været i Vestsjælland i tre dage. Han har været i Vestsjælland i tre dage, og har været i Vestsjælland i tre dage.

Dansk Røde Kors:

Teltlejren for flygtninge en skandale

Af Else Bechthold

Dansk Røde Kors nægtede i dag at indkvartere asylsøgere i en teltlejr, som Direktoratet for Udlændinge under Justitsministeriet havde ladet opstille til feriemålet ved Stavnsbjerget i Åvedøre udenfor København.

»Jede af dem, der har de værste betingelser i flygtningelejrene, vil blive tvunget til at tage til et land, der har menneskerettigheder,« sagde socialleder Jørgen Christensen.

Indkvarteringen af asylsøgere, som blev gennemført i løbet af sommeren, var en stor succes. Over 40.000 asylsøgere blev indkvarteret i lejrene, og Røde Kors har været med til at sikre, at de blev behandlet på en menneskelig måde.

»Vi har oplevet, at de mennesker, der kommer til lejrene, er mennesker, der har været i store vanskeligheder, og som har brug for hjælp. Vi har prøvet at hjælpe dem, og vi har prøvet at gøre det på en menneskelig måde,« sagde Jørgen Christensen.

»Det vil vi kunne tilbyde, og vi vil gøre det på en menneskelig måde,« sagde Jørgen Christensen.

Han mener, at indkvarteringen af asylsøgere i lejrene er en succes, og at det er en succes, som Røde Kors har været med til at sikre.

»Det er en succes, og det er en succes, som Røde Kors har været med til at sikre,« sagde Jørgen Christensen.

Røde Kors vil lukke teltlejr for flygtninge

Dansk Røde Kors nægter at indkvartere asylsøgere i en teltlejr, som Direktoratet for Udlændinge under Justitsministeriet har opstillet i Åvedøre udenfor København. Teltlejren skulle have rummet 300 asylsøgere, men Dansk Røde Kors vil ikke være med til at indkvartere flygtninge under så ringe forhold.

»Jede af dem, der har de værste betingelser i flygtningelejrene, vil blive tvunget til at tage til et land, der har menneskerettigheder,« sagde socialleder Jørgen Christensen.

Samtidig har han bedt udlændingemyndighederne om at sørge for, at de mennesker, der kommer til lejrene, bliver behandlet på en menneskelig måde.

Sammenbrud truer samtlige flygtningelejre

Af Henrik Thomsen og Else Bechthold

Totalt sammenbrud truer samtlige flygtningelejre, som er opstillet i hele Danmark. Det betyder, at der vil være et sammenbrud i lejrene, og at der vil være et sammenbrud i lejrene.

»Det betyder, at der vil være et sammenbrud i lejrene, og at der vil være et sammenbrud i lejrene,« sagde Jørgen Christensen.

Han mener, at indkvarteringen af asylsøgere i lejrene er en succes, og at det er en succes, som Røde Kors har været med til at sikre.

»Det er en succes, og det er en succes, som Røde Kors har været med til at sikre,« sagde Jørgen Christensen.

det. Budskabet vil åbenbart ikke trænge igennem, før det står så galt til med indkvarteringen, at det er til at tage og føle på.

Selvom der er sikre tilbud om indgåelse af lejemål fra forskellige udlejere i skufferne, så er Chemnitz overbevist om, at Justitsministeren læner sig tilbage med en beslutning om, at lade situationen kulminere.

Politisk spil

Den 5. september 1986 meddeler Direktoratet, at det ikke kan lade sig gøre at finde flere egnede bygninger til at huse asylansøgere. Man har derfor med hjælp fra Forsvaret opstillet en teltlejr i Avedøre syd for København. Da Røde Kors næste dag inspicerer stedet, møder de rækkevis af gamle, slidte militærtelte, som står og vajer på en pløjemark. Et regnvejr bevirker, at de besøgende langsomt men sikkert synker ned i mudder til knæene. Jørgen Chemnitz er rystet over forholdene. Militærkøretøjer sidder fast i muddret, og der er klaprende koldt.

Tiden er inde til at trække i nødbremsen. Røde Kors truer med at trække sig fra asylopgaven.

Det bliver første gang ud af to - i de næste tyve år, at Jørgen Chemnitz selv kontakter pressen for at få opmærksomhed i medierne. Om aftenen den 6. september stiller han op i TV-Avisen ude foran mudderpølen med en skarp kritik af teltlejren.

Indslaget viser billeder fra mudderpølen med klamme telte på rad og række. Journalisten fortæller, at det vil Dansk Røde Kors ikke være med til.

"Jeg mener, at situationen ikke kan være sådan i Danmark – det nægter jeg at tro, at der ikke kan findes bedre indkvarteringsmuligheder til de mennesker, der kommer hertil. Selv Københavns Hovedbanegård vil være at foretrække frem for dette sted!," siger Jørgen Chemnitz og fortsætter:

"Vi synes nok, at de politikere, der har vedtaget den lovgivning, vi har, at de også bør bakke op og stille de midler til rådighed, der skal bruges."

"Men politikerne kan vel ikke tvinge kommunerne til at finde egnede lokaler til jer?," spørger journalisten.

"Det er klart, at man kan ikke i Danmark tvinge nogen til noget. Men man kan appellere og trykke

Flere skibe tages i brug efter Lysholm skandalen

Foto: Gert Jensen

på de rigtige steder. Jeg føler mig stadig overbevist om, at der findes bygninger både i stats-, amts- og kommunalt regi. Der findes også private, som måske lejes ud."

"Hvor længe kan Dansk Røde Kors holde til at appellere?" spørger journalisten.

"Det er klart, at Dansk Røde Kors vil være med lige så længe, vi føler, at vi kan gøre et stykke humanitært arbejde, og det kan man gøre indenfor mange rammer, som ikke behøver at være luksuriøse. Men vi mener, at her på stedet, der er bunden nået for, hvad vi kan være med til!"

Asylchefen er den dag i dag overbevist om, at Direktoratet faktisk lå inde med masser af tilbud fra kommunerne og private.

"Vi fik jo selv kendskab til mange af de tilbud og sendte dem videre til Direktoratet. Nogle var mere seriøse end andre, men der var da pladser at finde."

I september trækker Chemnitz situationen skarpere op, for nu er beboerne på Kongelunden ved at falde over hinanden på grund af trængslen på værelserne:

"Det byder man ikke dyr", siger han til Ekstra Bladet den 23. september 1986.

Den udtalelse er vand på Justitsministerens mølle. Nu må folk kunne se, at når selv Røde Kors bakker ud af de nødforanstaltninger, man kan stille til rådighed for asylansøgere, så må der sættes en stopper for flygtningestrømmen. Der er simpelt hen ikke plads til flere flygtninge i Danmark.

Det eneste anstændige må være at lukke ved grænsen. Om ikke andet for en periode.

I de følgende uger spreder rygterne sig om, at Danmark er ved at lukke grænserne helt ned til flygtningelejrene i Libanon – og til Tyskland, hvor asylansøgere kan vente op til syv år på at få et svar, i modsætning til Danmark hvor ventetiden er mellem seks og tolv måneder. Rygtet gør strømmen af flygtninge større, så de kan nå til Danmark inden "lukketid". På den måde virker det hele mere uoverskueligt og kaotisk, end det reelt er.

Da den politiske manøvre går op for Jørgen Chemnitz, lover han sig selv, at Røde Kors aldrig nogensinde igen skal kunne drages ansvarlig for, at Danmark ikke kan tage imod flygtninge.

Ingen skal kunne klandre et haltende beredskab i Røde Kors for, at folk ikke kan blive lukket ind og få afprøvet deres asylsag.

"Den sag lærte mig, at vi kunne blive brugt i spillet om stramninger af udlændingeloven.

Siden dengang har jeg derfor gang på gang sagt, at vi nok skal klare opgaven uanset omfang - bare vi fortsat får hjælp til at skaffe tag over hovedet. Vi vil ikke risikere at blive brugt på den måde igen. Det betød også, at vi senere måtte tage ting i brug,

som vi har hadet som midlertidige nødløsninger - gymnastiksale, containerskibe og bingohaller i Nordjylland, hvor der lå 150 mennesker i etagesenge og sov sammen i én stor sal. Men de fik altså tag over hovedet, og de fik mad. De kom væk fra det helvede, de var i derhjemme. Så bestod resten af arbejdet i at skaffe bedre forhold så hurtigt som muligt."

Situationen ender i en kompromisløsning. Teltene på muddermarken får lov at stå ubenyttet hen. En ny række telte med plads til cirka 30 bliver placeret på græsplænen foran en gammel bondegård, hvor stuehuset kan anvendes til opholds- og spiserum. Gården er i en elendig forfatning, men ved hjælp af spandevig af sæbevand og knofedt lykkedes det at gøre stedet brugbart. En hurtig og kostbar renovering omdanner ruinen til Center Lysholm.

Endnu en løsning på pladsmanglen bliver flere skibe. Efter krisemøder og forhandlinger med myndighederne hyrer man udover Norröna to andre skibe.

Et passagerskib "Winston Churchill" med plads til 850 beboere og containerskibet "Safe Bristolia", der har 800 pladser. Skibene skal ligge i Københavns Havn og fungere som asylcentre i cirka tre måneder.

"I første omgang er vi glade og tilfredse. Vi får nu gode indkvarteringsforhold for familier. Det har skibene vist sig at være. Der er ikke så meget plads, men det er immervæk bedre end et telt, og det er alternativet i øjeblikket," siger Jørgen Chemnitz til Ekstra Bladet den 30. september 1986.

Flipperne fra Bristolia

Beredskabet i Dansk Røde Kors asyldeling er efterhånden eminent til at rykke hurtigt ud og omdanne en nedslidt rønne til et asylcenter på få timer. De er vant til at omstille sig og tilpasse sig rammerne - både de fysiske, de psykiske og de økonomiske. De ved, at deres job kan ændre sig fra dag til dag. De bliver hyret, fyret eller flyttet med kort varsel, når et nyt center skyder op, og et andet lukker ned.

De fleste ved også, at det er højst usikkert, hvilken rolle Røde Kors skal spille i asylarbejdet i det lange løb. Myndighederne kan ændre rammerne eller tage opgaven fra Røde Kors med kort varsel. Et job i Røde Kors asyldeling er ikke lig med tryghed i ansættelsen, eller udsigt til en guldnål og klapsalve efter 25 års jubilæet. Det er dog ikke alle medarbejdere, der forstår den midlertidige og omskiftelige karakter af deres job.

Ildsjælene er en multikulturel flok, hvis man

En tegning fra Bristolia

Tegning: Heather Spears

kan sige det om en flok danskere. Mange centerledere i de første år har en militærbaggrund, mens deres personale spænder fra forsagte frøkener til robuste håndværkere, venstreorienterede hippier og idealistiske akademikere. På hovedkontoret finder man en del flere funktionærer med stivet krave, slips og sågar silkehabit, typer af en mere borgerlig støbning. Der er fruer fra Nordsjælland, som egentlig ikke behøver at arbejde, men som ønsker at bruge deres tid i den gode sags tjeneste. Der er en del jurister og økonomer, og snart kommer også pædagoger, læger, psykologer, lærere og sygeplejersker og bidrager med deres faglige ekspertise på hovedkontoret.

Det er især bådene i København; Winston Churchill og Bristolia, som tiltrækker mennesker, der skiller sig ud fra mængden. Frisindede, alternative, kunstnere, drømmere og anarkistiske typer.

I Røde Kors taler man stadig om flipperne fra Bristolia.

De typer giver en masse fordele, for de er kreative og engagerede og gode til at skabe aktiviteter for beboerne og deres børn. De har et kæmpe netværk og kan stable en fest eller en udstilling på benene i løbet af nul komma fem. Men det giver også en del ulemper, for på Bristolia vil man ikke dikteres noget ovenfra, men helst være selvkørende og have fuldstændig autonomi over alle beslutninger.

Da Bristolia står til lukning efter fem måneder, er protesterne fra personalet massive og højlydte. Lukningen af Bristolia ender dog fredeligt. Personalet arrangerer både en kunstudstilling med tegnede portrætter af skibets asylansøgere, som den canadiske kunstner Heather Spears står bag, og hvis værker i dag hænger på kontorgangene i asylafdelingens hovedkontor, og de holder åbent hus og afslutningsfest for alle interesserede med avantgarde danseforestillinger og performance af forskellig art.

Da Bristolia er tømt for beboere, og Røde Kors medarbejdere går rundt og pakker inventaret ned, kommer en lastbil med en flok store mænd, som siger, at de er udsendt af Direktoratet og skal pille vaskeriet ned. Der er cirka 10-15 vaskemaskiner og tørretumblere til de 800 beboere, som har boet på skibet. Mændene knokler med at få maskinerne ud og slæber dem ud i lastbilen en efter en. De pruster og sveder og spørger, om de ikke kan købe sodavand et eller andet sted. Så kører de af sted, og alle siger pænt farvel og på gensyn. Et par dage efter viser det sig, at Direktoratet ikke har aftalt med nogen mænd, at de skal hente vaskemaskiner. Alt er rømmet med usædvanlig frækhed og is i maven.

Kun tag og mad

Det er ikke myndighedernes plan, at asylansøgere skal tilbydes andet end tag over hovedet og mad på bordet. I Røde Kors ved man, at det er uholdbart. En stigende strøm af mennesker søger til Danmark i løbet af midtfriserne. Sagerne hober sig op hos Direktoratet, ventetiderne bliver længere og længere. Asylansøgere er ved at gå op i limningen på grund af fortiden, uvisheden og ventetiden. De keder sig, stirrer ind i væggen, triller tommelfingre eller skændes.

Der er bred politisk enighed om, at asylansøgere ikke skal have lov til at arbejde, så længe deres sag er under behandling.

Der er heller ikke tilbud om andre aktiviteter. Beboerne må underholde sig selv. Og når de jo ikke har andet at lave, kan de ligeså godt selv passe og undervise deres børn.

I de første år har Røde Kors hverken tid, økonomi eller overskud til andet end at rykke ud, så snart Direktoratet giver besked om en ny lokalitet, der skal gøres klar. Så af sted med kost og spand, samlesæt af senge, luftmadrasser og storindkøb af madvarer. Det lynansatte personale på 4 – 7 personer får hurtigt travlt med de daglige praktiske gøremål. Madlavning, rengøring, værelsesfordeling. Resten af tiden går med at holde styr på de nye beboere og forsøge at undgå, at de ryger i totterne på hinanden.

”Vi konstaterer hurtigt, at der er langt flere behov hos beboerne; undervisning af børn, sundhedsbetjening, aktiviteter og børnepasning. Myndighedernes forudsætning om maksimalt tre måneders ventetid holder ikke. Vi begynder på udviklingen af alle de ting og med dem en lang sej kamp med myndighederne for at få noget igennem,” siger Jørgen Chemnitz.

Der går et par år, før det lange træk med at tilbyde en meningsfuld hverdag for beboerne, for alvor kan begynde.

To skud i Torup

På asylcenter Torup, en tidligere skole ved Hundested i Nordsjælland bor Ahmed Mustafa El Amin i marts 1986 sammen med andre enlige, rastløse og i flere tilfælde traumatiserede, yngre mænd fra Libanon.

Dagene snegler sig af sted. Mændene venter, ryger cigaretter, sover, spiser og stirrer ind i væggen. 25-årige Ahmed har psykiske problemer. Han er normalt en stille og venlig fyr, men under overfladen er det hele så småt ved at gå op i en spids. Hans uligevægt bliver bemærket af personalet, men han

får ikke samme opmærksomhed som andre af de mere aggressive beboere. Ahmed var tidligere en velhavende forretningsmand med egen transportvirksomhed i Libanon. Men hans partner snød ham, og han endte med fallit. Så begyndte militsen i Tripoli at interessere sig for ham, og han besluttede sig for at flygte.

Mens Ahmed bor på Torup som asylansøger, får han det værre og værre. Besøgene på sundhedsklinikken bliver hyppigere, og listen over receptpligtig medicin bliver længere. Han har det skidt. På værelset over for bor Hayssam. Han er også fra Libanon, og en af de få på centret, der taler engelsk. Han hjælper blandt andet Ahmed med at tolke hos lægen.

"Han vidste godt, at han snart måtte til psykolog, for han havde virkelig mange problemer," husker Hayssam.

Center Torup er et godt center, og personalet er flinke, mener Hayssam. Bortset fra én medarbejder, som ingen af beboerne bryder sig om. Han er rigid og militant.

"Hvis man kom fem minutter for sent til maden på hans vagt, så blev døren lukket, og der var ingen mad. Det var lige meget, hvad årsagen var, om toget var forsinket, når man havde været ude. Vi synes, han var en idiot. Men udover det havde vi ingen problemer på Torup."

I starten af marts 1986 modtager Ahmed en dårlig nyhed: det forlyder, at hans far er blevet henrettet i Libanon. Tirsdag den 4. marts 1986 slår det klik for ham.

"Jeg mødte ham tidligt om morgenen på vej til

spisesalen. Jeg kunne mærke med det samme, at han var sur den dag. Han går foran mig hen ad gangen og siger: - jeg håber jeg dør i dag!"

Hayssam skælder ham ud: "Lad være med at sige sådan noget."

Da de går tilbage fra morgenmaden lukker Ahmed sig ind på sit værelse i tavshed.

"Jeg er lige her, hvis du har brug for mig," siger Hayssam og går ind på sit værelse.

Ahmed svarer ikke. Han går ind og lægger sig i underkøjen. Hans medbeboer sover stadig ovenover.

Da værelseskammeraten vågner får han et chok, da han kigger ned. Ahmed har skåret sig i håndleddene, og blodet pibler ud.

I løbet af få minutter bliver der ringet efter lægevagten, og Røde Kors medarbejderne træder til. Ahmed er ved bevidsthed. Han er oprørt og skriger og skubber til stolene. Lægevagten vil give Ahmed en beroligende sprøjte, men det nægter han.

Hayssam prøver at tale Ahmed til ro og fornuft.

"Fald nu ned. Vi må have bandager på de hænder. Kom nu med mig, bare slap af, så går vi stille og roligt ud og venter til ambulancen kommer," siger han.

Ahmed bliver mere rolig og går med til Haysams forslag. Alligevel vælger lægen og to centermedarbejdere, at tage fat i ham, og de tvinger sprøjten i ham.

"Lad nu være. Han tager Rohypnol - det hjælper ham ikke. Sprøjten gør det hele meget værre," råber Hayssam. Men det er for sent, og nu bliver Ahmed gal, og smider med ting igen.

Jørgen Chemnitz var på grænsens rand, da han i aften erfarede, at libaneseeren var blevet dræbt af politiet

Store politistyrker trukket til flygtningelejren:

FRYGT FOR OPTØJER TIL MORGEN

Store politistyrker blev i løbet af i nat og tidligt i morgen trukket til flygtningecentret på Torup Gl. Skole ved Hundested i Norddjælland.

Det sker, fordi bl.a. politiet frygter alvorlige optøjer, efter at den 25-årige libanesiske flygtning, Achmed Mustafa El Amin, i aften

blev skudt ned og dræbt af en kugle fra en politimands pistol.

Da først de andre libaneseere på stedet havde fået at vide, hvad der var sket, slog hadet mod politiet ud i lyn.

Ikke alene blev der trukket politi med hunde til stedet fra hele Norddjælland og

København, men også en deling betjente fra beredskabssafdelingen på Københavns politigård blev sendt til flygtningecentret.

I nat fik politiet oplysninger om, at flygtningene ringede rundt til andre centre i landet og fortalte hvad der var sket, ligesom de bad om støtte.

Derfor frygter politiet også uroligheder på andre centre rundt i landet.

Achmed Mustafa El Amin blev skudt ned ved 19.30-tiden i aften, og få timer efter var stemningen blandt de 50 libaneseere, der i øjeblikket bor på flygtningecentret, på kogepunktet.

Den tolk, som Røde Kors havde tilkaldt for at fortælle flygtningene om den tragiske episode, blev bedt om at skræbde af, og libaneseerne

overvejede på et tidspunkt at aktionere mod de tilstedeværende politifolk.

En dybt rystet og tydeligt bevæget Jørgen Chemnitz fra Røde Kors oplyste i aften, at stemningen på flygtningecentret var yderst aggressiv, og blandt personalet var reaktionen et reguleret chok.

— Achmed var en sød og rolig person, men gennem længere tid har han været voldsom, og han skulle egentlig have været sendt til psykiatrisk behandling, da nyheden om hans fars henrettelse fik ham til helt at miste selvkontrollen. Ellers plejer vi at kunne berolige ham, siger en ansat i lejren om den 25-årige libaneseer, der flygtede fra Beirut for at undgå at blive myrdet.

Værelset hvor Ahmed blev skudt dagen efter

Foto: Polfoto/Ole Henning Hansen

"Det er din skyld," råber han til Hayssam.

Kort efter lykkedes det Hayssam at få Ahmed ned igen. Han lover at tage med ham til hospitalet for at blive syet. De to medarbejdere tager ham under hver sin arm, for at gå ud, men Ahmed vil gå selv.

De går et stykke ned af gangen. Så møder de en politimand, der kommer imod dem med en kampklar schæferhund.

Ahmed bliver bange. Han løber tilbage til værelset og smækker døren med et brag. Der kommer flere betjente efter, og Hayssam bliver skubbet ind på sit eget værelse.

Så åbner Ahmeds dør igen. Han kaster en ildslukker ud mod politiet uden at ramme nogen. Døren brager i igen. Inde på værelset smadrer han ruden til den anden side, men politiet er allerede i gang med at omringe værelset. Hunden gør højt. På den anden side af Ahmeds dør forsøger betjenten med hunden at få Ahmed ud ved at sprøjte tåregas ind gennem nøglehullet. Men det har ikke den store effekt, når der kommer luft ind fra det smadrede vindue. I stedet siver gassen tilbage mod politimanden og hunden, der nu gør, så det runger i ørerne. Ifølge Hayssam snapper hunden ud efter sin fører.

Et sekund efter hører han et ordentligt spark mod døren overfor, en masse råb og så to smældende pistolskud lige efter hinanden.

Betjentene sparker døren op. De rapporterer ef-

terfølgende, at Ahmed i det samme angriber med en bordkniv og et løst stoleben. Det tror Hayssam ikke på, for de havde jo allerede taget kniven fra ham da, han havde snittet i sine håndled.

Den betjent, som først træder ind i rummet, er hundeføreren. Men hunden får ikke meget at bestille, for da angrebet kommer, reagerer betjenten i et splitsekund og affyrer sin pistol.

Hayssam løber over på Røde Kors kontoret og henter sin yndlingsmedarbejder, som straks løber til Ahmeds værelse. Han kommer hurtigt tilbage.

"Hent din jakke, vi skal have Ahmed på hospitalet. Han er skudt i benet!"

Da Hayssam løber tilbage efter sin jakke, ser han tre mænd løfte Ahmed, som er pakket ind i et tæppe. Han bevæger sig slet ikke. Politiet lægger ham ind på bagsædet af politibilen, der er ikke tid til at vente på ambulancen. Hayssam forsøger at komme med i bilen, men han får besked på at gå over i den anden politibil sammen med Røde Kors medarbejderen. På Frederikssund hospital bliver de gennet ind på venteværelset. Politiet henter Røde Kors medarbejderen. Fem minutter efter er han tilbage hos Hayssam, som siger noget sjovt til ham, ligesom de plejer.

"Lad være med at lave sjov," siger medarbejderen, mens ansigtet stener til.

"Ahmed er død."

"Død? Han kan da ikke være død. Han er skudt i benet!"

Hayssam er fortvivlet. Han kan ikke fatte det. Politiet sender ham straks tilbage til Torup. De er bange for, at han skal gå amok.

"Jeg græd hele vejen tilbage. Jeg kunne ikke forstå det, og jeg kunne slet ikke tænke," husker Hayssam.

Tilbage på centret bliver han chokeret igen. Folk er fuldstændigt upåvirkede. Det er som om, intet er hændt. Hayssam går ind i spisesalen, hvor folk sidder klar til middagen.

"Hvad laver I?," råber han. "Ahmed er død".

"De troede, det var løgn. De havde fået at vide, at alt var i orden. Ahmed var skudt i benet og bragt til hospitalet, men ellers var alt ok. Så blev de vrede. Vi var så en fire stykker, som sagde, at vi alligevel måtte tage det roligt, indtil vi fandt ud af, hvad der var sket."

Kort efter er pressen på banen. Journalisterne må vente udenfor området. Kun en journalist fra Politiken har fundet vej ind udenom afspærringen. Han har kun hørt om et skud. Men nogle af Ahmeds værelseskammerater har fundet to patronhylstre, som de giver til Hayssam.

"Jeg blev rigtig gal, da jeg hørte, at han kun skulle være blevet skudt én gang. Så jeg gav journalisten de to patroner. Værsgo' to kugler – to skud," sagde jeg til ham.

"Det kan jeg ikke rigtigt gøre noget ved," siger journalisten. Men de aftaler at, Hayssam kommer ind på redaktionen dagen efter og får taget billeder af patronerne.

"Jeg kunne ikke lide ham, og jeg kunne ikke lide, at det kun var ham, der måtte komme ind. Hvorfor måtte de andre ikke? Det gad vi ikke være med til, så vi gik nogle stykker ud og snakkede med de andre journalister også."

Pressestorm

I de næste dage kommer der flere detaljer frem i aviserne. Det fremgår, at to skud falder kort efter hinanden, og at Ahmed har angrebet betjenten med en kniv og et stoleben. Det ene skud rammer Ahmed i siden under venstre bryst. Det skud er dødbringende. Det andet rammer ham i ryggen.

Af aviserne fremgår det, at Ahmed allerede udløser på bagsædet af politibilen på vej til skadestuen.

Beboerne på center Torup er stærkt oprevne ovenpå tragedien, og stemningen bliver i de kommende dage spændt til bristepunktet. Ifølge beboerne er det en aldeles overilet og unødvendig handling, der er begået af politiet. Røde Kors personalets reaktion beskrives som en tilstand af

chok. En af de ansatte siger til Ekstra Bladet samme dag, drabet sker:

"Ahmed var en sød og rolig person, men gennem længere tid har han været voldsom, og han skulle egentlig være sendt til psykiatrisk behandling, da nyheden om hans fars henrettelse fik ham til helt at miste selvkontrollen. Ellers plejer vi at kunne berolige ham."

Da Jørgen Chemnitz modtager nyheden om drabet, står han allerede i den lokale Røde Kors afdeling i Hundested for at holde foredrag om "asylarbejdets fortræffeligheder."

Han afbryder høfligt og skynder sig til center Torup. Her bliver han mødt af en hær af politifolk og presse. Lederen af Rigspolitiets rejseafdeling møder ham sammen med centerlederen og forklarer det, man ved indtil videre. Betjenten har handlet i nødværge. Han følte sig truet og måtte skyde to gange for at opnå den "fornødne effekt". Chemnitz går over til boafdelingen for at forklare beboerne, hvad der er sket. Her får han en anden version af historien, og snart er stemningen decideret aggressiv. Asylchefen kan kun fastholde og udlægge det forløb, som politiet har fortalt ham.

Et par beboere prikker ham hårdt på skulderen. "Politiet lyver", siger de med vrede og foragt i stemmen. Et par af dem siger, at de selv har set, hvad der skete gennem vinduet til Ahmeds værelse, og der var ingen grund til at skyde på ham. Til sidst vender de vreden mod asylchefen.

Nu bliver det truende og ubehageligt, så centerlederen vil have Chemnitz ud. Flere af de hidtilige beboere begynder at skubbe og gribe ud efter ham.

Imens står journalister og fotografer og venter på mere drama foran centret. De prøver at få Chemnitz til at fordømme politiets handling, men han ønsker ikke at kommentere noget som helst, før han har overblik over "hvad fanden der foregår".

Fotografer fra Ekstra Bladet sniger sig ind i gården bag køkkenet og lægger sig på lur bag affaldscontainere. Med deres teleobjektiver tager de nærgående billeder ind gennem køkkenvinduet. Her forsøger Chemnitz og de rystede medarbejdere at bearbejde den fortvivlende situation.

Dagen efter vækker drabet store overskrifter: "Selvmordskandidat dræbt af politiskud".

I avisen kan asylchefen se et billede af sig selv som en fuldstændig nedbrudt mand ovenover billedteksten: "Jørgen Chemnitz var på grædens rand, da han i aftes erfarede, at libanesiseren var blevet dræbt af politiet."

Røde Kors finder frem til den unge mands familie og fremsender meddelelsen om det hændte. Telegrammet til de pårørende i Libanon bliver

gengivet i Ekstra Bladet to dage efter drabet:

”Vi kan oplyse, at deres søn er blevet dræbt af en politibetjent – efter det oplyste i selvforsvar – der i forbindelse med deres søns psykiske tilstand skulle formidle en absolut nødvendig lægehjælp, som deres søn modsatte sig at modtage. Det er med beklagelse, at vi viderebringer denne triste meddelelse, som vi vil bede det danske politi om at uddybe.”

Artiklen i Ekstra Bladet slutter med denne kommentar:

”I dag skal Dansk Røde Kors drøfte med Justitsministeriet – som det hedder – hvad der kan gøres for at forhindre voldelige hændelser på asylcentre fremover.”

I pressen bryder beskyldningerne løs om selve drabet. Politibetjenten og hele korpset er under skarpe anklager i Ekstra Bladet. Både over den hårdhændede metode og for at mørklægge sagen. Journalisterne undrer sig over, at det var nødvendigt at skyde, når der var en hund med, som burde kunne pacificere Ahmed. Lægerne, der tager imod den døde Ahmed på hospitalet, bakker op med hård kritik af politiets handling over for en psykisk syg flygtning. Efter en obduktion mener de, at skuddene tydeligvis bærer præg af at være affyret af en skarpskytte. Betjenten selv fastholder, at han har handlet i nødværge. Politiets rejsehold sætter en nøjere undersøgelse i gang.

Tragedie giver løft

Nyheden om drabet spreder sig til alle andre centre, og Torups beboere beder om, at andre asylansøgere træder til og viser deres støtte. To dage efter møder de talstærkt op, og politiet sender en regulær styrke til at vogte over Hundested af frygt for optøjer.

”Vi kunne ikke komme ud af centret de næste dage,” husker Hayssam.

Han og andre asylansøgere fra hele landet mødes senere i København til en mindehøjtidelighed. Den udvikler sig til en fredelig demonstration, hvor de bærer en tom kiste gennem byens gader i symbolsk protest. Hayssam er med og sammen med andre demonstranter bliver han inviteret ind i Vor Frue Kirke af præsten, som kommer med kaffe og trøst. Gruppen ender med at blive i kirken i flere dage i fortsat protest over, at den slags kan ske.

”Det er forkert. Vi accepterer det ikke!” siger de.

I de dage modtager både politi og asylcentre en del anonyme opkald med trusler om både vold, bombesprængninger og likvideringer af fremtrædende politifolk. Med truslerne følger en række

krav om, at alle libanesere på center Torup skal have en hurtig behandling af deres asylsag, og at Ahmeds familie skal have erstatning for deres tab.

Den dag, hele episoden skal rekonstrueres, bliver centret tømt for beboere. Røde Kors sender dem på en busudflugt langt væk fra uniformerede betjente for at undgå unødige konfrontationer og postyr.

Det er dagen efter rekonstruktionen og de tekniske undersøgelser, at det bliver offentliggjort, at Ahmed blev skudt i ryggen. Den 30-årige betjent bliver øjeblikkeligt suspenderet og sigtet for grov vold med døden til følge.

Hayssam får besked om, at han skal være parat til at vidne, når sagen skal for retten. Han har jo været helt tæt på begivenhederne. Det sker bare aldrig.

”Jeg ventede længe på at blive indkaldt til retsagen. Jeg får så at vide, at de har kaldt en anden asylansøger ind som vidne. En som slet ikke bor på Torup, men som har været på besøg nogle gange. Jeg kan bare ikke huske at have set ham den dag, Ahmed blev skudt, og det kunne de andre, jeg talte med heller ikke. Han vidner så på, at Ahmed havde en kniv og angreb med et stoleben – men det passer ikke! Han havde ikke nogen våben. Hvordan kan han sige sådan noget, når han slet ikke var der. Og hvordan kan han blive accepteret som vidne. Det er meget foruroligende,” siger Hayssam i dag.

Dengang turde han ikke gå til politiet eller pressen. Han var ny i Danmark. Han var bange for, at det ville gå udover hans asylsag. Politiet har meget magt, der hvor han kommer fra, så hvorfor ikke også i Danmark. Hayssam fortæller det hele til sin yndlingsmedarbejder på centret. Men han kan ikke hjælpe ham.

”Tre uger efter blev han fyret af Røde Kors, fordi de mente, at han drak på vagten. Det synes jeg også var mærkeligt, for det var han ikke den eneste, der gjorde.”

”Jeg kan ikke sige, hvad der præcist skete i hans værelse den dag, for jeg var jo i værelset overfor og på gangen udenfor, men vi havde taget kniven fra ham, da han havde skåret i sig selv. Ahmed var helt sikkert hidsig, men hvorfor sendte de ikke hunden ind efter ham. Det var ikke nødvendigt at sparke døren op og skyde med det samme. Den politimand har ikke været trænet godt nok, og det har politiet forsøgt at skjule,” mener Hayssam.

Ekstra Bladet følger sagen nøje, og de følger Ahmeds lig hele vejen hjem til begravelsen i Libanon. Her møder de hans fortvivlede familie, som fortryder, at de fik ham overtalt til at søge tilflugt i Danmark. De møder både Ahmeds mor - og hans far som faktisk lever i bedste velgående. Nyheden om hans død var kun et rygte.

I den offentlige debat spores efterhånden den holdning, at hele tragedien er et tydelig bevis på, at lediggang, uvished og passiv ventetid er roden til alt ondt.

Jørgen Chemnitz deltager i debatprogrammer og i flere interview blandt andet i det hedengangne weekend TV's første spæde forsøg på at bryde TV-monopolet.

Også indvandrerforeninger som Indsam går aktivt ind i debatten og kræver bedre vilkår for asylansøgere.

Tragedien i Torup gør myndighederne lidt mere lydhøre for argumentet om, at asylansøgerne bliver tossede af at vente i evigheder uden indhold i tilværelsen. Røde Kors har flere gange appelleret til myndighederne om, at asylansøgerne skal have indblik i det danske sprog og danske normer.

Man har også flere gange sagt, at daglig undervisning kan være med til at afværge den gentagne ballade på centrene. Ahmed er langt fra den eneste asylansøger, der forsøger eller gennemfører at tage livet af sig. Hans sørgelige endeligt bliver en slags løftestang for, at der kommer et tilbud om undervisning til beboerne. Forhandlingerne med myndighederne ender med en bevilling på i alt 60 undervisningstimer til alle voksne.

Senere får børnene 15 timers undervisning om ugen i dansk og matematik på alle asylcentre.

Betjenten bliver frifundet i retten ved Frederikssund den 20. september 1986.

Selve frifindelsen vækker ligeså stort postyr i pressen som drabet. Avisledere kommenterer den som "helt ufattelig".

Et års tid efter dukker betjenten op i en artikel i Politiken. Den handler om, at politiet har behov for krisehjælp efter voldsomme episoder. Betjenten fortæller om de konstante mareridt og de alvorlige psykiske følger, der har plaget ham lige siden tragedien. Den unge betjent er blevet en nedbrudt mand.

Hayssam bliver stadig ked af det, når han tænker på Ahmed.

"Jeg var på vej til hospitalet med Ahmed. Vi havde næsten fået ham til at falde til ro, og så kommer politiet, og det hele går galt. Det havde ikke behøvet at ende sådan. Jeg har hørt, at det var ham medarbejderen, vi kaldte "idioten", der ringede efter politiet til at begynde med."

Sandholm

Da center Sandholm står til at åbne i januar 1986, er Røde Kors rykket et skridt nærmere visionen om et egentligt modtagecenter.

Men allerede inden porten er åbnet, vækker Sandholm debat.

"Abekatte - nej tak", lyder en overskrift i Ekstra Bladet den 9. oktober 1985.

Særligt de ældre borgere i Blovstrød og omegn er i oprør over nyheden om, at den nærliggende Sandholmlejr skal være modtagecenter for 600 flygtninge. "Racismen og fremmedhadet bobler ud mellem de nydelige gulstenshuses mørtelmasse i den lille søvnige by," skriver avisen.

En af de stærkt bekymrede borgere, direktør Per Müller frygter blandt andet, at huspriserne i nabolaget vil falde:

"Jeg si'r nul – et rent nul til flygtningene. Jeg bor med udsigt til Sandholm-lejren, og jeg er meget bange for, at der vil opstå en bunke ballade. Husk på at når man flytter sådan en hoben abekatte med al deres temperament op til et land med os mere rolige hvide, vil der ske en masse vold. Måske mest abekattene imellem."

Direktøren er desuden urolig for, at hans datter bliver bange for at gå ude alene om aften, og at han selv som forældre også får et mere uroligt liv, fordi han hele tiden skal være bekymret for sin families ve og vel.

Andre af de adspurgte i Ekstra Bladets artikel er mere positive:

"Jeg har ikke noget imod flygtninge, og jeg tror heller ikke, at der bliver ballade med dem. Man kan simpelthen ikke lave ballade i Blovstrød, for der sker ingen verdens ting. Jeg synes bare, at man burde tilbyde flygtningene noget bedre end Sandholmlejren, forholdene er for ringe dér," siger Morten Buchwald, 15 år og skoleelev.

Det danske militær, som har haft Sandholm som kaserne i adskillige år, er tydeligvis ligeså rystet over nyheden som en del af de ældre borgere i Blovstrød. Men af en helt anden årsag. Bygningerne ligger kun fem meter fra et øvelsesområde, hvor der bliver skudt med geværer og pistoler både nat og dag.

Kaptajn K. Andersen kan slet ikke forstå, at den danske stat overhovedet overvejer at åbne et asylcenter på stedet. I en artikel i Frederiksborg Amts avis den 4. oktober 1985 under overskriften

"Hul i hovedet med flygtninge i Sandholmlejr" citeres han:

"Det er helt ulogisk at placere flygtninge i smørhullet af et militært øvelsesområde midt mellem bomber og tanks. De stakkels mennesker er netop flygtet fra urocentre med krige og militær forfølgelse, hvad ligner det så, at indlogere dem i en militærlejr. Planerne er helt absurde rent menneskeligt."

Myndighedernes beslutning står dog fast. De tomme bygninger skal nu huse asylansøgere i ste-

Gymnastiksalen er i brug som sovesal i et stuvende fuldt Sandholm 2001

Foto: Polfoto/Thomas Borberg

det for soldater. Sådan bliver det, og asylansøgerne i Sandholm kommer til at leve side om side med bragene fra militærets øvelser i mange år fremover.

Men der kommer mere kritik af Sandholm.

"Flygtninge bydes velkommen med pigtråd." skriver Ekstra Bladet den 26. november 1985.

"Sandholm-lejren sætter pigtrådshegn op, så flygtninge holder sig inde på området. Lejren skal fra 1. december bruges som delvis indkvartering for asylansøgere, og næstkommanderende Lauritzen fra Livgarden siger, at det er meget naturligt, at garden sætter hegn op omkring de områder, der skal bruges militært. Lederen af dansk Røde Kors sociale afdeling Jørgen Chemnitz siger, at hegnet snarere giver flygtningene tryghed end det modsatte. Repræsentant for Indvandrerens Sammenslutning (IndSam) Mahmut Erdem mener, at det er helt uacceptabelt med et højt pigtrådshegn. "Det vil få flygtningene til at føle sig som fanger i et fængsel".

Kontroversen om pigtråd og militærets skydeøvelser i nærheden af Sandholm bliver to af de mest vedvarende stridspunkter i Sandholms historie. Centret åbner den 2. januar 1986. I løbet af få år bliver det Danmarkshistoriens mest berømte og berygtede asylcenter. Det er det center, som får allermest opmærksomhed i pressen. Sandholm op-

træder gennem årene i spillefilm, i dokumentarudsendelser, i teaterforestillinger og revyer.

Det er det eneste center, som enhver, der søger asyl i Danmark ikke kan komme udenom for en kort eller længere periode. Det er her, de skal afhøres af myndighederne under sagsbehandlingen. Sandholm åbner som modtagecenter og knap tyve år senere bliver det også udrejsecenter for afviste asylansøgere.

Med jævne mellemrum dukker de samme to historier op i medierne: om pigtråden der får lejren til at minde om et fængsel, og om skydeøvelser der vækker traumer til live hos asylansøgerne. Næsten hver gang præsenteret som banebrydende nyheder, når en frisk journalist får fanget den samme historie.

Centermedarbejder Lone Brink Ryberg fra Norrøna er også at finde blandt de medarbejdere, som bliver ansat på det nye modtagecenter, der åbner en kold januardag i 1986.

De første uger er der næsten tomt i de gule bygninger. Der er mere personale på Sandholm, end der er asylansøgere. På det tidspunkt er der ikke foretaget lovstramninger, som bremser tilflugten til Danmark. Men af andre årsager – måske det kolde klima, kommer der næsten ingen nye asylansøgere til Danmark. Personalet har intet at foretage sig i flere uger, og Jørgen Chemnitz må modvilligt forberede sig på afske-

digelser. Kort før prikkerunden banker det igen på porten, og nye asylansøgere melder deres ankomst. Pludselig strømmer det ind igen, og fyringerne kan afblæses.

Lone Ryberg oplever, hvordan den ene proppe-de bus efter den anden hver eneste dag sætter nye asylansøgere af ude ved porten. Arbejdet i Sandholm er ikke for sarte sjæle.

"Sandholm har været meget råt i perioder, og der har været en del grimme oplevelser. Når der er meget pres på med mange tunge beboere og for få medarbejdere, så har der ikke altid været tid til at være så humanitær, som vores asylchef gerne vil have," siger hun.

Sandholm er et sted, som kræver en stærk psyke, og der bliver udskiftet personale mange gange i årenes løb - både ved store fyringsrunder, og fordi folk selv søger væk. Også ledelsen af centret må skiftes ud med jævne mellemrum. Men en fast kerne holder ved i alle årene. Lone Ryberg er en af dem.

"Jeg ved ikke, hvad det er, der har holdt mig gående. Jeg har bare ikke kunnet se mig selv et andet sted. Det er jo også et spændende sted at være, selvom det kan være utroligt hårdt," forklarer hun.

De mange grimme episoder er ikke det værste. Selvom det er slemt at finde en algier under dynen med halsen skåret over, eller da en ung mand fra Afghanistan bliver stukket ihjel foran alle andre i kantinen.

Presset er voldsomt de gange, centret er så stopproppet med mennesker, at gymnastiksalen og telte på parkeringspladsen må tages i brug. Og da en gruppe russere og østeuropæere begår organiseret kriminalitet og truer folk på livet i Sandholm i slutningen af 90'erne så andre beboere, folk i lokalområdet og resten af Danmarks befolkning bliver skræmt fra vid og sans. Det er heller ikke særlig sjovt, når der er tilpasninger, omrokinger, store fyringsrunder og uskiftning af ledelse og medarbejdere. Ligesom det er dybt frustrerende som Røde Kors medarbejder ikke at kunne tilbyde beboerne den hjælp og de tilbud man ønsker og kæmper for at få igennem.

Men alt det er slet ikke det værste. Det værste er, hvordan man som medarbejder i Sandholm bliver opfattet af andre, der ikke kender til arbejdet.

Da Lone begynder som Røde Kors medarbejder, bliver hun kun mødt af positive stemmer i sin omgangskreds fuld af beundring og respekt for det ærefulde arbejde med at tage sig af asylansøgere. Sådan var det i 1980'erne. Sådan er det ikke længere. I dag taler hun aldrig med udenforstående om sit arbejde.

"Der er meget lidt prestige forbundet med at arbejde i Sandholm."

Enten er opfattelsen, at asylansøgere er en gruppe økonomiske lykkejægere, der ikke kan integrere sig og bør holdes ude af Danmark.

"Send lortet hjem," hører hun flere gange.

Sandholm 2008

Foto: Mikkel Østergaard

I den anden ende af spektret finder man den opfattelse, at Sandholmlejren er et fængsel, som behandler asylansøgere uværdigt og umenneskeligt som fanger i en koncentrationslejr. Begge opfattelser får Røde Kors medarbejdere til at se trætte og lange ud i ansigterne. De må i mange perioder finde sig i et lunkent og til tider dårligt image i offentligheden.

"Jeg siger aldrig, hvad jeg laver, når jeg er til middagsselskaber i dag."

Mange af de frivillige udenfor Røde Kors som hjælper asylansøgere, for eksempel "Flygtninge vennerne", bryder sig generelt heller ikke om personalet.

"De opfatter os som deres fjender, og det har de gjort siden 1986. Nogle gange bliver vi svinet til, når vi ikke bare kan lukke dem ind gennem porten, hvis de kommer på uanmeldt besøg og ikke har en aftale med beboerne. En gang ville de have, at jeg skulle skaffe dem en besøgstilladelse til en armensk familie i fængslet, som stod til udvisning, og da jeg forklarede, at Røde Kors ikke har noget med det at gøre, gik de helt amok, og jeg fik sådan en verbal omgang, at jeg måtte gemme mig på et kontor og begyndte at tude. Det er bare så uretfærdigt – tænkte jeg. Deres opførsel bunder i den grad i manglende indsigt og viden."

Fængslet i Sandholm for frihedsberøvede asylansøgere, som i dag hedder Ellebæk, hører under Kriminalforsorgen, og det er og vedbliver at være en udbredt misforståelse hos medier og offentlighed, at Røde Kors har noget med driften at gøre.

Fængslet åbner i 1989 og utallige gange er det billeder fra fængselsbygningen indhegnet med pigtråd, der kommer i medierne, når Røde Kors' asylcenter bliver omtalt. Hver gang til Jørgen Chemnitz store fortvivelse.

I fængslet sidder asylansøgere, som skal deporteres, og som politiet mistænker for at ville gå under jorden. Derfor risikerer udviste asylansøgere at blive placeret i den lukkede institution. Røde Kors besøger de indsatte i fængslet, når de har behov for at tale med nogen. I sluthalvfemserne går Røde Kors ind i et arbejde for at overtale de danske myndigheder til at lade forældre, som bliver frihedsberøvet, få deres børn med i fængslet. Før den tid blev børnene fjernet fra forældrene og anbragt på børnehjem eller på børnecenter.

Det lykkedes af få gennemført en aftale første gang i 1998, da en kvinde fra Uganda som står til udvisning får sit lille barn med på Røde Kors' foranledning. Hver dag får kvinden og barnet besøg af Røde Kors' nuværende konsulent for det psykosociale arbejde, Karen Louise Christiansen, som hjælper med praktiske ting og tager sig af barnet, hver gang kvinden skal i retten.

"Ordningen forhindrede, at et toårigt barn blev adskilt fra sin mor, hvilket er en meget voldsom oplevelse for et lille barn. På trods af sin situation kunne moderen sagtens drage omsorg for sit barn," husker hun.

I dag sker det yderst sjældent, at mødre bliver fængslet.

I de første år er samarbejdet og stemningen mellem politiet i Sandholm og Røde Kors medarbejderne ikke god. Asylansøgerne er ofte hunderrædde for politiet på grund af dårlige erfaringer i deres hjemlande. Mange beboere har svært ved at skelne mellem Røde Kors, politi og myndigheds-personer, og derfor må Røde Kors medarbejderne gøre en dyd ud af at vinde beboernes tillid og få dem til at forstå, at de har tavshedspligt om beboernes forhold og ikke samarbejder med politi og myndigheder om at afgøre deres sager.

"I de tidlige år var politiet og Røde Kors medarbejderne på Sandholm også en slags fjender. Dengang sagde vi hverken navne eller udlændingenumre over walkie-talkien, hvis der opstod problemer. De har nok ment, at vi var nogle tumper.

I dag er det anderledes, og vi har et udmærket samarbejde med politiet," fortæller Lone Ryberg.

"Mange ting har ændret sig på Sandholm siden 1986. Det hele er meget mere professionelt i dag, og det er godt. Men til gengæld er rammerne snævret ind. Dengang havde vi jo utroligt mange penge og ressourcer. Vi kunne leje en bus fra den ene dag til den anden og tage en gruppe beboere med i zoologisk have. Dengang blev asylansøgerne båret på hænder og fødder og tørret bagi – det var for meget. Men nu er det lige omvendt. Hver gang vi får at vide, at nu skal vi spare igen, så tror vi ikke på, at det kan lade sig gøre. I gamle dage var vi 8-10 på nattevagt. Nu er vi kun 3 om natten."

Tidligere var der heller ikke noget, der hed psykologisk debriefing efter en voldsom oplevelse. Det er der i dag. Men da det blev indført, var nogle af Sandholms medarbejdere så hårdføre, at det kom for sent.

"Vi blev ikke klædt godt nok på dengang. Der var ikke kurser i konflikthåndtering eller noget som helst af det, vi har i dag. Da de så begyndte med psykosociale teams på alle centrene, havde vi jo været seje i flere år på Sandholm, så mange af os veg udenom at få supervision og psykologsamtaler. Vi havde også fået det ry blandt alle de andre. At dem på Sandholm, de er bare benhårde og iskolde. Det synes jeg ikke er rigtigt – vi er professionelle, men jo vi er nok også lidt mere hårdføre end de fleste. Man kan godt gå med en lille angst i maven for, hvornår er bægeret fyldt?

Jeg har set kollegaer som efter mange år pludselig bryder sammen fra den ene dag til den anden.

Det er rigtigt grimt at være vidne til, for det kommer pludseligt og voldsomt. Nogle kommer ikke tilbage men må finde noget andet eller gå på førtidspension. Det er skræmmende at tænke på, for det kan jo ligeså godt blive mig.”

Lone Ryberg har været i Sandholm i over tyve år. Hun har flere kollegaer, som bliver kaldt ”Mama”. Det gør hun ikke selv, men mange beboere betror sig til hende gennem årene.

”Det er aldrig på knuse-græde stadiet. Men mere som fortrolig. De kommer vel til en, som har empati, samtidig med at man er professionel. Det hjælper jo ikke at græde hele tiden.”

Lone har en særlig god kontakt til de somaliske kvinder. De har af uvisse grunde valgt Lone som deres fortrolige medarbejder.

”Jeg kommer altid utroligt godt ud af det med de damer. De er enormt morsomme og bramfri. De somaliske mænd siger, at man aldrig skal blive uvenner med en somalisk kvinde. Det kan man godt forstå.”

Sandholm byder også på mange andre gode oplevelser for både beboere og medarbejdere gennem tiden. Der er massevis af aktiviteter med hjælp fra Røde Kors og frivillige: caféaftener med foredrag og musik, sy- og tegneværksted, koncerter, biograf, fester, bingo, udflugter for børn, lejr-ture, cirkus, fodboldturneringer, skateboardopvisninger og andre sportsarrangementer.

Centermedarbejder Britta Cordt Jensen husker især, da bygning 4 i løbet af 1990’erne har åben café fra kl. 14 – 23.

”Der var liv og glade dage. Masser af musik, fest og dans fra beboernes hjemlande, og kendte bands stod i kø for at få lov til at spille for os,” siger hun.

Mængden af aktiviteter skifter i større og mindre grad med tiden. Efter en heftig opblussen i debatten om asylbørns vilkår i 2006 opstår der et overflødighedshorn af aktiviteter for børn. Det er lige før, det bliver for meget for dem.

Sundhed er første prioritet

Sundhedsområdet er et af de første, der professionaliseres på asylcentre. I begyndelsen er Dansk Røde Kors’ arbejde med asylansøgere primært båret af frivillige, og senere bliver der ansat medarbejdere med vidt forskellige baggrunde og få særlige forudsætninger for at arbejde med flygtninge. Men det står meget hurtigt klart, at der er behov for uddannet sundhedspersonale - først langt senere følger andre faggrupper som pædagoger, lærere, socialrådgivere og psykologer sig til medarbejderstaben.

Sygeplejerskerne bliver derfor de første profes-

sionelle medarbejdere på de mange asylcentre, der åbner fra 1984 og frem. Også læger ansættes på konsulentbasis, efterhånden som flere asylansøgere kommer til med behov for sundhedsundersøgelser og behandling.

”Vi fandt tidligt ud af, at det ikke duede med sure vagtlæger, der blev tilkaldt, når folk havde mave- og hovedpine, så der blev meget tidligt etableret et tilbud på centrene,” fortæller Jørgen Chemnitz.

I lægegruppen, der bliver fast tilknyttet Røde Kors, har mange været udsendt som delegater og deltaget i nødhjælpsarbejdet ude i verden. Her har de hentet en masse viden og erfaring, og de er stærkt engagerede i at bruge disse erfaringer til at udvikle sundhedsarbejdet blandt asylansøgere.

Myndighederne bekymrer sig mest om fysiske sygdomme og at forhindre udbredelse af smitte og epidemier blandt asylansøgere. Der kommer aldrig egentlige epidemi-udbrud på asylcentre udo- ver en omgang skoldkopper på skibet Winston Churchill i 1986, men bekymringen er reel. Især på de skibe, der fungerer som asylcentre med meget trange og til tider uhumske vilkår, husker sygeplejerske og senere sundhedskonsulent, Kirsten Abdalla.

”Myndighederne var skrækslagne for smittesomme sygdomme som tyfus blandt de voksne. I mange år måtte vi tage afføringsprøver af beboerne, indtil vi fik overbevist myndighederne om, at smittefare ikke var det store problem. Men som en dansker, der både kom i små lejligheder på Nørrebro og i hytter i Afrika, var jeg dybt chokeret over forholdene på skibene med så trange kår, hvor mange mennesker boede sammen og kunne smitte hinanden. Spiseforholdene var også dårlige nogle steder. På Flotellet i 1993 røg folk inde i kahytterne, og mange af dem var uden vinduer. Vi andre var jo ved at dø!”

Sygeplejersker er fra begyndelsen generelt en stærk faggruppe med kontante meninger. Det er dem, der oftest stiller spørgsmål til ledelsen og foreslår ændringer og løsninger på forskellige problemer. To af dem er Kirsten Abdalla og Karen-Louise Christiansen.

”Vi fandt hurtigt ud af, at beboernes sygdomme og symptomer var forbundet med psykosociale problemer og ikke kun fysiske sygdomme. De havde først og fremmest brug for samtale, omsorg og støtte,” siger Karen-Louise Christiansen.

Psyriske problemer

De psykiske problemer træder tydeligt frem allerede i de første pionerdage, hvor Røde Kors’ sund-

Sundhedsplejen på arbejde

Foto: Heine Pedersen

hedspersonale meget tidligt forstår, at de fleste beboere har særlige behov for behandling og forebyggelse af sygdomme, der knytter sig til psykiske traumer og følgevirkninger af tortur. Mange har psykosomatiske sygdomme eller kan diagnosticeres med PTSD (Post-traumatisk-stress-syndrom).

I gennem alle årene kæmper Røde Kors på sundhedsområdet for, at asylansøgere får mindst samme behandling som danskere. Det skyldes en holdning til, at man skal give folk det, de har brug for. Asylansøgerne har ofte behov for noget andet og nogle gange mere end den typiske borger i Danmark.

Myndighederne er som oftest ikke nærige med bevillinger til den fysiske behandling, og der går ikke lang tid, før asylcentrenes beboere generelt får samme tilbud som danskerne lige fra kræftbehandling til den levertransplantation, som en bosnisk pige modtager i midten af 1990'erne. Tilbud til psykologhjælp og tandbehandling halter derimod efter. Der går lang tid, før myndighederne åbner for pengekasen til egentlig behandling af psykiske lidelser, men nogle af de første læger på centrene er fremsynede og indfører på eget initiativ psykosocial pleje for eksempel ved at give massage og samtaler til torturramte. Det afhænger dog af den enkelte læge, for der er ikke nogen psykosomatiske sygdomme, som per automatik udløser behandling. I dag har omfanget af behandling på både psykologområdet og tandlægeområdet dog også nærmet sig danskernes sygesikringsaftaler.

Børn i fokus

Det er et typisk mønster, at myndighederne i første omgang stejler over for udgifterne til mange af de forbedringer, som Røde Kors foreslår på det forebyggende sundhedsområde. Da familier med børn, enlige kvinder og uledsagede børn føjer sig til de mange enlige mænd på asylcentre, opstår behovet for at oprette stillinger til sundhedsplejersker. Karen Louise Christiansen bliver den første af slagsen og overføres til Sandholm med den opgave at beskrive behovet for sundhedspleje og undersøge de nyankomne børn.

I Røde Kors asylafdeling har børnene altid været prioriteret meget højt, og når man taler med det sundhedsfaglige personale er udviklingen i børnearbejdet og fremme af børnenes sundhed noget af det, man er allermest stolt af. Målet er, at asylbørn skal have nøjagtig samme tilbud som danske børn og helst mere, fordi mange har en svær baggrund og har lidt overlast som børn på flugt.

En af forkæmperne for børn og kvinder er også

Kirsten Abdalla, der arbejder i Røde Kors fra 1986 til 2005.

"For mig er det en milepæl, da sundhedsplejen og tilbud til børnefamilier lander på samme vilkår som danske børnefamilier."

Det sker først i 1997 efter heftige kampe, at myndighederne anerkender og vil betale for, at sundhedsplejen skal yde et tilbud, der svarer til det andre børn i Danmark får. Indtil da har sygeplejerskerne på centrene selv uformelt taget hul på arbejdet, fordi de fra begyndelsen er opmærksomme på børnene.

Tortur og traumer

Men den opgave, der fylder mest hos sygeplejerskerne, er at tale med beboerne og lytte til deres problemer. Mange er hårdt medtagede ovenpå deres flugt, og familierne har det ofte svært på grund af traumer og den uvisse ventetid. Det går også ud over børnene, og forældrene kan ikke altid forstå, at børnene til tider reagerer voldsomt. Kirsten Abdalla er med til at starte de første samtalegrupper for unge, hvor man forklarer om krisereaktioner. Det er en slags psykoedukation, som senere bliver et standard tilbud for asylfamilier, der har behov.

"Det var meget forskellige oplevelser familierne kom med, og de var ikke vant til at tale om det og slet ikke med deres børn. Men det kunne også være hårdt at lytte til deres historier. Det var usandsynligt meget personalet skulle rumme, og nogle brændte jo også ud på det," fortæller hun.

Allerede i 1987 bestiller Folketingets Retsudvalg en rapport hos Dansk Røde Kors om erfaringer med asylansøgerne og forslag til ændringer i modtagesystemet. Røde Kors beretter, at institutionsformen med trange boligforhold, få aktiviteter og for lange ventetider har konsekvenser for beboernes helbred. Især ventetiden er en belastning. Røde Kors foreslår derfor bedre fysiske rammer på centrene, hurtigere udslysninger til egen bolig, adgang til aktiviteter i lokalsamfundet, skole og uddannelse, sundhedsscreening ved modtagelsen og en række andre tiltag.

Med årene bliver en del af Røde Kors' ønsker gennemført på sundhedsområdet - efter lange forhandlinger. I dag bliver der tilbudt specialundervisning til børn, udeboliger til udsatte familier, særlige kvinde- og børnecentre, psykoedukation til familier, boliger med to værelser til familier og særlige støtteforanstaltninger samt psykologbehandling for traumatiserede og for ofre for menneskehandel.

"På psykologområdet er mulighederne for betaling udvidet til også at dække torturoverlever,

ofre for krig eller personer, der har mistet familiemedlemmer. Kravene til torturbehandling er, at den skal være effektiv, og det har endnu ingen behandlingsinstitution kunnet dokumentere. På den anden side har torturoverleverne klart behov for hjælp, medmenneskelig støtte og udvikling, og derfor må indsatsen over for den gruppe være tværfaglig. I dag er regionerne ansvarlige for behandlingen af traumatiserede flygtninge, og regionerne anbefaler, at indsatsen skal gives tidligt i forløbet, det vil sige allerede i asylcentrene,” forklarer cheflæge, Ebbe Munk-Andersen.

Når han ser tilbage på sundhedsarbejdet med historiske briller, træder tre vigtige milepæle frem.

”Et: Vi har forsøgt at ligne det etablerede sundhedssystem, og det er lykkedes. To: Vi har en helhedsorienteret tilgang til sundhed, som både er præget af en social-pædagogisk og politisk indsigt i, hvordan problemer opstår og bliver løst. Tre: Vi har udviklet konkrete standarder på sundhedsområdet, som har medført et samlet løft i kvaliteten af sundhedstilbuddet.”

Fra 1997 har alle asylcentre egen sundhedsklinik med åben konsultation for centrets beboere, så de kan få hurtig hjælp af personale, de kender. Det styrker også helbredet og beboernes velbefindende, at Røde Kors’ kamp for eksempelvis etableringen af selvhushold på centrene lykkes. Det har nogle beboere allerede fra 1989 men langtfra alle. Det har stor betydning, at man kan opretholde en almindelig hverdag ved selv at købe ind og tilberede sin egen mad, hvilket inddirekte bliver bekræftet af, at selvhushold bliver brugt som presionsmiddel fra myndighederne, når afviste skal motiveres til at rejse hjem.

Den såkaldte ”madkasse-ordning” bliver derfor en hård prøvelse for Røde Kors og medarbejderne i midten af 1990’erne. Myndighederne beslutter, at afviste asylansøgere skal fratages deres penge og i stedet have udleveret kasser med mad og hygiejneartikler. Først i 2006 lykkes det at få afskaffet ordningen helt og dermed sikre selvhushold til alle beboere.

Besvær med bankbøger

Der er flere eksempler på, at myndighedernes regler skaber praktiske problemer for Røde Kors.

Et af dem er asylansøgernes lommepenge. I begyndelsen har beboerne hver deres egen bankbog fra Den Danske Bank, som Direktoratet sætter 145 kroner ind på hver uge. Beløbet bliver sat lidt ned, da Røde Kors overtager asylopgaven, og det skaber en frygtelig ballade. Men i bund og grund

er det værdigt og respektfuldt med egen bankbog, synes man i Røde Kors.

Ikke alle når at hæve deres penge, inden de forlader landet frivilligt eller med tvang. De ikke hævede beløb overføres af Danske Bank til asylafdelingen, og en dag står der et beløb på 140.000 kroner, som ikke er brugt. Dem sender Røde Kors tilbage til staten, som så giver Røde Kors lov til at beholde de penge, der ikke er hævet til ”cigarkassen”. En kasse som Jørgen Chemnitz personligt administrerer, og som Røde Kors bruger til tandproteser, handicap-hjælpemidler eller fodboldklub-kontingenter til beboerne.

Men med flere asylansøgere i landet bliver det et problem for de lokale filialer af Danske Bank. Hver gang der er udbetalingsdag, står asylansøgerne i lange køer foran bankerne, som himler op og klager til Røde Kors. Alene i Allerød Bank kan der stå næsten 1000 mennesker og vente på at komme til kassen. Røde Kors forsøger at løse problemet ved at sprede beboerne til flere banker ved at sende dem længere ud med busser, men alligevel ender det med, at Den Danske Bank opsiges aftalen med Direktoratet. I flere måneder får beboerne ingenting i lommepenge. Så træder en række små banker til fra det øverste nord til det sydligste syd, og vil løfte opgaven for Røde Kors. Det bliver dog for dyrt i taxa regninger, når der skal hentes penge, så det ender med, at Røde Kors selv må stå for udbetalingerne på centrene. Det giver en del administrativt bøv. Røde Kors kæmper i flere år for at få indført et system med hævekort til beboerne og undersøger omkostningerne ved at få opsat hæveautomater på centrene, fordi det er så meget mere respektfuldt end, at beboerne skal stå i kø og få udleveret kontanter. Men myndighederne siger nej.

Men som medarbejder Marianne Mølsted siger:

”Jeg har gået rundt med 210.000 kroner i tasken på asylcentret. Det var da ikke så rart, men det var jo sådan, at de andre lavede ordningerne, og vi måtte få dem til at fungere.”

Ibrahims historie

”Jeg har hørt, at der er noget, der hedder asyl,” siger Ibrahim på sit bedste engelsk. Politimanden rynker brynene under afhøringen ved havnekontoret i København. Færger fra Swinoujscie i Polen har netop lagt til kaj den 23. februar 1990. Ibrahim El-Khatib husker datoen præcist, for samme nat bliver en af hans værste nogensinde.

”Du vil søge asyl – men du ved ikke, hvad det er?”

"Jeg har bare brug for et sted at bo, indtil jeg kan tage tilbage til Libanon."

Ibrahim har læst til civilingeniør i halvandet år i Polen, udsendt på et stipendium fra PLO, som han var aktivt medlem af under opvæksten i en flygtningelejr i Libanon. Nu er borgerkrigen derhjemme blusset op, og han kan umuligt tage tilbage. Libanesere som var hans venner før krigen, er blevet fjender, og hvis han vender tilbage, venter med stor sandsynlighed en fængsling og en risiko for aldrig at blive lukket ud igen.

Ibrahim har en ven i Danmark, som besøgte ham i Polen. Vennen opfordrede ham til at søge asyl. Ibrahim ved ikke, hvad det indebærer, men i Polen går han ombord på færgen til København. Turen koster 1 dollar, en meget lav pris i forhold til de adskillige tusinde, som andre palæstinensere må betale for at blive hjulpet af menneskesmuglere.

På havnekontoret er politiet ikke vant til at håndtere asylansøgere. Det er ikke her, de normalt dukker op.

"Vi ved ikke, hvad vi skal gøre."

Politimanden tager Ibrahims bagage og fører ham som en anholdt til politistationen, hvor Ibrahim tilbringer en lang og søvnløs nat i en lille nøgen celle med en madras på gulvet. Han aner ikke, hvad de vil gøre ved ham, hvordan myndighederne behandler fanger i Danmark, eller hvorfor han er sat bag lås og slå.

Næste dag bliver Ibrahim bragt til afhøring på Politigården i København. Her møder han en venlig betjent, som tilbyder ham kaffe og beklager, at han blev fængslet.

"Du skulle jo have været bragt til Sandholm med det samme."

Så begynder en to timer lang og grundig afhøring. En politimand skriver Ibrahims historie ned og læser dokumentet op, som tolken oversætter til arabisk og beder Ibrahim godkende. Så bliver han kørt til Sandholm.

"Skal jeg nu i fængsel igen?" tænker han, da han ser den overvågede port og de indhegnede gule bygninger. Hele atmosfæren minder ham om dengang i 1982, da Israel invaderede Libanon, og alle mænd i alderen 14-60 år blev ført til et lukket område og interviewet af det israelske militær. Ibrahim var der i to uger. Han var kun 15 år.

"Hvis jeg skulle slette noget i min hukommelse, så er det de to måneder i Sandholm i 1990 – det var rigtigt hårdt!"

Ibrahim er tilbage i Sandholm 17 år senere, men han er ikke længere asylansøger. Han er dansk statsborger og IT-chef i Dansk Røde Kors' asylafdeling, der for nylig har flyttet sit hovedkontor fra Østerbro til Sandholm. Det har han det ikke godt med. Sandholm vækker ubehagelige følelser til live, som han helst vil undgå. Ibrahim er ellers vant til katastrofeområder. Han arbejdede i Pakistan efter jordskælvet i 2006, og i Niger i 2005 da

Ibrahim (bagest foran pigen) og andre til møde i Blågård's kirke 1991

Foto: Polfoto/Ole Buntzen

hungersnøden var værst som delegeret for Dansk Røde Kors. Det var hårdt at se så megen nød og lidelse, men han kunne gøre en forskel med at få IT og logistik på plads. Sandholm derimod minder ham om de problemer, han selv kæmpede med i tiden som asylansøger.

De første to nætter i Sandholm i 1990 sover han i gymnastiksalen sammen med cirka 75 andre mænd, for der er ingen ledige værelser. Så flytter han sammen med 12 palæstinensere.

"Det er mange mennesker, og det var trangt og ubehageligt. Der var hele tiden nogen, der råbte op eller sad og beklagede sig. Der var aldrig ro."

Ibrahim har ingen venner bortset fra den ene, som allerede bor i Danmark. Man finder ikke rigtigt sammen i Sandholm udover til kortspil eller en højlydt diskussion.

"Jeg havde hørt, at palæstinensere hurtigt fik opholdstilladelse i Danmark, da jeg kom. Men udlændingeloven blev strammet kort tid efter."

Ibrahim regner med, at han højest skal være 2-3 uger i Sandholm. Efter fire uger henvender han sig til en Røde Kors-medarbejder og siger, at han vil tilbage til Polen. De kontakter politiet, men de kan ikke hjælpe, for han har ikke længere visum til Polen. Så beder Ibrahim om at komme tilbage til Libanon, men det kan heller ikke lade sig gøre. Lufthavnen i Beirut er lukket på ubestemt tid på grund af borgerkrigen. Ibrahim sidder fast i Danmark.

"Jeg kunne ikke tåle at være i Sandholm, og jeg er ellers ikke et svagt menneske. Men alt det der skete i Sandholm mindede fuldstændig om at opholde sig i en flygtningelejr i Libanon. Der var alt for mange mennesker, og alt for mange forskellige kulturer. Folk stod i lange køer for at få mad, og alle var konstant stressede. Det var også ubehageligt, at politiet gik rundt i området. Det var utrygt. Røde Kors medarbejderne var venlige, men de fik ikke forklaret ordentligt, hvordan tingene hang sammen med opdelingen mellem myndigheder og Røde Kors. Der gik 3 - 4 måneder før jeg fandt ud af, at Røde Kors ikke arbejdede for politiet. Der gik rygter om, at alt hvad der blev sagt under en afhøring blev sendt videre af det danske politi til den israelske efterretningstjeneste Mossad. Derfor var der ofte uoverensstemmelser mellem forklaringerne fra palæstinensere for hver afhøring. Vi turde ikke fortælle hele sandheden. Jeg sagde kun det allermest nødvendige i starten. Jeg var meget kort for hovedet under afhøringerne. Giv mig ophold eller send mig tilbage - enten/eller. Giv mig en afklaring."

Dagene i Sandholm er lange og trivielle. Den eneste aktivitet er biografen, der viser film en gang hver anden uge. Der er to fjernsyn i Sandholm. Et i

afdelingen for mænd, og et for kvinder med to kanaler DR1 og Sverige 1. Ibrahim spørger, om han kan låne en bog og får adressen på biblioteket i Allerød, men der er flest bøger på dansk og nogle få på engelsk, som han låner og hurtigt får læst.

Han tager toget ind til København næsten hver dag, går rundt på må og få og så med toget tilbage. Ofte uden billet for han må spare på de cirka 145 kroner han får hver uge. Snart vender han også rundt på nat og dag. Mændene på værelset spiller kort hele natten og sover hele dagen.

"I nærheden af vores bygning boede en gruppe polakker, som konstant drak sig fulde og løb rundt ude på gangene og skreg og råbte. Hver eneste nat var der slåskamp. Der var ikke nogen, der tog hensyn til andre eller til andres kultur. Jeg blev næsten sindssyg af at være der."

Også i kantinen er der ofte slagsmål. Når folk springer over køen eller tager for meget på tallerkenen.

"Røde Kors personalet trak sig tilbage, når der var slagsmål på vej. De ville helst ikke blande sig. Det er meget råt at bo i Sandholm. Man skal kende sig selv godt, så man ved, hvordan man kan klare det for at bevare sin forstand og sin værdighed. Det gælder om at holde sig for sig selv og at blande sig udenom. Jeg havde ikke en eneste rigtig ven i Sandholm. Jeg talte kun løst med de andre palæstinensere. Vi gik alle frustrerede rundt og ventede og ventede. Hver dag gik vejen over til kontoret for at se, om ens udlændingenummer stod på postlisten, mens et forsigtigt håb trængte sig på nede i maven om, at der var brev med besked om en opholdstilladelse."

Efter to måneder i Sandholm er der brev fra myndighederne. Men det er ikke en opholdstilladelse. Ibrahim skal flytte til et nyt center i Rødbyhavn sammen med 17 andre palæstinensere.

"Vi hørte, at hvis man blev flyttet til et nyt center, så var der stor sandsynlighed for, at man skulle vente i 2-3 år."

Ballade i Rødbyhavn

Tiden i Rødbyhavn beskriver Ibrahim som endnu et helvede. Centret er lige åbnet med 120 palæstinensere. Alle medarbejdere er nye. De er flinke, men de ved ikke ret meget om at arbejde med udlændinge. En af dem er totalt blottet for situationsofornemmelse. Han tror, det er ok at gå rundt og sige "son of a bitch" til beboerne i sjov. Det siger man ikke til arabere, og de anklager ham for at være racist, og det ender med en fyring. Der er derimod stor respekt om centerlederen, Ulla Kragh-Schwarz.

"Vi samarbejdede med centerpersonalet om aktiviteter. Vi fik penge til en fodboldbane, og vi kom på udflugter til København og Næstved. Hver uge var der arrangeret ture i svømmehallen. Der var aldrig ballade mellem beboerne og personalet."

Nætterne fordrives også med kortspil og dage med søvn. Ibrahims forestillinger om sin egen fremtid er helt tågede. Han ved stadig intet. Efter et års tid kommer der en stak breve, ét til hver af de 17, som flyttede i samlet flok til Rødbyhavn. Brevene indeholder nøjagtig samme ordlyd.

"Alle havde per automatik fået afslag - efterfulgt af beskeden om at forlade Danmark øjeblikkeligt. Vi blev hidsige!"

Ibrahims pas er udløbet, og myndighederne har hans papirer. Så selv om han vil, kan han ikke forlade landet. Alle 17 anker deres afslag til Flygtninggenævnet. Der kommer brev om, at de skal møde samlet tirsdag den 18. juni 1991. De bliver lukket ind én efter én og får hver fem minutter sammen med nævnets fem medlemmer.

"Vi fik alle den samme besked. At der ikke var grundlag for asyl. Der var heller ikke mulighed for at stille spørgsmål. Vores advokat sagde efter mødet, at han aldrig havde set noget lignende."

På vej tilbage mod Rødbyhavn ulmer vreden. Da de kommer forbi Brugsen, beslutter de sig for, at nu vil de være fulde og "smadre det hele."

"Vi købte fire flasker vin, to kasser øl og 2-3 flasker vodka. Vi kunne lige så godt skabe os så meget som muligt og blive deporteret så hurtigt som muligt. Det hele kunne være lige meget."

På centret slæber de alle madrasser ud fra værelserne og placerer dem på gangen, sætter sig ned og åbner flaskerne.

"Vi holdt en "arabisk nat" på madrasserne. Vi drak og røg smøger på samleband. Røde Kors medarbejderne lod os være og tog hjem. Omkring kl. 23 var alkoholen sluppet op, og alle var fulde. Så begyndte vi at smadre centret helt systematisk."

De kaster stole ind i ruderne, og vinduerne eksploderer i tusindvis af splinter. De sparker hul i døre og hiver hængslerne af. Billeder bliver revet ned fra væggene, smadret og trampet på og kastet ud af de forrevne ruder. De røde pulverslukkere bliver slået ud af væggene, tømt og spredt ud over fællesarealerne, som snart ligner en snestorm.

Centerlederen iler til og får noget af et chok. Hun har ikke set dem fulde før. Normalt drikker de slet ikke. Hun siger, de skal gå i seng, og at de må finde en løsning på deres frustrationer i morgen.

"Du skal melde os til politiet, så vi kan blive deporteret og slippe ud af det her helvede," råber Ibrahim. Nogle af de andre græder.

Det vil centerlederen ikke. Svaret er, at hvis der

bliver ringet efter politiet, bliver de ikke deporteret. De bliver sat i fængsel.

Næste morgen vågner de til alvorlige tømmermænd. Centerlederen er allerede på centret kl. 8. Det er kun Ibrahim, og en anden der taler engelsk, så de må fungere som tolke. Centerlederen meddeler, at de skal rydde op, men ifølge Hovedkontoret bliver de ikke afkrævet erstatning, for de bliver flyttet til andre centre og spredt for alle vinde.

Ibrahim skal flytte til Odder ved Århus.

"Du flytter i morgen, og du må aldrig vise dig her igen!"

Ibrahim gør alt, hvad han kan for at få ændret flytningen til et center på Sjælland, men det lykkes ham først senere at blive omdirigeret til Holbæk. Forinden tager han til Nørrebro i København og Blågårds Kirke. Her hjælper præsten, en gruppe besættere og danske flygtningevenner palæstinensere med at bosætte sig i kirken i protest mod udsigten til hverken at få asyl eller blive sendt tilbage. Historien fylder avisernes sider fra november 1991 og fem måneder frem.

Aktionen er startet af en forening af flygtningevenner, som opretter en støttegruppe for alle de palæstinensere, der med regeringens stramninger nu ikke længere kan få asyl. Cirka 300 har fået afslag, og de fleste af dem har ventet på svar i mere end to år. Kirkebesættelsen begyndte egentlig i september 1991 i Enghave Kirke på Vesterbro, da 70 palæstinensere var bange for at blive udvist af Danmark. Præsten gav sin tilladelse, og frivillige og Folkekirkens Nødhjælp udlånte luftmadrasser og uldtæpper, ("Flygtninge har fået asyl i kirke" - Berlingske Tidende 2. september 1991) men pladsen var trang, så i november flytter de en nat i smug videre til Blågårds Kirke, hvor præsten også støtter sagen, omend der venter hende et kirkeligt stormvejr forude.

"Jeg boede i Blågårds Kirke i cirka fem måneder. Vi havde det ret hyggeligt, og der opstod rigtige venskaber. Nogle af dem har jeg stadig kontakt med i dag. Jeg sov der ikke hver dag - nogle gange overnattede jeg hos bekendte eller tog til centret i Holbæk - også for at hente lommepenge. Det gjaldt om at passe på, at man ikke blev opdaget af politiet, når man bevægede sig ud af kirken. Det forlød, at så røg man direkte i fængsel, og det frygtede jeg mere end at blive sendt tilbage til Libanon."

Journalister er jævnligt på besøg, og også Ibrahim kommer i avisen. Foreningen af flygtningevenner skaber en masse opmærksomhed om sagen blandt andet ved at få en række kunstnere som Kim Larsen og Anne Marie Helger til at holde koncerter.

"Kravet lød i al sin enkelhed: Giv os en opholds-

tilladelse eller send os tilbage til Libanon. Vi var overbeviste om, at det ville ende med en løsning, hvis vi blev i kirken. Vi skal tåle det her, indtil problemet er løst, sagde vi til hinanden. Vi bliver sidende, selvom vi hverken sidder, spiser eller sover godt. Vi kunne se, at vi fik opmærksomhed i pressen."

De fleste er på enten-eller holdet: En opholdstilladelse – eller en hjemsendelse med papirerne i orden. Men de kan ikke komme tilbage på grund af krigen. Libanon vil ikke tage imod palæstinsere. Efter fem måneder i Blågårds Kirke kommer løsningen, og kirkebesættelsen kan slutte.

En dag i april 1992 er Ibrahim på centret i Holbæk for at hvile sig en hel nat, før han besøger sin ven i Roskilde - ham der lokkede ham til Danmark. Morgenen efter, den 24. april kl. 9.00, banker det vildt og højlydt på døren. Det er en af Røde Kors medarbejderne fra centret. Hun vifter febrilsk med et brev.

"Ved du, hvad jeg har i hånden?"

Det danske Folketing har efter en heftig debat vedtaget en særlov udenom KV-regeringen for at få en hurtig løsning på palæstinsernes fastlåste situation. Loven giver opholdstilladelse til de fleste palæstinsere, der har ventet i Danmark i over et år. Det er en lov, der bliver særdeles udskældt i den politiske debat i årene efter.

I brevet til Ibrahim er der en helt anden ordlyd end den, han er vant til. Han får opholdstilladelse. Livet kan begynde.

"Jeg blev meget, meget glad."

Nogle år efter har Ibrahim været igennem et længere integrationsforløb. Han har lært dansk, taget en uddannelse fra Handelsskolen og er nu i gang med jobsøgningen - men det er svært at finde job som udlænding. Han ser på nettet, at Dansk Røde Kors' asylafdeling søger en vikar til presseafdelingen på hovedkontoret. Det ser spændende ud. De skal bruge en, som taler arabisk. Han kender kun centerlederen fra Rødbyhavn, men han ringer og spørger, om han må søge jobbet - og det må han. Dagen efter, at ansøgningen er afleveret, bliver han ringet op af pressechef Annette Haugegaard, som beder ham komme til samtale. Det går godt, og Ibrahim begynder med det samme. Hans første opgave er at oversætte beboerinformation på hjemmesiden til arabisk.

"Nogle dage efter spurgte jeg, hvordan det kunne være, at de ansatte mig, for jeg havde jo lavet en del ballade på asylcentret, men det vidste de ikke noget om. Asylchefen Jørgen Chemnitz sagde heller ikke noget, selvom han fandt ud af det. Der kom først bemærkninger senere for sjov. Men da Ulla Kragh Schwarz den tidligere centerleder fra Rødbyhavn mødte mig første gang på hoved-

kontoret, så hun noget chokeret ud. En af hendes medarbejdere var med, og hun blev direkte skrækslagen."

Det tog dog ikke mange minutter at vænne sig til tanken om, at den tidligere ballademager nu var kollega.

"Jeg var en anden person dengang. Vi var desperate over vores situation. Jeg tror, det er nemt at blive aggressiv, når man ikke føler, man har nogen fremtid. Jeg har ikke lavet ballade én eneste gang, siden jeg fik opholdstilladelse. Da kunne jeg klare alt. Jeg er et helt andet menneske i dag."

Når Ibrahim møder Jørgen Chemnitz i dag, får han stadig nogle gange øgenavnet "bandit" eller "ballademager" med på vejen. Og så griner de lidt af det.

Det er ikke tilfældigt, at Ibrahim har arbejdet i Røde Kors siden 1998. Det har han ønsket, siden han var dreng i flygtningelejren i Libanon og afhængig af nødhjælp udefra efter den israelske invasion.

"Jeg var meget fascineret af nødhjælpsarbejdere, når de kom og delte ris, sukker, olie og forsyninger ud. Siden har det været en drøm at arbejde for en organisation som Røde Kors, hvor jeg kan kombinere nødhjælp med teknik."

Bosnierne kommer

Skræmmende billeder af massegrave, korteger af flygtninge og udhungrede mennesker i interneringslejre i det tidligere Jugoslavien brænder sig fast på nethinden hos dem, der følger verdens gang i begyndelsen af 1990'erne.

1992 og 1993 bliver årene, hvor der kommer flest flygtninge til Danmark siden 2. verdenskrig. Alene fra Bosnien søger op mod 20.000 mennesker her til for at finde ly for etnisk udrensning, kugleregn, granatchok, systematisk voldtægt og overgreb på kvinder og børn. Den knap fire år lange borgerkrig på Balkan gør mere end to millioner mennesker til enten internt fordrevne eller flygtninge, og krigen koster mindst 100.000 menneskeliv.

Danskerne får hver aften nye rædsler at se på Tv-skærmen. De brutale historier om konflikten på Balkan og dens ofre fylder europamedierne. De tusindvis af flygtninge er alle europæere fra et land, som mange danskere har besøgt som turister. Det gør indtryk på seerne. Forståelsen for, at de her mennesker har brug for et tilflugtssted, er til at føle på, og velviljen i befolkningen over for bosnierne er langt større end over for folk fra Mellemøsten i senfirserne.

Dansk Røde Kors asylafdeling har efterhånden opbygget en solid organisation. Men fagligheden

Flygtningelejr i Næsbyhoved-Broby 1993

Foto: Niels Nyholm

er endnu langt fra det, den aktuelle flygtningesituation kræver.

Tiden med bosnierne betyder derfor mere pionerarbejde og flere hovsaløsninger.

Denne gang bliver erfaringerne dog så grundige, at de løfter det fremtidige asylarbejde betydeligt.

De bosniske flygtninge kommer til Danmark med turistbusser, som samler dem op i provinserne i det tidligere Jugoslavien. De kører via Polen og sejler med færgen fra havnebyen Swinoujscie til København. Med sig har de kun den mest nødvendige bagage og de vigtigste ejendele ofte i plastikposer og små tasker, de har nået at samle sammen, inden de forlod deres hjem.

Snart ankommer cirka 50 og op til 212 personer hver dag i buskorteger for at søge asyl i Danmark, og i takt med at konflikten spidser til, kommer der flere og mere forhutlede mennesker hver uge.

Alene i august og september 1992 når ankomsterne op på 3000 børn, voksne og gamle på flugt fra krigen. Ofte ved Røde Kors ikke, hvor mange de skal indlogere før selve dagen, hvor færgen lægger til, og man må opfinde den ene nødløsning efter den anden.

(”3000 asylansøgere på to måneder” – Berlingske Tidende, 27. september 1992)

Direktoratets skrappe dame

Jagten på asylcentre er desperat. Jørgen Chemnitz farer landet rundt i et dengang tæt samarbejde med Direktoratet for Udlændinge, repræsenteret af Nina Koch og hendes tro væbner Henrik Hasseris Olesen. Hver gang de får et tip om et ledigt sted, en fidus, ryger det ind i den såkaldte fidusmappe, og så er det hurtigt afsted for at se på lokaliteterne.

Nina Koch er underdirektør i Direktoratet og hovedansvarlig for at indgå lejeaftaler med kommuner og private, der har ledige bygninger. Pressen er i hælene på dem og dagens spørgsmål er det samme: ”Har I fundet noget?”

Ofte går det så stærkt, at man skriver kontrakt med udlejer om eftermiddagen, og gør alting klart om natten, så folk kan flytte ind dagen efter. Jørgen Chemnitz må flere gange ringe og omdirigere busserne med nye asylansøgere og få dem til at foretage sightseeing eller slække på farten, så malingen kan nå at tørre, inden de nye beboere træder ind af døren.

Jørgen Chemnitz husker Nina Koch som en temmelig skrap men særdeles effektiv dame. Hun er til tider ret kontant i tonen men yderst respekteret, og samarbejdet fungerer godt, selvom de hver for sig repræsenterer to modstridende inte-

Modtagelse af bosniere på Norröna 1993

Foto: Sten Lange

resser. Nina Koch skal sørge for mest mulig kapacitet på det enkelte center. Jørgen Chemnitz skal sørge for bedst mulige vilkår for både beboere og medarbejdere.

Der bliver taget nogle kampe om indkvarteringsforhold og plads-normeringer på de nye centre, de finder på de fælles ture landet rundt i en særlig turnébus, som er fuldt udstyret med fax og telefon.

Når Chemnitz for eksempel antyder, at der også skal være plads til et kontor på et center, er Nina Koch hurtig på aftrækkeren:

"Kontor? Dine medarbejdere kan da sidde i kælderen."

Da de nødtvungent må etablere teltlejligheder, er der strid om, hvorvidt der skal købes ovne til lejlighederne. Jørgen Chemnitz mener, at det er vigtigt, at bosnierne har ovne til rådighed, for de er vant til at bage deres eget brød. Svaret fra Nina Koch er et klart:

"Nej! Det er jo ikke Sheraton det her."

Røde Kors køber alligevel nogle ovne, som bliver gemt væk hver gang hun eller andre fra Direktoratet kommer på besøg.

Gymnastiksale og bingohaller

Flygtningestrømmen er så massiv, at Dansk Røde Kors omtrent hver fjerde dag åbner et nyt center et sted i Danmark. I november 1992 er der 61 centre. Men det er ikke nok. I Asylafdelingens bookingkontor er de nødt til at jonglere med uhensigtsmæssige løsninger, fortæller lederen af kontoret, Marianne Nielsen til pressen.

"I øjeblikket er vi reelt 1000 pladser bagud. Forleden måtte vi transportere et par hundrede asylansøgere i busser hele vejen fra Frederikshavn, hvor vi har midlertidig indkvartering i en bingohal til et asylcenter i Nexø, helt ovre på Bornholm. Det var ikke smart, men det var det eneste sted at sende dem hen. Og de skulle flyttes – der var gravide og svagelige i gruppen, og dem kan man ikke huse i en bingohal i lang tid."

Det er Direktoratet for Udlændinge, som har ansvaret for at finde bygninger til asylcentrene. I dagbladet Politiken forsvarede de sig med, at det er svært på forhånd at forudsige hvor mange asylansøgere, der kommer hver uge, og at det vil koste endnu mere at leje tomme bygninger på forhånd. Avisen spørger Jørgen Chemnitz, om det ikke ville være lettere, hvis Røde Kors fik ansvaret for at indgå lejeaftaler.

"Vi er selvfølgelig lidt magtesløse, når det er Direktoratet for Udlændinge, der bestemmer farten. Men deres arbejde er øretævernes holdeplads.

Mange udlejere prøver at presse prisen op, og der er meget besvær med det. Det vil Røde Kors helst holde sig ude af."

På modtagecenter Sandholm er presset enormt. Nyankomne stoves sammen i den store gymnastiksal, og snart står der også telte på parkeringspladsen. Nødløsningen bliver at etablere flere modtagecentre for eksempel på en nedlagt skole i Gentofte. Her sover bosnierne i to gymnastiksale, en for kvinder og en for mænd, imens de bliver registreret. Men det er heller ikke nok. Myndighederne tager bingohaller, gymnastiksale, campinghytter og skibe i brug og tyer sågar til at bruge de forhadte teltlejligheder, som Røde Kors tidligere har kæmpet så indædt imod.

Røde Kors har ikke mulighed for at stille sig på bagbenene, og Jørgen Chemnitz er presset. Han har ikke meget luft til at være lydhør over for beboere, som klager eller direkte protesterer over forholdene, og i medierne udtaler han sig skarpt i debatten om dårlige bovilkår, den trange plads på centrene og de til tider uhumske forhold.

"Jeg er iskold over for enkelte asylansøgere i kræsenhed. Den kan vi ikke bruge til noget. Vi har hele tiden antennerne ude, skaffer alle slags husly, indsamler tøj og legetøj, engagerer centerledere, sundhedspersonale osv. Vi sørger for lys og varme, bygger om, medbringer skifterammer og sætter billeder på væggene." ("Vi har ikke plads til Kræse" - Venstrebladet 18. december 1992)

Tilbage i 1986 havde Dansk Røde Kors og Jørgen Chemnitz nægtet at bruge en teltlejr i Lysholm ved Hvidovre, så hvorfor ændrer det sig i 1992?. I dag siger Jørgen Chemnitz:

"Der var jo ting, vi hadede, men der var ikke andre muligheder. I 1986 vidste vi, at der stod bygninger tomme, som myndighederne ignorerede for at fremme politiske mål. Der var husrum, men ikke hjerterum. I 1992 var vi så tæt på problemerne med at finde boliger i samarbejde med Direktoratet, at vi vidste, at alle andre muligheder var udtømte. Der var nok hjerterum, men der var ikke husrum."

I løbet af 1992/93 lykkedes det at åbne 125 asylcentre af særdeles svingende kvalitet, og Dansk Røde Kors asylafdeling ansætter i samme periode 3000 nye medarbejdere.

Særlige centre

For bosnierne kommer der til at gælde særlige regler, og det betyder også særlige centre. De såkaldte § 1 og § 15 centre.

§ 1 centrene er særlige omsorgscentre for syge

flygtninge fra Balkan. De åbner, da der i løbet af 1993 bliver indført visumpligt for bosniere, der ønsker at søge asyl i Danmark. Store grupper af syge mennesker med behov for pleje sidder strandet i flygtningelejre. Myndighederne danner en lægegruppe, blandt andet med delegerede fra Røde Kors, som skal vurdere den enkeltes mulighed for behandling ud fra bestemte kriterier. Derefter inviteres de som ikke kan få tilstrækkelig behandling i lejrene til Danmark.

Det bliver en meget ulykkelig situation. Blandt de mennesker, der ankommer til § 1 centrene er krigsskadede og handicappede, kronisk syge, voldtægts- og torturofre og helt udhungrede unge og gamle. Nogle ligner KZ-fanger, og mange er blevet adskilt fra deres familie. Center Hellerup og center Ville Heise i Allerød bliver valgt på grund af deres beliggenhed med Rigshospitalet indenfor rækkevidde, hvor de fleste bliver behandlet

Tidligere leder på center Hellerup, Carsten M. Jørgensen husker blandt andet en familie med far mor og to børn, hvoraf det ene dør af ubehandlet kræft få uger efter ankomsten.

"Hver tirsdag ankom et nyt fly fra Zagreb, og folk blev modtaget i lufthavnen af læger, personale fra Dansk Røde Kors og Direktoratet. Mange var alene og kom med det, de gik og stod i. Et FN fly kom direkte fra krigszonen og forvekslede Kastrup

med Karup, hvor de landede med mange sårede flygtninge, flere ankom på bære."

Mere opmuntrende er tilværelsen for de, der flytter ind i en af de 52 nyopførte flygtningelandsbyer under § 15 ordningen. Det er pavillioner med gode faciliteter for både beboere og medarbejdere, to rum til alle familier og eget køkken og bad. Et eksempel er center Jelling. Her bor de bosniske flygtninge først i teltleje, men det gør dem ikke så meget, da de kan glæde sig til at flytte ind i pavillionerne, som er ved at blive bygget lige overfor. Mens de venter, planter de deres egne små køkkenhaver med blomster og urter foran teltene.

En bosnier fortæller

Ismar Cirkinagic kommer fra den bosniske by Prijedor, der hurtigt blev belejret.

En dag går Ismar tur i gaderne og ser sin far på den anden side. Ismar råber efter faderen, men han hører ikke så godt og reagerer ikke. De befinder sig lige ved et militært checkpoint og frem træder en serbisk soldat. Han råber efter Ismar, truer ham med sit gevær og skyder. Ismar løber ind i en opgang i nærheden, hvor nogle af hans venner bor, men soldaten følger efter, og kort efter hamrer han med geværet på alle de lukkede døre.

Værelse på Norröna 1993

Foto: Sten Lange

Udsigt fra Norröna 1993

Foto: Sten Lange

"Det viste sig at være en fyr, jeg kendte. Han var kun fire år ældre end mig. Der var mange, der opførte sig psykopatisk dengang og som så brugte den etniske konflikt som undskyldning under krigen. Folk der nyder at skabe frygt. De var der jo også før krigen, og de havde gang i så mange meningsløse hævnakter. Bare en fodboldommer gav et rødt kort, og nogen blev sure over det, kunne de finde på at dræbe ham. Jeg har hørt, at ham fyren er eftersøgt for krigsforbrydelser den dag i dag."

Det svirrer snart med rygter om, at Ismar som så mange andre muslimske mænd skal anholdes. Han kan ikke forlade byen, men det lykkedes ham at skaffe et falsk pas og tage til Beograd. Herfra går flugten videre til Danmark på hans gamle jugoslaviske pas. Ismar og en ven har skrabet cirka 2000 kroner sammen til at tage med på rejsen. De er usikre på, hvad der vil ske, når de kommer til Danmark. De har hørt, at papirer og penge bliver taget fra dem, og at de bliver deporteret til en flygtningelejr.

"Vi besluttede os for at brænde alle pengene af. På båden fra Swinoujscie tog vi hawaii-skjorter på, gik i baren, bestilte cocktails og så i gang med spille-maskinen. Vi havde en fest den nat."

Han beskriver flugten til Danmark som et spændende eventyr med blandede følelser. Det er første gang, han rejser et sted hen alene, men Ismar tror, at han højest skal være i Danmark i et par måneder. Som så mange andre ender han med at bo på danske asylcentre i tre år.

"Modtagelsen på centrene var ok, også selvom vi sov i den store sal i begyndelsen. Røde Kors medarbejderne var flinke. De prøvede altid at hjælpe, og jeg er venner med mange af dem i dag. Man kunne dog godt mærke, at nogen af dem ikke var så erfarne, og at de ikke rigtig vidste, hvordan de skulle gribe det hele an, når der kom så mange flygtninge på en gang. Det var tydeligt, at de ikke havde overblik over flygtningestrømmen. De havde ingen strategi men satte bare alle etniske grupper sammen på de samme centre."

Ismar bliver først indkvarteret på Norröna. Fra skibet husker Ismar, at stemningen det meste af tiden er anspændt blandt beboerne. Alle konfliktens parter fra ex-Jugoslavien bor på skibet, og truslerne flyger i luften hver eneste dag.

"En aften bliver jeg stoppet af en albaner, som ikke kan lide min accent."

- Er du serber?

- Nej.

- Skal jeg skyde dig?

- Nej.

"Så vidste han ikke, hvad han mere skulle sige, men han var en farlig type, og dem var der nogle stykker af."

Det er svært at bo på Norröna. To nætter ville være ok, mener Ismar. Men ikke fire måneder. Ismar bor sammen med fem andre unge mænd på 12 kvadratmeter uden lys og vindue. Maden er ok, synes han. Der er gode dage og dårlige dage. På de dårlige dage går man i Fakta og bruger af sine lomme penge.

De hygiejniske forhold på Norröna er under skarp bevågenhed i pressen. "Flygtninge lever i en svinesti" lyder overskriften i BT den 27. november 1992. Artiklen fortæller om tilstoppede toiletter, beskidte gulve og risiko for fordærvede madvarer. Embedslægen og Levnedsmiddelkontrollen har givet en lang række kraftige påbud.

"Når der er så mange mennesker samlet på et sted, så opstår der et betydeligt svineri. Det er nødretslignende forhold på skibet, så flygtningene skal opholde sig om bord så kort tid som muligt," siger Jørgen Chemnitz til avisen og tilføjer, at flere flygtninge har problemer med at betjene de moderne vakuumtoiletter, og at der er set eksempler på at både børn og voksne har forrettet deres nødtørft i skibets gange og på dækket.

Pressen spekulerer også i den potentielle fare for epidemi-udbrud på skibet. Der kan være flygtninge ombord, som medbringer smitsomme sygdomme. Det løser Røde Kors med at indføre sundhedstjek af alle nyankomne. De værste uhensigtskheder er under kontrol, da Ismar flytter ind på Norröna i december.

Han husker dog stadig episoder, som gør ham vred.

Under de første måneder på Norröna klager han på et tidspunkt til en centerleder, fordi han har det psykisk dårligt og beder om at få hjælp til at blive flyttet til et andet center. Centerlederen anbefaler ham at skrive nogle breve hjem til sin familie, eller gå ned til søen og snakke med ænderne. Det vil nok hjælpe.

"Snak med ænderne? Hvordan fandt Røde Kors frem til at ansætte den slags folk?", spørger han i dag.

"Havde du spurgt mig, hvad jeg syntes om forholdene dengang, havde jeg været pissesur. For mange havde det virkelig dårligt på Norröna. Men jeg synes, det var den danske politik, der var forkert. At holde så mange mennesker uden for status i tre år. Det er jo tid, der er taget væk fra deres liv. Danmark har brugt alt for mange penge på asylcentre, som kunne være sparet, hvis man havde integreret folk i samfundet og givet dem lov til at arbejde," siger Ismar i dag.

Han bruger de tre års ventetid med begrænsede rettigheder på sit kunstneriske og kreative talent. Han er dygtig til at tegne og male, og det gør ventetiden langt mere udholdelig end for de mange,

Flotellet

Foto: Dansk Røde Kors asyldeling

Børnenes første legeplads ved Flotellet

Foto: Grzegorz Muszynski

der ikke kan finde på andet end at spille kort, sove og se tv.

Et par måneder efter ankomsten kommer Ismars bror også til Danmark. Brødrene bor sammen på Norröna, indtil de flytter til containerskibet Flotellet.

Det har fungeret som asylcenter i noget tid og skulle oprindeligt ligge klods op af Norröna i Københavns Havn. Men det får beboerne på Islands Brygge sat en stopper for. Kvarterets legepladser og sparsomme grønne områder er allerede fyldt op af beboere og børn fra Norröna. Bryggeboerne føler, at deres egne børn må vige pladsen for børnene fra skibet. Flotellet bliver derfor placeret på Christianshavn.

Flotellet

På Flotellet bor 1000 mennesker af gangen. Hver familie i en 8 kvadratmeter stor container, få har vinduer, men de har eget toilet og bad. Der er et fælleskøkken på hvert dæk med cirka 12 kogeplader til 200 beboere, og beboerne laver selv mad. Der er små altankasser foran vinduerne og parabolantennener. De fleste har TV på værelset. Folk bor ikke helt så tæt som på Norröna.

Ismar og hans bror deler værelse og laver selv mad, hvis ikke de får nationalretter af omsorgsfulde kvinder fra hjemlandet, som får ondt af de enlige drenge. Det etniske blandingsforhold er ikke så udpræget på Flotellet, hvor flertallet af beboerne er muslimer. Det meste af tiden, er der ro og orden. Det sker dog flere gange, at pottes og pander pludselig ryger overbord, når serbere har stegt svinekød i køkkenet, og muslimer skal i gang med at kokkerere.

Der er masser af aktiviteter omkring Flotellet, og der sker også en del i Christianshavns beboerhus.

Røde Kors personalet er flinke, men Ismar føler at de er tæt forbundet med det politiske system, og bliver brugt som et instrument til at udføre den politik, myndighederne valgte over for bosnierne.

"De ansatte var meget imødekommende, men mange havde ikke de rigtige kvalifikationer, og andre var ikke dygtige nok."

Særligt sundhedsforholdene er kritisable, mener Ismar. Et barn døde af gulsot på Flotellet, selv om der var sygeplejersker ansat, som skulle have reageret hurtigere. En anden gang forsøger en traumatiseret beboer at stikke sig selv ihjel med en kniv, og det varer længe, inden hjælpen når frem.

"Man fik ikke den rigtige behandling. Jeg så

Grill foran Flotel Europa sommeren 1994

Foto: Svend Erik Sokkelund

mange dårlige eksempler med sundhedspersonalet, og det tog alt for lang tid at blive henvist til en ordentlig læge eller specialist, når folk fejlede noget.”

Efter et år på Flotellet flytter Ismar og broderen ligesom Igor til Montebello i Helsingør. Der er boforholdene langt at foretrække frem for skibene. Men intet er så godt, at det ikke er skidt for noget.

”På Norröna blev man nødt til at cirkulere og kommunikere med de andre og det omgivende samfund, for man kunne ikke holde ud at være på værelset. Jo bedre bovilkår og jo mere privatliv man fik på et center – jo mindre kommunikation og jo mindre socialliv havde man med andre. Der var et større fællesskab på skibene.”

I dag er Ismar en anerkendt billedkunstner. Han er uddannet fra det Danske Kunstakademi og har afholdt flere udstillinger med både malerier, skulpturer og installationer. De fleste af Ismars værker handler om krigen i Bosnien. Et af dem viser en bunke halmballer med et vaskestativ ovenpå, hvor skjorter, veste og bukser hænger til tørre. Halmballerne består af tørret græs fra en af massegravene i Bosnien. Tøjet tilhører forsvundne personer og er doneret af pårørende, der stadig ikke har vished om, hvad der skete med deres savnede.

”I min egen by Prijedor blev over 3000 mennesker dræbt. Brutaliteten under krigen er uforstå-

elig. Da jeg hørte de første grumme historier om folkedrab, og alt det der skete, troede jeg til at begynde med, at det var muslimsk propaganda. Men det var sandhed.”

En af medarbejderne på Flotellet er Ole Bruun. En vaskeægte Christianshavner, der bruger mange timer på at engagere sig i lokalmiljøet.

I 1992 bliver han ansat som aktivitetsmedarbejder i Røde Kors asylafdeling og skal sørge for, at de 1000 ex-jugoslavere på containerskibet Europa alias Flotellet har noget at lave.

Flotellet bliver snart landskendt som flydende hotel. Det ligner ikke et skib men snarere et socialt boligbyggeri anbragt på en pram.

”Relax! God is in control.”

Ordene er kradset ind i væggen med blå kuglepen på et værelse, da skibet fungerede som asylcenter i Hamborgs havn. Noget tyder på, at beboerne i Danmark tager ordene til sig. På Flotellet er der det meste af tiden en god stemning, og bosnierne hygger sig en stor del af tiden på området omkring kajpladsen. En del af forklaringen skal findes i det engagement og den imødekommenhed, flygtningene møder hos en stor gruppe christianshavner, der ligesom Ole Bruun, bliver ansat i tilknytning til Flotellet.

Før Flotellet lagde til kaj, tog Røde Kors initiativ til en dialog med de lokale. Der blev afholdt møde i Christianshavns beboerhus med præsten og nog-

Gang i køkkenet på Flotel Europa sommeren 1994

Foto: Svend Erik Sokkelund

le af de kendte i området - blandt andet sangerinden Lone Kellermann og musikeren "Nulle". De lokale kræfter mobiliserer deres netværk. Det er folk, som er aktive i græsrodsbevægelsen, klar til at give en frivillig hånd og fulde af gode ideer til at forbedre forholdene for flygtningene. En blanding af christianitter, håndværkere, kunstnere og intellektuelle.

Kajen foran Flotellet er kedelig, nøgen og øde. Det er her, Ole Bruun skal skabe et udendørs miljø med liv og aktiviteter for små og store.

"Den første opgave blev hurtigt meget synlig. Vi lavede en legeplads til børnene."

Ole Bruun samler et sjak af beboere fra Flotellet, som han sætter i sving. Først bygger de en sandkasse af gamle jernbaneskiner, så kommer der gyngestativer op. Ole Bruun får snart bevilget penge til at købe en gammel fiskekutter fra Sydhavnen og får den flyttet til legepladsen. Den gamle kutter vækker stor undren både hos beboere og medarbejdere. Hvad skal børnene dog bruge den til? Men med lidt håndværkersnilde, står der snart et legeskib klar med rutsjebaner ned af siderne. Det er populært blandt børnene.

Hver eneste dag står Ole Bruun på kajen og hamrer og banker nye ting sammen til legepladsen sammen med sit sjak. I løbet af kort tid får han tilnavnet Kaj-Ole.

Da børnene indtager legepladsen, går han i gang med nye projekter.

Der skal også være noget for de voksne, som tilbringer det meste af dagen med at samle flasker rundt omkring i byen. Kaj-Ole tager initiativ til at lave et cykelværksted, og han køber et lager af gamle cykler fra en konkursramt virksomhed for en slik, og sætter dem i stand i samarbejde med og til glæde for beboerne.

Der bliver også bygget flere containere til små værksteder langs kajen. Snart er der bænke, borde, et syværksted og en klub til kvinderne, og et smedeværksted, der på kort tid svejser et langt cykelstativ sammen til en kæmpe grill, som bliver fast samlingspunkt på de lune sommeraftener på kajen. Senere producerer beboerne en avis, og nogle udgiver sågar en CD med bosnisk musik under titlen "Vingeskudt".

De mange gode initiativer fra Flotellet danner inspiration for andre asylcentre. Det bliver for eksempel obligatorisk at lave et cykel- og et syværksted på alle centre.

En smule kontakt

Mens bosnierne er indkvarterede i Danmark, har de næsten ingen mulighed for at få kontakt til de-

res pårørende på Balkan. Røde Kors har et særligt mandat og med princippet om neutralitet, giver det adgang til fængsler og flygtningelejre verden over. Røde Kors kan derfor fungere som brevkurer. Der er dog strenge regler for, hvad de breve kan indeholde. Man må ikke udveksle politiske synspunkter, og man må ikke sende penge. Kun rent personlige hilsener, som bliver skrevet på særlige formularer. Røde Kors medarbejdere læser derfor alle folks private hilsener igennem.

Man må dog gerne sende billeder med, så snart bliver brevene tykkere og tykkere, og det kan godt lade sig gøre at smugle pengesedler med ved at gemme dem i fotografierne. Røde Kors må så sprætte polaroidbillederne op og tage en hel del penge ud, som bliver sendt retur til afsender.

Cirka 90.000 breve udveksles under krigen via Dansk Røde Kors' "posthus" i asylafdelingen, hvor et hav af studentermedhjælpere og frivillige har et stort arbejde med at gennemgå brevene for indhold.

Jørgen Chemnitz husker, hvor gribende det var at se gamle koner, der efter at have fået overrakt et brev med en hilsen sad og knugede og krammede brevet mellem hænderne. Lettet over at have fået et livstegn fra familien.

Da bosnierne efter tre år på asylcentre får tilbudt individuel sagsbehandling, får langt de fleste af dem opholdstilladelse. Det sker på samme tidspunkt, som krigen officielt slutter med en fredsaf tale, og NATO og FN-styrker sættes ind for at sikre roen i det krigshærgede land. De bosniske flygtninge skal nu for alvor integreres ude i kommunerne, hvor Dansk Flygtningehjælp tager sig af dem.

Efter krigen er Dansk Røde Kors involveret i det internationale samarbejde gennem Eftersøgnings-tjenesten. Blandt andet projektet med de såkaldte "dødebøger", som går ud på at finde pårørende til de lig, der ligger henslængt i massegravene på Balkan. To tykke hæfter er fyldt op med navne på savnede, og Røde Kors må kontakte flygtninge i Danmark efterfølgende og bede om deres DNA for at sammenligne med prøver fra gravene for at se, om der er sammenfald. Det er et vigtigt arbejde, der vækker mange stærke følelser, men det fører ikke mange opklaringer med sig.

Kulturhuset

"Kulturhuset er livet – asylcentret er døden!"

Sådan siger en armensk kvinde i den interne film "Fremtidens asylarbejde", som Røde Kors producerer i 1995. Aida Agabalian er tidligere lærer i sit hjemland, men efter halvandet års ventetid på asylcentre sygner hun hen og magter dårligt at stå

Kulturhuset har budt på mange fester og koncerter

Foto: Kulturhuset

ud af sengen, i stedet vender hun ryggen til livet og stirrer ind i væggen. Hun er ikke noget enestående tilfælde. Mange asylansøgere lægger sig ned i resignation over lang ventetid, uvished og passivitet.

Aida føler sig overset af personalet med sin veluddannede, kristne baggrund. Hun føler ikke, at hun og hendes familie bliver betragtet som rigtige asylansøgere, fordi de ikke passer til det stereotype billede af en fattig, muslimsk og uuddannet familie.

"Nogle havde en dårlig attitude, og de var meget formelle over for os. Vi skulle kæmpe for at få lov til noget. Bare det at få en nøgle til et depot var der meget modstand imod. Vilkårene var svære på Kongelunden. Der var jo mange psykisk syge, og jeg kunne ikke acceptere vores situation, så jeg fik en dyb depression og havde ikke lyst til noget. Men der var også gode folk, og dem takker jeg i dag," siger hun 12 år senere.

Det lykkes centerpersonalet at overtale Aida til at tage på daghøjskole i Kulturhuset, som nu tilbyder kurser til asylansøgerne efter den grundtvigianske højskoletradition med et citat af manden, som dannede den første højskole, Chresten Kold:

"Se dette ur skal trækkes op for at kunne gå. Sådan vil jeg trække mine elever op, så de aldrig mere går i stå."

Det er et budskab, som i den grad kan ses og mærkes på de asylansøgere, der kommer i Kulturhuset.

"Vi sprøjter kurser ud, og interessen er enorm," husker tidligere leder af den bosniske skole i Røde Kors, Charlotte Emmery, som bliver hentet ind for at lede Daghøjskolen sammen med Allan Greger.

Udover dansk og engelsk er der blandt andet kurser med titlerne som kultur- og livsstil, sundhed og miljø, demokrati, "Life in Denmark", "Living in Denmark", "The Dane from the cradle to the grave" og meget andet. Kurserne varer 4-10 uger, der er mellem 30-40 deltagere på hvert, og alle der gennemfører får et diplom ved en afslutningsfest efter hvert eneste kursus.

Det varer ikke længe, før Aida blomstrer op og vender tilbage til sit gamle jeg. Kurserne i Kulturhuset bliver hurtigt så populære, at asylansøgerne står på lange ventelister for at være med, og Charlotte Emmery og Allan Greger udvikler i samarbejde med Kulturhusets leder Karen-Inger Thorsen en idé, der skal få ringene til at sprede sig i vandet, så endnu flere kan komme på kursus. De tilbyder asylansøgere med evner et syv ugers kursus i "Teacher's training", og asylansøgere melder sig på stribe og bliver snart jævnbyrdige kollegaer med de ansatte i Kulturhuset. Her underviser de ud fra de kompetencer og ressourcer, de har med

sig i forvejen. Det er lige noget for Aida, som snart er underviser i engelsk og historie akkurat, som hun var i Armenien. På den måde holder hun ikke blot sine kvalifikationer ved lige, men også hendes selvværd, værdighed og stolthed vender tilbage.

"Det er frygteligt at være asylansøger. Du mister din status. Din identitet. Alt. Der er en helt anden stemning på centrene. Du er bare et nummer. Men her bliver man et menneske igen. De prøver virkelig at finde ind til ens ressourcer og gøre brug af dem. Ikke kun intellektuelt men også menneskeligt. Det bringer en tilbage til livet igen. Jeg nyder virkelig at komme her," siger Aida i Røde Kors' film.

Sådan har hun det stadigvæk 12 år efter, hvor hun arbejder som sagsbehandler i en fagforening.

"Man blev behandlet som ligeværdig takket været det team. De forstod virkelig, hvad medmenneskelighed er. Jeg tror, der gik et halvt år, før jeg fandt ud af, at Karen-Inger var chefen. Alle asylansøgere i Kulturhuset har klarlagt sig bedre, end hvis det ikke havde været der. De er bedre integrerede. Vi besøgte en masse seværdigheder og virksomheder, og det betød så meget at komme Danmark i møde. Vi har fået et positivt syn på Danmark og har selv fået overskud til at hjælpe andre. På grund af den behandling kan jeg gøre en positiv forskel for de folk, jeg møder i dag. Nu er det mig, som sidder bag skranken, og jeg prøver at hjælpe og være imødekommende i stedet for at modarbejde. Jeg har så mange følelser over for Kulturhuset, og jeg bliver stadig rørt, når jeg tænker over det."

Projektet med "Teacher's training" slår rigtig godt igennem. Asylansøgere underviser i alt fra madlavning til afrikansk dans, sprog, kunst, karate. Ingeniører underviser for eksempel i teknisk tegning, læger tager sig af kurser i sundhed, og journalister afholder skrivekurser. Efterhånden kommer asylansøgere fra centre i hele landet på kursus i teacher's training og tager tilbage og underviser deres bofæller med stor succes.

De ansatte i Kulturhuset kalder de første år for "Halleluja-dagene."

"Det var dengang, alkoholikerne blev tørlagte, og de blinde kunne se," griner Charlotte Emmery.

"Vi kunne jo se en fysisk forandring på folk. Fra at være duknakkede, trætte og ugidelige med sorte rander under øjnene, ændrede de sig i løbet af halvanden måned. De klarede op og rettede ryggen. Mange af dem sidder i dag i gode stillinger, og de ringer stadig og siger, at der kun er én grund til at de ikke gik i hundene – og det er Kulturhuset."

Charlotte Emmery har en nostalgi-mappe fuld af takkebreve fra asylansøgere, der nu bor rundt om i hele verden. Nogle sender stadig postkort, og Charlotte hører for eksempel hvert år fra en iraner,

som ringer fra Paris, hvor han har taget en højt estimeret uddannelse. Han fik aldrig asyl i Danmark og prøvede lykken i Frankrig, hvor han i dag har opnået ekspertise inden for sit felt og rejser rundt i verden og holder foredrag. Han betyder hvert år over for Charlotte, at han aldrig var nået så langt uden det skub, han fik som asylansøger i Kulturhuset.

Hjælp til selvhjælp

Det er netop hjælp til selvhjælp, der er den bærende filosofi i Kulturhuset. Det skal være et sted, hvor asylansøgernes ressourcer folder sig ud, og hvor de møder danskere på lige fod på trods af deres vanskelige situation. Senere opstår der flere kulturhuse i tilknytning til asylcentre i Rønne, Nykøbing og Viborg.

Karen-Inger Thorsen leder Kulturhuset på Christianshavn i 12 år. Hun lægger stor vægt på, at dets primære formål er at være et sted, hvor danskere og asylansøgere møder hinanden som ligeværdige. På trods af de særlige omstændigheder man lever under som asylansøger, er det vigtigt at fastholde tanken om Kulturhuset som arbejdsplads og undervisningssted med fokus på åbenhed, kompetencer, selvværd og frivillighed. I Kulturhuset kan man både gå på kursus og komme i praktik som eksempelvis receptionist, kontor- eller regnskabsassistent, eller i køkken og rengøring. For Karen-Inger Thorsen er "inddragelse" nøgleordet til Kulturhusets virke.

"Vi udviklede en metode, en guide, som skulle hjælpe alle til at efterleve idealerne i hverdagen. Det handlede om at inddrage asylansøgerne i alt - hele tiden. Alle skulle føle ligeværd, og det betød for eksempel, at medarbejderne ikke skulle tale dansk henover hovedet på deres asylkolleger, når de holdt pause i caféen. Så talte man engelsk, så de fleste kunne være med i samtalen. Inddragelse kræver bare, at man vil det."

"Det er en pligt for medarbejderne at være til stede. At standse op, lytte og være der. At spørge hvad folk har brug for, uanset om de kan give det eller ej. Spørg hvordan de har det, og fortæl at der er brug for dem."

For Karen-Inger Thorsen er det ekstremt vigtigt, at Kulturhuset ikke bliver opfattet som en varmestue. Det skal være lækkert og ordentligt indrettet som en virksomhed, og den faste stab af medarbejdere besøger derfor virksomheder som Oticon for at søge inspiration. I indretningen gør man meget ud af, at rummene er fleksible med skillevægge, der kan flyttes alt efter, om der skal være undervisning, fest, frisørsalon eller foredrag.

Mange beboere har været glade for kurser og undervisning i Kulturhuset

Foto: Mohamad

Og man siger nej til donationer af brugte slidte so-faer og til store keramikovne til værkstedet, som vejer og fylder.

"Vi ville kun have det bedste af det bedste. Vi lavede et fristed på fuldstændig lige og normale vilkår, selvom det ikke er normale vilkår at være asylansøger."

Kulturhuset udvikler en systematisk metode til at afklare asylansøgernes ressourcer, kompetencer og interesser. Man prøver så vidt muligt at skaffe praktikpladser enten i Kulturhuset eller i virksomheder.

"Det gælder om at matche kompetencer. Der var for eksempel en mand, som havde arbejdet for UNHCR (FN's Flygtningehøjkommissariat) i sit hjemland. Så spurgte vi ham:

'Jamen vil du så ikke holde et kursus i menneskerettigheder?' Og så oprettede vi et kursus."

Karen-Inger Thorsen understreger, at det ikke kun handler om faglighed men i høj grad også om det menneskelige. Som en asylansøger siger til et foredrag:

"Jeg har lært at se, hvornår et menneske har brug for en kop kaffe."

Det vigtigste er, at folk forstår at mødes og støt-

te hinanden. Og at de styrker sig selv ved at stå op hver dag, tage pænt tøj på i stedet for at hænge rundt i joggingtøj og netundertrøjer hele dagen på centret, som det ofte sker. At de tager af sted fra asylcentret, som er deres hjem og møder op på arbejde, i skole eller for at få en kop kaffe i caféen og møde andre. Det at have et helt almindeligt hverdagsliv gør en livsvigtig og afgørende forskel. Og de kommer. Hver eneste dag tager asylansøgere flere timer i bus frem og tilbage fra centre over hele Sjælland til Christianshavn. Hvis de ikke dukker op eller kommer meget for sent, falder der brænde ned, for det her skal tages lige så seriøst, som når man har et job og får løn.

Karen-Inger Thorsen husker en episode med en ny kursist. Han er stærkt uligevægtig og derfor indkvarteret på omsorgscentret Kongelunden. På et tidspunkt er han så syg, at han løber nogen rundt på gangene og smører sin egen afføring af på væggene. Nu er han i bedring, og da Karen-Inger hilser på ham den første dag i Kulturhuset, spørger hun, hvem han er?

"Jeg er en abe fra ZOO," svarer han med et provokerende ansigtsudtryk og stirrer olmt på hende.

"Nå, hvad laver du ellers?," spørger hun uanfægtet.

Det viser sig, at manden har gode evner inden for IT, og i løbet af få måneder bliver han efter et par kurser udnævnt til IT-ansvarlig i Kulturhuset.

Der er mange historier af samme art. Om mennesker som er ved at falde fra hinanden, men som sænker paraderne og lyser op, når de føler sig ligeværdige. Og selvom Karen-Inger Thorsen gennem tiden både får en kniv dolket ned i sit skrivebord, hvis hun ikke skaffer nervemedicin i en fart, og bliver truet med store blomsterkrukker hævet faretruende over hovedet, der i stedet ryger ud af vinduet, så kommer hun altid på god fod med de ustabile asylansøgere igen ved at holde fast i sit motto om inddragelse og ligeværd.

Andre anekdoter er mere muntre og siger noget om forskellene på de samfund, folk kommer fra i forhold til det land, de søger asyl i. Der er for eksempel den iranske læge på demokratikursus, som er på rundvisning i Folketinget og spørger et folketingsmedlem, hvem der passer på Folketinget, mens politikerne holder sommerferie?

"Ikke nogen", lyder svaret "måske en enkelt be-tjent".

"Jamen hvordan kan I så forhindre, at oppositionen går ind og tager magten?," spørger den undrende iraner

Udover kurser afholder Kulturhuset utallige fester, koncerter, udflugter, sportsturneringer, maddage, temadage, foredrag, og snart er huset også en avisredaktion og et konferencested. Alle hjælper alle på kryds og tværs af faggrænser. Ingen er finere end andre til at tage de sure tjanser med rengøring og oprydning, uanset om man får løn eller ej. De fleste er heller ikke blege for at blive hængende om aftenen og i weekenden.

"Det var jo vores liv. Vi nød at være der. Man kunne ikke sætte en finger på noget. Der var en stor sympati, rummelighed og humor, og så var den en enorm risikovillighed fra ledelsens side. Vi kastede os ud i nye ideer, og begejstringen oversteg fornuften, men alle fejl blev tilgivet. Vi mødte vores bedste venner her, og det var gode mennesker, der ville gøre en forskel. Det var magisk. Jeg savner den tid – helt vildt," siger Charlotte Emmery.

New Times

I midten af 1990'erne opstår flere projekter. En skoletjeneste - der senere kalder sig ASIG, Asylum Seekers Information Group – består af asylansøgere, som bliver trænet i præsentation og turnerer land og rige rundt på skoler og hos foreninger med

et omfattende diasshow og fortæller om livet som asylansøger fra komplicerede asylregler til deres egen hverdag.

Avisen New Times fungerer som asylansø-gernes eget talerør, og udkommer første gang som lokalavis i Sandholm i 1995 og flytter senere til Kulturhuset og bliver landsdækkende. Redaktionen består af asylansøgere, der er i praktik som journalister og skriver om livets gang på centrene, konsekvenser af ny asylovgivning, kulturaktiviteter og debatstof.

De interviewer også politikere, ledere af humanitære organisationer og meningsdannere, og Dansk Flygtningehjælps jurister svarer på spørgsmål om asylovgivningen i en læserbrevkasse.

Avisen udkommer cirka 10 gange om året, og selvom Røde Kors asylafdeling står som ansvarshavende redaktør, gør man en dyd ud af, at avisen skal fungere som en selvstændig, uafhængig avis uden censur, selvom afsenderen er en interesseorganisation. Eneste krav er, at artiklerne bygger på fakta. New Times er da heller ikke bleg for at skrive kritiske artikler om Røde Kors, medarbejderne, ledelsen og også de andre aktører i asylsystemet, for eksempel Udlændingestyrelsen. Det samme gør sig gældende for asylafdelingens interne personaleblad Fax-Nyt, der går kritisk til sagerne, og som bliver flittigt læst og citeret af avisredaktioner, når de kan få fat i det. I perioder forlyder et rygte, at Fax-Nyt er mere frygtet af Udlændingestyrelsen end Ekstra Bladet.

Det Kongelige Teater

Kulturhusets åbenlyse succes koster cirka fem millioner kroner om året. Mange centre er glade for tilbuddet og kommer med flere gode ideer som for eksempel center Vipperød, hvor medarbejderne passer børn, imens voksne analfabeter er til undervisning i Kulturhuset. Det ændrer hele centrets dagligdag, fordi der kommer mere struktur på hverdagen.

Men der er også kritiske røster fra centrene. Nogle mener, at Kulturhuset er elitært. At det kun er for de stærke, de veluddannede og intellektuelle. Det mener man ikke i Kulturhuset, for alle er velkomne, men det fungerer ikke helt sådan i praksis. Der er mange mennesker, som ikke magter Kulturhuset, og de må blive på centrene. Her har man de mange svage og syge asylansøgere, som ikke har ressourcer eller overskud til at få gavn af aktiviteterne i Kulturhuset. Det er også centrene, der må spænde livremmen ind, efterhånden som budgetterne skrumper automatisk i

takt med det faldende antal asylansøgere. Oveni forlanger myndighederne yderligere besparelser på asylområdet, og det gør de stort set hvert år fra midten af 1990'erne og frem.

Snart er Kulturhuset derfor omdøbt til øgenavnet "Det Kongelige Teater" hos utilfredse centermedarbejdere. Ligesom alle borgere betaler skat til statens drift af landsscenen, selvom alle langt fra har glæde af teatret, så betaler alle asylansøgere og medarbejdere også inddirekte for driften af Kulturhuset.

Charlotte Emmery kan godt forstå, at flere var utilfredse:

"Vi havde helt klart andre vilkår end centermedarbejderne. Centrene havde en helt anden opgave. De havde dagligt vrede beboere og skæn-

"At det blev et forbillede for hele tilgangen til asylarbejdet. Det vi stod for skabte en holdningsændring, som smittede af på alle de andre centre og i hele Røde Kors. Vi arbejdede konsekvent ud fra asylansøgernes ressourcer og kompetencer. Det skabte grobund for rigtig mange gode projekter og undervisning, og det ændrede holdningen til asylansøgere generelt i asylarbejdet. I dag er alle i Røde Kors stolte af Kulturhuset."

Ventetid og sygdom

Det er langt fra alle asylansøgere, der forlader årene på Røde Kors' asylcentre med glade minder og nye kompetencer. I midten af 1990'erne tager det

En lille dreng på vaskeri på et center.

Foto: Heine Pedersen

derier om, hvor man skulle bo og sammen med hvem. Jeg kan godt forstå, at de blev sure."

Samtidig kan de fleste godt se, at Kulturhuset har en vigtig funktion. Charlotte Emmery har også breve og hilsener fra centermedarbejdere om, at "vi var skeptiske i starten, men vi kan jo ikke tillade os at være sure, når vi kan se, hvordan beboerne lyser op, når de kommer hjem - så også tak fra os og fortsat det gode arbejde."

Når man spørger Karen-Inger Thorsen, hvad hun er mest stolt af ved Kulturhuset, siger hun:

i gennemsnit 20 måneder at behandle en asylsag, men mange venter i to, tre og fire år.

Røde Kors' cheflæge og psykiater Ebbe Munch-Andersen kender til de psykiske og helbredsmæssige konsekvenser af ventetiden.

"Efter nogle måneder begynder mange at sove dårligt. De får spændinger i kroppen og smerter i nakke og muskler. Nogle får kronisk hovedpine, andre bliver følelsesmæssigt ustabile og reagerer lettere på små daglige frustrationer. Nogle resignerer, trækker sig tilbage og udvikler depressioner.

De bliver indadvendt og isolerer sig. Andre reagerer mere udadvendt ved at markere sig over for andre, og det ender ofte i konflikter.”

Røde Kors pointerer gang på gang, at ingen asylansøgere bør vente og bo på et asylcenter i mere end ét år, ligesom organisationen anbefaler at give asylansøgerne lov til at arbejde. Røde Kors læner sig ikke bare op af erfaringer fra hverdagen, men også af videnskabelig dokumentation. I 1994 udgiver asylafdelingens koordinerende læge, Helge Kjersem, sin ph.d.-afhandling om migrations-medicin, hvor han gennemgår journaler fra 10.000 asylansøgere i Danmark fra 1986-88. Konklusionen er, at ventetiden i sig selv gør asylansøgere syge. Hver tredje, der har været udsat for tortur, bliver psykisk syg efter mere end to års ventetid, og blandt dem der var raske ved ankomsten til Danmark udvikler 15 procent sygdom på grund af ventetiden. Jo længere ventetid, des større er risikoen for sygdom. Udover psykiske lidelser drejer det sig om øget forekomst af halsbetændelser, ryg- og ledsmerter og mavesår. Undersøgelsen viser også, at det er stærkt belastende for asylansøgerne at bo sammen på store sovesale, og at familier er klemte sammen på et enkelt værelse.

Undersøgelsen baserer sig primært på tamiler, iranere og statsløse palæstinensere, og Helge Kjersem pointerer derfor over for pressen, at de fleste asylansøgere på det tidspunkt kommer fra det krigshærgede Bosnien og formodentlig er endnu mere udsatte for at udvikle psykiske sygdomme. Han advarer derfor kraftigt mod de langvarige midlertidige opholdstilladelser, som politisk bliver givet til bosnierne. (”Asyl-køer er barske for psyken” – Politiken 8. januar 1995).

Myndighederne tager konklusionen alvorligt og opruster sagsbehandlingen, men først mod slutningen af halvfemserne lykkes det at bringe ventetiden ned til mellem seks måneder og et år. Det hjælper bare ikke rigtigt, for selvom mange får hurtigere asyl, får endnu flere afslag, og mange fortsætter med at vente i årevis, mens de appellerer og håber på at få genoptaget deres sag.

Fra pionerer til professionelle

Da Balkan-krigen lakker mod enden i slutningen af 1995 driver Røde Kors 163 centre, og cirka 100 af dem er bosniske centre, de såkaldt § 15 centre. Man ved, at snart skal Røde Kors lukke de fleste centre, og samtidig er der politisk krav om besparelser på asylområdet. Det sker dog ikke uden, at Røde Kors samtidig får gennemført sine egne krav om bedre vilkår for alle asylansøgere.

I løbet af 1995 og 1996 afleverer Røde Kors

asylafdeling en fyreseddel til cirka 2500 ud af 3500 medarbejdere og siger farvel til en tredjedel af medarbejderne på hovedkontoret på Dag Hammarskjölds Allé. De fleste er i forvejen indstillet på, at et job med asylansøgere er midlertidigt, men alligevel gør massefyringen ondt, for mange har lagt liv og sjæl i arbejdet og nu mister de jobbet i en periode med høj arbejdsløshed.

Røde Kors bruger mange ressourcer på at sende folk godt videre og opretter blandt andet et decideret omstillingskontor, der skal koordinere den omfattende nedlukningsopgave. Lederen af kontoret, Anne Mertz, besøger sammen med Käthe Rasmussen alle de centre, der må lukke for at forklare og formilde. Mange steder møder de en udtalt forståelse og glæde på beboernes vegne over, at de nu skal ud og bo i samfundet og have et normalt liv. Andre er frustrerede og synes, at netop deres center fungerer ekstraordinært godt og derfor ikke skal lukke.

Allerede før de massive afskedsrunder har Asylafdelingen besluttet, at man skal se grundigt på organisationen, de interne forhold og det faglige arbejde. Med årene er der ansat en række mennesker med vidt forskellig baggrund, og det skal bruges.

Den store organisationsændring bliver lagt i hænderne på et nyt udviklingskontor, der vokser ud af omstillingskontoret, da centerlukningerne er fuldført. Anne Mertz bliver ny udviklingschef og skal sammen med en gruppe fagkonsulenter udvikle fremtidens faglighed. Ambitionen er både at styre økonomien bedre og øge fagligheden på centrene gennem blandt andet evaluering af de mange nye tiltag, udvikling af kurser til medarbejderne og en organisatorisk strategiudvikling.

I første omgang laver Udviklingskontoret og Økonomikontoret et fælles oplæg, og derefter samler man centrale centerledere, sygeplejersker, læger, lærere og nøglemedarbejdere på hovedkontoret til en konference. Med afsæt i erfaringer fra hverdagen skal de udtænke visioner og konkrete idéer for fremtiden. Resultatet af de mange workshops bliver derefter formidlet i den interne informationsfilm ”Fremtidens asylarbejde” i slutningen af 1995.

Røde Kors’ første ambition er, at asylansøgerne får samme vilkår, uanset hvilket center de bor på. Myndighedernes forskelsbehandling mellem bosnierne og andre asylansøgere er uholdbar, det samme er de ulige vilkår på de multi-etniske centre imellem.

”Vi måtte sikre, at alle fik ens tilbud, i stedet for de sporadiske tiltag, der svingede mellem de-luxe tilbud og så de skod-tilbud, vi helst ikke vil tænke på,” siger Jørgen Chemnitz.

Autonomien og hovsaløsningernes dage bliver afløst af mere ensretning, og det betyder et langsommere og mindre fleksibelt system end tidligere, for nu skal nye initiativer godkendes af den centrale ledelse, før de føres ud i livet. Som andre offentlige organisationer skal også Røde Kors effektivisere, modernisere og bringe en "management-kultur" ind i asylarbejdet. Den stærke pionerånd må derfor glide i baggrunden til fordel for langsigtede strategier og faste strukturer. I dag siger tidligere centerledere med mange år på bagen, at de savner de glade pionerdage, men de ønsker dem samtidig ikke tilbage. Professionalisering var tiltrængt.

"Alt det bedste fra "kaos-tiden", som de enkelte centre selv havde udviklet, blev bragt videre ind i et mere struktureret arbejde," siger Chemnitz.

Konsulentrapporter viser, at asylafdelingens absolutte styrke er beredskabet og de akutte og hurtige udrykninger, mens svaghederne ligger i driften. På personale siden skal fagligheden styrkes.

"Vores rekruttering var meget bred, og det havde mange kvaliteter, men det gav også problemer. Folk med vidt forskellig baggrund havde forskellige holdninger til, hvordan tingene skulle håndteres. Det resulterede ofte i dræbende lange møder. Andre steder er mangfoldigheden en stor succes - det afhænger meget af ledelsen. Men vi lægger altså op til, at vi skal efteruddanne og rekruttere faglige medarbejdere. Samtidig havde jeg altså også den holdning, at de medarbejdere, som havde slidt røven ud af bukserne de første år, dem måtte vi tilbyde at udvikle yderligere. Der var nogle naturtalenter imellem, og vi kunne ikke bare sætte dem på gaden. Det var en dyr løsning, og det var heller ikke altid det lykkedes, men sådan skulle det være," forklarer Jørgen Chemnitz.

Asylafdelingen vælger at samle grupper af centre i et lokalområde i såkaldte samdrifter. De skal dele administration, skole, sundhedsklinik og aktiveringscenter på samme adresse, og asylansøgerne skal tage derhen for at gå i skole, hente lomme-penge, låne computere eller deltage i undervisning og aktiviteter. Målet er at de får en mere normal hverdag, hvor man forlader sit hjem om morgenen og kommer hjem senere på dagen. Kravet bliver en transporttid på højst en time.

"Samdriften ansås vi for nødvendig for at styrke det faglige arbejde og koordinere indsatsen bedre, men der lå også et ønske om at reducere administrationen og få færre ledere og referencer til hovedkontoret."

Anne Mertz står i spidsen for professionaliseringen af Asylafdelingen som en helt central figur. Hun bringer handelshøjskole-teorier ind i asylarbejdet og omsætter de nye idéer og tanker til

handling i en sådan fart, at nogle har svært ved at følge med.

"Vi var i front i den offentlige sektor, da vi begyndte at arbejde med standarder, og det var helt nyt at gøre det i humanitære og sociale organisationer. De fleste medarbejdere syntes, det var en spændende proces og ville gerne være med til at sætte ord på og dokumentere Røde Kors' tilbud, mens andre følte sig stækkede på grund af ensretningen," siger hun i dag.

Utilfredsheden blandt nogle medarbejdere handler om, at de føler, at den kvalitet de skal yde nu bliver dårligere.

"Nogle af de gode centre følte, at de blev trukket ned, andre at de blev hevet op. Tidligere kunne der være betydelige forskelle på den "pakke", man leverede for eksempel i legestuen, men det var ikke nødvendigvis de billige, der var de dårligste. Nogle var simpelthen bedre til at give mere for pengene end andre. Nu skal alle altså levere den samme pakke for de samme penge," siger Jørgen Chemnitz.

Andre er irriterede over den nye styring og indblanding fra hovedkontoret eller over den nye "management" tilgang, som er meget fjern fra asylkulturen, hvor man er vant til at gøre tingene på sin egen måde.

Anne Mertz mener, at den modstand, der var over for forandringer i organisationen, var meget forståelig - og i virkeligheden ret svag. De fleste medarbejdere kunne godt se formålet.

"Det betød meget for anerkendelsen af asylarbejdet. Man tog den professionelle tilgang til det og ansatte folk med kompetencer. Det var slut med bare at ansætte folk, fordi de "gerne ville arbejde med flygtninge."

Bedre og billigere

Inden professionaliseringen for alvor går i gang, inviterer Indenrigsminister Birthe Weiss til møde. Hun udtrykker en tak til Dansk Røde Kors' bidrag til løsningen af den vanskelige opgave med de bosniske krigsflygtninge. Bosnierne er nu på vej ud i det danske samfund, og en stor og dyr integrationsopgave står for.

Ministeren har to vigtige meldinger. Hun er klar over, at Dansk Røde Kors har haft det meget dårligt med de meget forskellige vilkår med undervisning, aktivering og boliger. Dansk Røde Kors har selv i et udvalgsarbejde, sammen med Dansk Flygtningehjælp været med til at pege på behov og muligheder i håbet om, at der sker generelle ændringer for alle beboere. Det gør der ikke, mens bosnierne er indkvarteret, og skuffelsen har været

stor blandt ledelse og navnlig medarbejderne på de multi-etniske centre.

Den gode nyhed til mødet er, at ministeren nu giver grønt lys for, at nogle af de forslag, der har været peget på, kan blive til virkelighed.

Den dårlige nyhed er, at ministeren skal finde besparelser på asyldriften for at finansiere de store integrationsudgifter.

Ministeriet nedsætter en arbejdsgruppe, der skal komme med forslag til asyларbejdets indhold og organisering. Dansk Røde Kors og Udlændingestyrelsen indgår i arbejdsgruppen.

Den helt store udfordring er, at finde besparelser, som samtidig giver et kvalitetsløft. En række initiativer ligger dog lige for.

"Mange centre var i huj og hast indrettet i forhåndenværende bygninger, hvor myndighederne krævede runderende brandvagter. Dansk Røde Kors foreslog derfor, at gamle nedslidte bygninger, der ikke kunne brandsikres så effektivt, skulle afvikles, og aktiviteterne flyttes til blandt andet de mange "flygtningelandsbyer", der blev opført for at huse bosnierne," fortæller Jørgen Chemnitz.

"Udnyttelsen af centrene var ofte fastsat i lyset af et stort indrejsetal, hvorfor alt for mange beboere skulle leve på alt for lidt plads. Konsekvensen af de trange forhold var mange konflikter mellem beboerne. Også dette krævede medarbejdere døgnnet rundt!"

For at mindske konflikterne bliver udnyttelsen af centrene skruet ned. Det betyder, at for eksempel en landsby, der tidligere skulle rumme 176 personer, fremover kun skal indkvartere 122 personer.

Besparelsen ved at nedlægge brand- og nattevagter er ganske betydelig.

For Dansk Røde kors er det af afgørende betydning, at få formaliseret en række af de initiativer, der allerede er taget blandt andet indenfor skole, børnepasning og aktivering.

Dermed opstår tankerne om samdrift af en række centre, der ligger i en rimelig indbyrdes afstand. Det center, der har de bedste fysiske rammer, skal tilbyde sundhedspleje, skole, fællesadministration, voksenskole osv. Hvis faciliteterne ikke er tilstrækkelige, skal der lejes nye lokaliteter.

"Forslaget indebar ikke blot en effektivisering men også mulighed for et bedre tilbud til såvel børn som voksne. Der skulle nu skelnes skarpt mellem bolig og aktivitet," forklarer Jørgen Chemnitz.

En forudsætning for succes med samdrifterne er, at de gode intentioner fra mødelokalet kan omsættes til virkelighed. Virkeligheden bliver imidlertid, at den tænkte struktur med en hensigtsmæssig infrastruktur ikke fuldt ud kan realiseres.

"Afstandene blev nogle steder for lange, så sundhedsklinikkerne og småbørnstilbudene måtte

Improviseret skole 1992

Foto: Heine Pedersen

blive på de enkelte centre, og dermed udeblev også den økonomiske gevinst."

Trods en række bristede forudsætninger betynder forløbet forud, under og efter møderne i den ministerielle arbejdsgruppe et formelt gennembrud for en række længe ønskede forbedringer.

"Det var nu aftalt, at der skulle være strukturerede pædagogiske tilbud til børn og unge, et socialt netværksarbejde, skole, voksenundervisning og aktivering. Vi var blevet hørt og en ny udvikling kunne begynde."

Asylbørnene kommer i skole

Snart får alle asylbørn i alderen 7 – 16 år undervisningspligt, og de må ikke længere nøjes med 15 timer om ugen og to fag i dansk og matematik. Røde Kors kan nu udvikle børneskolerne, så de har nøjagtig samme tilbud som folkeskolernes modtageklasser for tosprogede elever. Samme fag, timetal og pensum. Det er tiltrængt, for som 15-årige Sara siger, da hun kun har 15 timer:

"Jeg synes lærerne giver os for få opgaver, og vi vil gerne lære mere."

Men da klokken ringer ind til den allerførste time i august 1997, er alt langt fra på plads. Det går trægt i forhandlingerne om de konkrete bevillinger med myndighederne, klasselokalerne har ikke alle steder nået at få tavle, stole, borde og computere, men det lykkes at få ansat kvalificerede lærere i tide.

Center Kongelunden er et af de steder, der har pladsmangel. Korridorerne er smalle og rummene små til 50 elever, otte lærere og fire vikarer, men efter flere års indsats lykkes det i løbet af 1998 at få skolerne helt på plads. Røde Kors fortsætter derefter med at føre langvarige, stædige dialoger med myndighederne om flere bevillinger til for eksempel modersmålsundervisning. Helt frem til 2006 foregår det på frivillig basis med asylansøgere som undervisere, men Røde Kors mener, at området kræver forbedringer, især for de børn, der skal vende tilbage til hjemlandet, når familien får afslag på asyl. Det er situationen for de fleste asylansøgere fra 2001.

I 2005 åbner Røde Kors skolen på Bakken i Lyngby for børn fra de fleste sjællandske centre. Her er der gode faciliteter med nye klasselokaler, computerum, lærerværelse og en legeplads i grønne omgivelser, og både lærere og elever giver udtryk for, at det er de bedste forhold, de nogensinde har haft.

"Vi kan tydeligt mærke, at børnene er glade for at komme i skole. Nogle af de børn, som ikke dukkede op til undervisningen sidste år, er nu begyndt

at komme til timerne," siger lærer Tina Høeg.

Et andet vigtigt fremskridt er asylbørns adgang til folkeskolerne, så de både møder danske børn og kan tage en afgangseksamen. I mange år sker det kun sporadisk, når asylcentret og den lokale folkeskole indgår uformelle aftaler med friplads til de dygtigste børn. Først i 2006 og efter en voldsom debat om asylbørns vilkår i medierne, får Røde Kors formelle aftaler med kommunerne om, at asylbørn kan gå i den almindelige folkeskole. Nogle har dog behov for særlig omsorg og støtte, som Folkeskolens ressourcer ikke rækker til. De bliver derfor i Røde Kors skolerne. Ved udgangen af 2007 går halvdelen af alle asylbørn i folkeskole, men Røde Kors må selv betale kommunerne cirka 30.000 kroner for hver folkeskoleelev. På det tidspunkt er opholdstiden steget gennemsnitligt til 6-7 år for en asylfamilie, så folkeskolen har stor betydning for børnene.

"Vi får mange flere opgaver og svære ting, og de andre er rare og søde. Der er ikke noget, som ikke er godt," siger 9-årige Avin fra Center Sandholm, der går på Høsterkøb Skole i Nordsjælland.

Debatten om Røde Kors' egne skoler har under tiden været hård og usaglig, mener Jørgen Chemnitz.

"Der har været udsagn om, at Røde Kors holdt børnene inde på asylskolerne for at spare penge. Det er noget vrøvl. Siden skolerne startede, har Røde Kors anmodet kommunerne om at føre tilsyn, og alle udtalelser har været overordentlig gode," siger han.

På asylskolerne skal lærerne sige farvel til elever, de ofte har knyttet tætte bånd med, og det kan være svært at holde professionalismen, fortæller skolelærer Tina Høeg. Hun tænker særligt på en lille dreng, Amin, fra Afghanistan.

"Han var en kvik dreng, og hans øjne strålede, når han sad med sin dansk bog. Han grifede løs med den lille stump blyant og holdt vejret. Hvert kvarter spurtede han op til mit kateder for at vise mig, hvor langt han var nået nu."

Amin er 9 år og kom med sin familie tilbage til Sandholm efter et par år på et opholdscenter i Jylland. Centret var sidste station, før afrejsen til Afghanistan, for familien har fået afslag på asyl.

Tina Høeg møder en far med tics i en sådan grad, at hans ansigt ligesom vrider sig i konstante kramper. Amin forstår ikke hvorfor. Mor holder modet oppe og holder sammen på familien.

"Jeg elsker skolen," siger Amin altid, når Tina Høeg møder ham på gaden i Sandholm efter skoletid.

"Jeg var imponeret over Amin. Hans iver og vidbegærighed. Jeg tænkte tit, at det var godt, han ikke kendte sin families skæbne og baggrunden for

Det første fly fra Kosovo

Foto: Claus Haagensen/Chili

familiens flugt til Danmark. Samtidig begræd jeg, at han en dag skulle sige farvel, til det han var midt i her – uden han ville forstå, hvad det hele handlede om. Og en tidlig morgen rejste han.

Han efterlod mig en lille lap:

"Farvel, Tina."

En dag i december 2005 midt i undervisningen får Tina Høeg en opringning fra en af Dansk Flygtningehjælps delegater i Afghanistan. Den kvindelige delegat er netop vendt tilbage fra en rejse, hvor hun undersøgte, hvordan det gik familier efter repatriering.

"Du er efterspurgt, jeg har ledt efter dig. Der er en dreng, jeg skal hilse fra. Amin," siger kvinden.

"Jeg har mødt ham og hans familie i Afghanistan - derfor ringer jeg. Jeg kunne ikke andet.

Han bor under kummerlige forhold. Han har voldsomme tics. Men da talen faldt på Danmark, lyste hans ansigt op og Amin sagde:

"Jeg savner Tina. Jeg vil hjem til Tina. Tina, slår ikke, det gør de her. Vi sidder på et koldt gulv i skolen. I Sandholm havde vi det godt. Hvornår kan jeg komme derop?"

Tårerne presser sig på hos Tina Høeg.

"Min professionalisme blev overrumplet af et hav af følelser. Amin vil altid være i min bevidsthed og i mit hjerte. Han ville noget og kunne noget. Han kendte kun Danmark. Afghanistan var en by i Rusland."

Det første fly fra Kosovo

"Vi vil alle få stærke oplevelser i de kommende timer, men vi må vise respekt og omsorg for flygtningene ved at møde dem som ligeværdige mennesker. I aften er vi ikke kun Røde Kors, vi repræsenterer hele nationen i den måde, vi opfører os på. Det er et stort ansvar, og vi må gøre vores alleryderste."

Jørgen Chemnitz holder tale for alle medarbejdere på Randers kaserne få timer inden, det første fly ankommer med 156 flygtninge udvalgt af danske repræsentanter fra Udlændingestyrelsen og sygeplejersker fra Røde Kors i Stenkovac-lejren i Makedonien. Det er et meget følelsesladet øjeblik. Travlheden på center Randers, som er lynåbnet over en uge med hjælp fra en hær af frivillige strækker sig til de sidste minutter, men nu er man ved at være på plads. Sengetøjet er lagt på, og der står potteplanter i vinduerne til at byde velkommen på hvert værelse. Køkkenchefen er klar til at servere et godt måltid. Det er fredag den 30. april 1999. Journalisterne er med på sidelinjen, og hele nationen følger med i spænding. Da Kosovo går i krig er Røde Kors asylafdeling langt bedre forbe-

redt på at modtage en flygtningestrøm end under bosnertiden. Samtidig er velviljen overfor flygtninge fra Kosovo langt større end ellers blandt den danske befolkning.

Flyet KSV3876 skal lande i Tirstrup Lufthavn om aftenen. Flygtningene ombord er ligeså spændte på, hvad der venter. Deriblandt en familie på hele 41 personer. De færreste har prøvet at flyve før, og de har aldrig været uden for hjemlandets grænser.

Røde Kors' biler med medarbejdere og tolke og busser til at transportere de nyankomne ruller op foran Tirstrup Lufthavn, imens flyet lægger an til landing over en skyfri og blændende smuk aftenhimmel kl. 21.22. Jørgen Chemnitz filmer løs med sit kamera. Alle holder vejret.

Den første person i flyets døråbning er en ældgammel kvinde med tørklæde om hovedet og krum ryg bøjet over en knortekæp. Bag hende kommer en ung kvinde med et lille barn i en bylt på armen. Sygeplejerskerne springer til og hjælper dem ned af trappen. Alle passagerer får juice, sandwich og chokolade. Nogle ryster lidt, temperaturen er køligere her end i Makedonien. De ser slidte, trætte og medtagede ud. Ankomsten gør et uudsletteligt indtryk på medarbejderne og på Jørgen Chemnitz, der slipper sit kamera og tænker, at scenariet minder om 2. verdenskrig.

"Når man ser børnene komme ud af flyet, tænker jeg jo også på mine egne unger – på hvordan tilværelsen kan ændres fra den ene dag til den anden. Jeg er jo vokset op i skyggen af 2. verdenskrig, og at det, der skete under krigen, ikke må ske igen. Og så foregår det hele alligevel uden for vores hoveder. Jeg bliver sgu så vred og skuffet."

Røde Kors gør meget ud af at beskytte flygtningene mod pressen. De skal ikke føle sig som dyr i Zoologisk Have. Da busserne kører ud fra lufthavnen i Tirstrup, er gardinerne trukket for, og lysene i busserne er slukket. Fotografernes blitzlys kan kun fange et par enkelte rådvilde blikke. Vel ankommet til Center Randers bliver porten smækket i, og medierne er forment adgang i nogle dage. Flygtningene skal have ro og fred til at komme sig og vænne sig til de nye omgivelser.

Pinlig taknemlighed

Indkvarteringen af de første kosovo-albanere foregår yderst stilfærdigt og meget værdigt. Flygtningene udtrykker stor taknemlighed over at blive budt velkommen med et ordentligt og velsmagende måltid gullaschsuppe og en rigtig seng med varme dyner at sove i.

Shefqet Qerimi ankommer med elleve familie-

medlemmer og vågner op i Danmark i stærk kontrast til det dræbende varme telt i Makedonien, hvor de kogte vand over bål og ikke var i bad i ugevis.

"For mig lignede Danmark et paradis. Lige pludselig var alle de basale behov dækket, jeg havde seng, mad, jeg kunne bade dag og nat. Det var som at vende tilbage fra en undtagelsestilstand.

Som at genopdage, at jeg er et menneske."

Allerede dagen efter det første fly er landet, er Røde Kors-folk, håndværkere og børn og unge fra flyet i gang med at spille fodbold på plænen foran hovedbygningen.

Jørgen Chemnitz fortæller den utålmodige presse om stemningen i de første dage:

"Det er nærmest helt pinligt, så taknemmelige de er over at få de mest basale tilbud, som mennesker i nød skal have."

I ugerne efter fortsætter det hårde arbejde for Røde Kors' medarbejdere og frivillige. Hver tredje dag lander et nyt fly med cirka 150 personer, og efterhånden bliver center Randers fyldt op med de 800, der er plads til i alt. De førstankomne flytter til nye eller genåbnede opholdscentre, blandt andet Ebeltoft, Jelling, Tårnby, Hashøj og Margretheholm.

Flere kommuner er ivrige efter at tilbyde Kosovo-flygtningene husly:

"Normalt er det kun Tvind-skoler og narkoafvænningssteder, der har det sværere end os, når der skal findes bygninger til asylcentre," plejer lagerchef Carsten Isaksen at sige halvt i sjov, men med Kosovo-flygtningene er Røde Kors-centrene pludselig populære.

Skoler, legestuer, voksenundervisning og aktivitetstilbud bliver etableret på alle centre. Overalt møder medarbejderne en overstrømmende og dyb taknemmelighed blandt voksne, unge og gamle. Børnene står klar med deres bøger under armen foran indgangen til skolen en halv time, før den åbner. Skolen får rædslerne, de er flygtet fra, på afstand - for en stund.

De nyankomne får også en sundhedsscreening hos sygeplejersker og læger i de første dage. Det viser sig, at størstedelen af kosovo-albanerne er traumatiserede af deres oplevelser under krigen. Røde Kors' psykologer hjælper flygtningene med at tackle deres oplevelser gennem psykoedukation i løbet af efteråret. Familiernes lærer at forstå deres reaktion på krigens rædsler. Hvorfor de ikke kan sove om natten, hvorfor de vågner badet i sved efter mareridt eller ikke kan få bestemte gruopvækkende begivenheder ud af hovedet. Andre kæmper med depressioner og negative følelser af skyld og skam. Børnene er hårdest ramt af oplevelserne. Røde Kors yder en

ekstra indsats med terapiforløb, hvor børnene blandt andet tegner eller sætter ord på deres oplevelser og drømme for fremtiden. Det hjælper til at dulme de psykiske smerter. Røde Kors vurderer, at hele 74 procent af børnene lider af post-traumatisk-stress-syndrom.

Omtrent ti procent af flygtningene har fysiske sygdomme, som kræver omgående behandling. Under samtaler med sygeplejerskerne fortæller nogle, hvordan de er flygtet fra deres hjem for flere år tilbage og er flyttet rundt hos familie og venner for at være i sikkerhed. Andre har levet i lange perioder i bjergene uden ordentlig mad og varme.

Sygeplejefaglig leder Rikke Gormsen er positivt overrasket over flygtningenes fysiske helbredstilstand. Den er generelt bedre end frygtet. Det er først og fremmest flygtningenes fortællinger, der gør et dybt indtryk på hele personalet.

"Oplevelserne var fantastisk voldsomme. Jeg tror, det hang sammen med, at de var så nye og ubearbejdede. Sygeplejerskerne og tolkene var meget berørte af det. Især for de tolke, der selv havde boet i flygtningelejre, var genkendeligheden stærk, og det belastede dem meget."

Tolken Naim Kaqui flygtede selv fra Kosovo tilbage i 1992 og genkender sin egen flugt i de nyankomnes historier. Det er svært at bevare den professionelle distance.

"Den første, jeg tolkede for, var en kvinde, der havde set sin mand blive slået ihjel. Hun græd og så begyndte jeg også at græde. Jeg følte så stærkt med hende, og først hen ad vejen lærte jeg rutinen."

Snart indfinder hverdagen sig for de kosovo-albanske flygtninge i de nye omgivelser. Børnene går i "Shkolla" og får modersmålsundervisning. De har fritidsaktiviteter, kommer på udflugter og frivillige bygger for eksempel tipi-telte og bager sno-brød med børnene. De voksne kan lære nyt ved at gå på aftenskole eller AMU-centre, og mange af dem tager småjobs som avis- og reklamebude. På centrene er der masser af aktivitet. De fleste deltager i aktivering og hjælper med rengøring, håndværkeropgaver og bygger cykler eller har syklub i værkstederne. Nogle deltager i frisør- eller edb-kurser på centrene eller i Røde Kors' Kulturhus i København. Andre er aktive i beboerråd, hvor de er med til at bestemme, hvad penge til sociale aktiviteter skal gå til. På fem forskellige centre samler små grupper af mænd og kvinder sig om at skrive et blad på albansk - "Qëndresa", der på dansk betyder "opholdet". Røde Kors udgiver bladet, som fortæller om situationen i Kosovo, og hvad der venter flygtninge, når de vender hjem.

Hurtig fred

Kosovo-albanerne er hele tiden indstillede på, at opholdet i Danmark er midlertidigt. De skal rejse hjem, når freden kommer. Det sker langt hurtigere end ventet.

Tirsdag den 15. juni 1999 modtager Danmark de sidste 167 flygtninge fra Kosovo. I alt er knap en million kosovo-albanere blevet fordrevet fra deres hjem. De fleste opholder sig i flygtningelejrene i nærområdet, men omkring 90.000 er blevet evakueret til andre lande uden for Balkan. 2.823 mennesker er i Danmark. Kvoten på de 3000 flygtninge er med vilje ikke brugt helt. Som Jørgen Chemnitz i sin tid rådede Thorkild Simonsen til, har Danmark ladet 150 pladser stå åbne, så man kan sammenføre familier, hvis nære slægtninge pludselig dukker op i flygtningelejrene eller inde i selve Kosovo.

Kosovo-albanere på centrene i Danmark er stærkt i tvivl om, hvornår de skal vende hjem:

"Jeg har intet at tage hjem til, ingen mark, intet brød, intet hus. Hvad skal jeg leve af? Jeg har ikke noget at spise, og jeg skal tage mig af mit barnebarn på 14 år. Hendes forældre er blevet dræbt. Min mand og jeg er gamle. Vi har ingen børn tilbage til at forsørge os. Jeg vil gerne være den sidste albaner, der forlader Danmark," siger en gammel kone til et møde på center Margretheholm.

En anden kvinde siger:

"Det er som om, vores eget land er ukendt for os. Hvad har vi at leve af? Kan vi give børnene, hvad de har behov for? Problemet er, at børnene er forvante nu. Det er så let for dem at være i Danmark. De har det sjovt, nu skal vi tilbage og kæmpe for helt almindelige hverdagsting."

På spejdertur i Kosovo

Forventningen er, at de fleste vil vende frivilligt tilbage. Men mange er i tvivl, og Røde Kors ønsker ikke at rådgive beboerne om, hvad de skal gøre. Det er for usikkert og langt mere værdigt, hvis beboerne selv kan se på de forhold, der venter. Røde Kors arrangerer derfor en "spejdertur" til Kosovo i august 1999 for at hjælpe de mange tvivlere med at træffe en beslutning om hjemrejsen.

Syv kosovo-albanske beboere, fire mænd og to kvinder valgt af beboerne på asylcentre tager med som en slags spejdere sammen med Jørgen Chemnitz og jurist Klaus Høm, der repræsenterer Røde Kors. De skal filme og vurdere forholdene, hente informationer om sikkerhedssituationen og rapportere videre til deres landsmænd på centrene, når delegationen vender hjem igen.

Hele holdet er meget spændte på turen. Mændene har nerver på og er ængstelige for deres familier, som de har efterladt eller blev adskilt fra dernede. Er de i live? Står deres hjem endnu?

I Kosovo ser delegationen det ene udbændte hus efter det andet, og der, hvor der stadig er en dør, hilser de på familierne. En dag banker de på hos et ældre forældrepar. Det viser sig, at to af deres sønner er flygtet til Danmark. Med hjælp fra den medbragte satellit-telefon lykkes det efter en række opringninger hjem til asylcentre at lokalisere de to sønner. Kort efter har forældrene deres drenge i røret efter lang tids adskillelse og uden mulighed for kontakt.

"Det var svært at holde tårerne tilbage," siger Jørgen Chemnitz.

Det bliver en meget følelsesladet tur for hele delegationen, også for Røde Kors' medarbejder Klaus Høm. Synet af udbombede landsbyer og mændenes familier, der falder deres sønner, brødre eller onkler grædende om halsen med frygtelige historier om overgreb og masse mord er stærk kost for den unge jurist. Det er noget helt andet at møde krigens ofre end at høre historierne fortalt gennem en Tv-skærm eller på et asylcenter.

"Vi oplevede meget sorg, men også glæde, når nogen opdagede, at deres familie og slægtninge var i live. Frem for alt gav det mig en fornemmelse af krigen som en realitet. Jeg tænkte tit: det kunne have været mig."

Hjem igen

Spejderturen til Kosovo skal kun samle indtryk og informationer. Kosovo-albanerne skal selv tage stilling til, om de vil tilbage nu eller vente. Men mændene fra delegationen anbefaler ligesom UNHCR, at de venter til foråret og bliver i Danmark vinteren over, mens genopbygningen er i gang, og de internt fordrevne kommer hjem først. Det ender med, at knap en tredjedel, cirka 823 kosovo-albanske flygtninge rejser frivilligt hjem til deres familier med det samme, mens 2000 bliver. Mange af de, der bliver i Danmark, får en lang, svær tid, da de opholder sig i asylsystemet i flere år uden at få asyl. Nogle bliver alvorligt syge, blandt andet på grund af ventetiden og ender med en humanitær opholdstilladelse, mens andre bliver sendt hjem under svære vilkår og uden den støtte, som de får tilbudt af myndighederne kort efter spejderturen.

Kosovo-albanerne kan på det tidspunkt få repatrieringsstøtte med hjem i form af 18.000 kroner per voksen og 6000 kroner per barn. Desuden kan de søge ekstra penge til medicin og

køb af erhvervsudstyr som for eksempel værktøj og andet udstyr. Lige fra traktorer til boremaskiner. De kan ikke få pengene udleveret men må søge om erhvervsudstyr med hjælp fra Røde Kors.

"Det var en kæmpe opgave for medarbejderne at deltage i indkøb, lave lister og ansøgninger og ikke mindst arrangere opbevaring på lagre og dernæst transport til Kosovo. Den eneste mulighed for at få udstyret sendt derned er, at det bliver godkendt og sendt af sted som nødforsyninger. I Kosovo hjalp Forsvaret med at opstille kæmpe

masse ud af gammelt skrammel, og de er gode til at reparere, fixe og få nye og gamle reservedele til at fungere sammen.

Familien Qerimi er passagerer på det første fly med 164 kosovo-albanere, der forlader Danmark mandag den 9. august 1999 – knap to måneder efter, at de sidste ankom og fem måneder efter, at de første satte fødderne på dansk jord.

Deres sidste aften på center Margretheholm i København er varm. Børnene løber rundt i shorts på parkeringspladsen og faderen, Shefqet, går rundt og giver hånd og knus til dem, der bliver til-

Alle beboere deltager i undervisning og aktivering.

Foto: Ulrik Jantzen

lagertelte, som lokalt ansatte udleverede udstyret fra," fortæller Jørgen Chemnitz.

Han husker også en handicappet mand, som får bevilget en elektrisk kørestol som hjælpemiddel.

I løbet af de næste år går kørestolens joystick i stykker flere gange. Manden henvender sig hver gang til det danske Forsvar, som sender den til reparation hos Røde Kors i Danmark, da der ikke er reservedele i Kosovo.

De fleste samler en ordentlig mængde bagage sammen. Også gamle vaskemaskiner, komfurer, fryser, computere og andet, som danskerne smider ud på genbrugsstationer og lossepladser. Kosovo-albanerne har en formidabel evne til at få en

bage. Hans ældste datter bliver i Danmark og står lidt væk og græder.

"Det er med blandede følelser, jeg forlader Danmark. Jeg kan virkelig godt lide at være her, men det bliver jo aldrig rigtig mit hjem. Nu vil jeg gerne hjem og i gang med at sætte huset i stand, inden det bliver for koldt," siger han.

Pligt til aktivering – færre penge til beboerne

Med regeringsskiftet i 2001 og en strammere udlændingelov halveres antallet af asylansøgere, der søger mod Danmark. Over halvdelen får afslag på

deres ansøgning, og mange lever som afviste på centrene i håbet om at få genoptaget deres sag.

Dermed bliver opholdstiden længere end nogensinde, og betydningen af at have noget at tage sig til vokser. Den nye regering er enig. Integrationsminister Bertel Haarder taler om, at "det er et mål i sig selv at få så mange i gang som muligt."

I 2003 kommer der vægt bag ordene, og Dansk Røde Kors får delvist opfyldt et ønske, man i flere år har været fortalende for. Beboerne skal nu have mere undervisning og i lovpligtig aktivering på centrene med mulighed for at tjene penge alt efter indsats. Indtil nu har de frivilligt og sporadisk bidraget med deres arbejdskraft uden anden motivation end at få dagene til at gå. Mange har gjort et stort stykke arbejde, andre har været sløve, og månederne i passiv ventetid har ikke gjort noget godt for deres sindstilstand eller fremtidige kompetencer.

De nye regler for voksenundervisning og aktivering (VUA) betyder, at alle arbejdsdygtige beboere skal indgå en kontrakt med deres asylcenter. De skal deltage i mindst ti timers aktivering og ti timers undervisning hver uge for at få udbetalt kost- og lommepenge. Deltager de ikke i fuldt omfang, får de et lavere beløb. Til gengæld tillader regeringen nu, at beboerne bliver aktiveret uden for centrene i praktikjob på virksomheder, som Røde Kors indgår en aftale med. Ekstern praktik er for de beboere, der har lært dansk, og det er et krav, at jobbet har et reelt fagligt indhold, så asylansøgerne lærer noget i virksomheden.

Den nye ordning er et væsentligt skridt på vejen mod egentlig adgang til arbejdsmarkedet med mulighed for at forsørge sig selv, som Røde Kors har foreslået i en årrække, og den er helt i overensstemmelse med Røde Kors' holdning om, at beboerne skal yde for at kunne nyde akkurat som danskere i det omgivende samfund.

"Asylansøgerne får det ganske enkelt bedre, hvis de har noget at stå op til, som udvikler deres kvalifikationer og rustet dem til at arbejde og klare sig selv, når deres tilværelse ikke længere er sat på standby som asylansøger," gentager Jørgen Chemnitz.

De fleste beboere ønsker også selv at arbejde for penge. Både for at få dagene til at gå med et meningsfyldt indhold men også for at bevare deres kompetencer, deres selv værd og selvrespekt. Løven bliver derfor modtaget med åbne arme.

"Jeg er virkelig glad for mit job, og jeg har lært meget, blandt andet flere computerprogrammer," fortæller Vahe fra Armenien, som har et kontorjob på center Hashøj, hvor han assisterer centerlederen.

"Jeg har det meget bedre, når jeg føler mig nyt-

tig og bruger min tid på at hjælpe andre. Så er jeg mere værd, end hvis jeg bare sad på mit værelse og så tv. Det er alt for kedeligt, og man ender jo med at blive psykisk syg."

Også Soter fra Rwanda har fundet en aktivitet, han er glad for. Den bringer ham ud af centret, ud og møde danskere på skoler og i foreninger, hvor han holder foredrag om livet som asylansøger i ASIG, asylansøgernes informationsgruppe. Soter ynder at fortælle sjove historier om kulturforskelle. Som kristen afrikaner opstår der nemt episoder på asylcentre, når han for eksempel tager turen til badeværelset kun iført badehåndklæde. Det er ikke velset blandt mange af de andre beboere. Heller ikke når han laver mad i fælleskøkkenet:

"Engang skulle jeg lave en meget lækker ret med svinekød, og jeg havde købt alt muligt tilbehør, så det kunne blive rigtig godt. Det duftede så dejligt, at jeg synes, at alle i huset skulle nyde det, så jeg hev fat i folk, så de kunne snuse. Men pludselig sprøjtede der olie over på sidemandens mad – og han var muslim. Han blev meget oprørt og smed al sin mad ud, fordi det havde fået et stænk af mit svinekød. Det var pinligt, men på det tidspunkt vidste jeg ikke, at jeg fornærmede ham. Siden er vi dog blevet gode venner igen," griner han.

Men der viser sig en alvorlig hage ved den nye VUA-lov, som fører til stor frustration for både medarbejdere og beboere. Og stor skuffelse for Jørgen Chemnitz.

"Røde Kors har kæmpet for mere undervisning og en meningsfuld aktivering i årevis, så det er en klar forbedring. Vi har også anbefalet en belønningssystem, hvor man honoreres for at engagere sig i arbejdet på et asylcenter og får flere penge, end hvis man forholder sig passivt, men vi har bestemt ikke anbefalet, at asylansøgerne skal have færre penge at leve for. Når regeringen vælger at skære i grundbeløbet på lommepenge, er det jo ikke ligefrem fremmende for motivationen."

Regeringens politik er nemlig, at samtidig med at beboerne nu skal yde noget for at få deres penge, så sættes taksterne ned. Beboerne får færre penge til indkøb, busbilletter, tøj osv.

Der er desuden forskel på, hvor meget man får alt efter hvilken status, man har som asylansøger. Et afslag gør beløbet væsentligt mindre, end hvis ens asylsag stadig er under behandling. Afviste må heller ikke have eksterne praktikjob. I kroner og ører betyder det, at en voksen over 18 år, der har sin asylsag under behandling, med de nye regler får 477 kroner mindre end før og som grundbeløb har 1.221 kroner om måneden eller 1.933 kroner, hvis man passer sine tyve timers undervisning og praktik om ugen. Familier med børn får tillægsgydelser.

Det er Udlændingestyrelsen, som afgør hvor mange penge den enkelte skal have udbetalt, men det er Røde Kors' medarbejdere, der skal kontrollere, at kontrakterne bliver overholdt og notere fravær og ved udbetalingen hver 14. dage også forklare, hvorfor der er færre penge end ellers, og hvorfor der eventuelt er trukket yderligere i ydelserne på grund af fravær. Det er en hård opgave for Røde Kors medarbejderne at skulle forklare hvorfor, loven er skruet sådan sammen, og for mange ansatte er det helt uforeneligt med deres øvrige arbejde. Den sociale funktion på centrene og tilliden til beboerne.

Da loven træder i kraft i juli 2003, er der derfor både frustration og vrede ved første udbetaling. En ældre gangbesværet mand fra Irak viser på center Sigerslev sit lille køleskab frem i fælleskøkkenet. Der er en pakke pitabrød og noget dåsemad:

"Jeg har ingenting at spise. Jeg ved ikke, hvordan jeg skal klare det. Mit helbred er dårligt, og jeg vil gerne spise lidt sundere, men det kan jo ikke lade sig gøre."

Han har seks kilometer ind til det nærmeste supermarked. Det koster 24 kroner med bussen hver gang, og manden skal klare sig for 1.520 kroner om måneden. Efter lovændringen har han mistet 40 procent eller 445,40 kroner. En anden beboer på Center Sigerslev er en elegant irakisk kvinde i 50'erne. Hun har fået afslag på sin asylansøgning og må som afvist leve for 1.411 kr. om måneden. Hun kan højst tjene 190 kroner ekstra om måneden ved at gå i skole og passe sit praktikjob i det kreative værksted for kvinder på centret:

"Jeg er så glad for mit arbejde. Der er ikke noget andet, jeg hellere vil lave, men det med pengene går mig på. Nu nøjes jeg med at spise én gang om dagen. Jeg er nødt til at spare. Jeg har dårligt råd til at vaske tøj."

Kvinden løfter et par sorte hårtotter, der er ved at skifte til gråt indenunder.

"Jeg har ikke penge til at få farvet mit hår mere, så nu bliver det hele gråt."

En anden ung iraker i tyverne spørger:

"Før var der penge til mad, tøj og cigaretter. Nu kan vi ikke gøre noget som helst. Alt er jo dyrt i Danmark. Jeg vil gerne uden for centret og tjene penge, men det må jeg ikke, og jeg må heller ikke gå i skole. Hvorfor? Hvad er jeg skyldig i?"

En medarbejders mareridt

En solbeskinnet martsdag i 2003 rusker asylcenter Brøns i Sønderjylland op i medieomtalen. Ved titiden om formiddagen er Mai Britt Fomsgaard som sædvanlig på arbejde. Hun har været social

netværksmedarbejder i knap to år på center Brøns med cirka 70 beboere. Det er et af de bedre centre med lejligheder til hver familie med eget køkken og bad.

De fleste beboere er da også godt tilfredse med ventetiden og tilværelsen på Center Brøns, men der er en mand, som har set sig sur på Mai Britt. For en måned siden meddelte hun ham, at han og konen ikke kan flytte i anneks-bolig, og i dag må hun fortælle ham, at Røde Kors ikke kan betale to taxaregninger á 1400 kroner, som manden har brugt på vej hjem fra Sønderborg Sygehus. Her har hans gravide kone været indlagt to gange under udrykning. Første gang til observation. Anden gang da hun føder tvillinger. Men der er ikke bevilget penge til, at manden må tage taxa på Røde Kors' regning, og pengene bliver derfor trukket ved lommepengeudbetalingen den følgende dag.

Manden nægter at betale og påstår først, at hospitalet bestilte taxaen og senere, at andre Røde Kors-medarbejdere sagde ja til de lange ture.

Da Mai Britt følger op, viser det sig, at begge påstande er usande. Hun forklarer manden, at han må tage sagen op med centerlederen, som er i Tønder, men såfremt der ikke laves en aftale med ham, vil pengene blive trukket.

"Du kan jo se, hvad der så sker," svarer manden og går i vrede fra Mai Britts kontor. Hun tænker, at der kan opstå problemer ved pengeudbetalingen næste dag og beder sin kollega Christian om at være til stede og tænke så ikke videre over bemærkningen. Men senere samme dag ved 15-tiden kommer manden tilbage til Mai Britts kontor. Hun er fordybet i en samtale med en kvindelig beboer omkring en syg datter, da han braser ind. I hånden har han en to liters mælkedunk med noget, der ligner vand i.

"Hej."

Manden svarer ikke, men skruer proppen af mælkedunken og sprøjter væske ud over gulvet og stænker på Mai Britt. Lugten af benzin strømmer gennem hendes næsebor.

"Jeg skal ud herfra, og jeg skal have tøjet af!"

De to ting når Mai Britt at tænke lige før, den vrede beboer tænder en lighter, og flammerne står op i lokalet og opad Mai Britts krop. Den vrede beboer skubber kvinden ud af kontoret. Mai Britt falder på knæ i chok men får rejst sig igen, farer ud på gangen og flår sit tøj af på vejen. Hun bugser sig ind i fælleslokalet, hvor tre andre beboere spiller kort. De kommer hende til undsætning, banker på hende med deres jakker. Også Christian iler til. Alle Røde Kors medarbejdere har været på førstehjælpskursus, så de ved, hvad de skal gøre.

De får slukket ilden, flere naboer og beboere

kommer til, og to kvinder pøser konstant Mai Britt til med koldt vand. Men det er for sent.

På kontoret vælter røgen ud, og Christian forsøger at slukke med en brandslange, men røgen er for tyk og kvælende. Den vrede beboer er forduftet til sit værelse og har låst sig inde. Kvinden er flygtet. Brandbiler og ambulance er på vej.

Mai Britt kan ikke mærke smerterne. Hun kigger på sine hænder. Huden hænger omvendt som pølseskind, der er trukket af. Også hofter og ben er alvorligt forbrændt, og lidt af halsen og i panden, hvor benzinen har ramt. På Haderslev sygehus bliver hun vasket og får fjernet sine smykker. Lægerne vurderer, at skaden er så stor, at hun må flyttes til Odense, som senere konstaterer, at hun må flyttes videre til Rigshospitalet. Da Mai Britt ankommer dertil kl. 23 samme aften, viser det sig, at hun har 2. og 3. grads forbrændinger på 60 procent af kroppen. Mai Britt ser sit ansigt i spejlet. Det er ophøvent som en badebold og ildrødt. Nu kollapser hun og mister både bevidsthed og hukommelse de næste 16 dage.

Debriefing

I København er Røde Kors' psykolog Lars Diemer ved at pakke sammen for dagen, da telefonen ringer, og han får besked om episoden i Brøns. Han har været ansat i Røde Kors siden 1999 og har som opgave at støtte centerpersonale, der bliver udsat for arbejdsrelaterede psykiske belastninger. Det kan være efter episoder med trusler og vold, ved konflikter og samarbejdsproblemer eller når nogle lider under stress på grund af jobbet, utilstrækkelig faglighed eller er blevet opsagt på grund af de mange omstruktureringer. Ved akutte og voldsomme begivenheder rykker Lars øjeblikkeligt ud sammen med et kriseteam fra hovedkontoret for at debriefe og støtte medarbejdere og beboere. Som dengang der var knivdrab i kantinen i Sandholm, da personalet på center Kragelund i 2000 blev taget som gidsler af en gruppe uledsagede men temmelig voksne drenge fra Østeuropa, eller da en kvindelig medarbejder i legestuen på center Frederikshavn fik sat en kniv for struben af en beboer, som stod til udvisning. Det er også slemt, da en familiefar i Farsø i 2001 hælder familiens værelse over med benzin og stryger en tændstik, idet politiet banker på døren for at tvangsudsende dem.

"Ved en psykologisk debriefing samler man alle tilstedeværende til en samtale. Den foregår under tavshedspligt og varer mindst 3 – 4 timer, hvor man skiftes til at tale. En debriefing er en form for psykisk førstehjælp, der har det vigtige formål at

forebygge psykiske skader efter voldsomme hændelser blandt andet ved, at alle involverede får mere viden om, hvad der egentlig er sket og ved at de involverede gennem samtale får luft for de ting, der har påvirket dem undervejs. Det er vigtige redskaber for at forebygge psykiske traumer og for at støtte samarbejdet i gruppen af kolleger. Man taler om det, der er sket, hvad den enkelte har tænkt og følt, og hvad man har gjort. Ingen er tvunget til at sige noget, men jo mere nuanceret en oplevelse bliver beskrevet, jo bedre bliver den bearbejdet," forklarer Lars Diemer.

Da han modtager besked om, hvad der er sket i Brøns, er der ikke tid til at pakke. Et taxaflý venter og sammen med Jørgen Chemnitz, psykolog Anne Bovbjerg og jurist Mads Carstensen tager Lars Diemer straks af sted mod Brøns for at hjælpe de chokerede medarbejdere. Deres taxaflý lander i Skrydstrup, og turen fortsætter i bil. Undervejs stopper de ved en benzintank, hvor Jørgen Chemnitz tømmer hylderne for slik og chokolade og tandbørster til de rejsende. Målet er den lokale kro. Her venter centerlederen, som har samlet personalet, og også pressen står klar. Det er aften nu. Den vrede beboer er anholdt, og Mai Britt er indlagt.

"Der er en meget forvirret stemning, da vi når frem. Især to medarbejdere som står Mai Britt nær er dybt fortvivlede. De ved jo ikke meget om hendes tilstand."

Debriefingen af personalet varer til ud på natten. Udrykningsholdet fra Røde Kors får lov til at overnatte på Brøns kro, der ellers er lukket, to og to på samme værelse. Kromutter er hjælpsom og henter dynen hjemme hos sig selv. Kroen er under renovation, taget står halvt åbent, hullerne er kun dækket af plastik. Der er hundekoldt på værelserne, og alle må krybe sammen for at holde varmen.

Efter en kold nat og ikke ret meget søvn, foretager Lars Diemer og Anne Bovbjerg dagen efter sammen med centerledelsen og indkaldte tolke en debriefing af beboerne. De er lige så rystede som alle andre. Lars Diemer går også rundt i kvartret omkring centret og banker på hos naboerne for at høre, hvordan de har det. Et par af dem har hjulpet til med at begrænse ilden og hjælpe Mai Britt. Kontoret og noget af taget er brændt, men brandvæsenet fik hurtigt bugt med ilden, så resten af centret består.

Mai Britt er indlagt på Rigshospitalet i syv uger. Hun er meget omtåget i den første tid. Hun drømmer, har mareridt og har svært ved at skelne mellem drøm og virkelighed. Kroppen er pakket ind i særlige omslag og bakteriehæmmende creme. Slinger, drop og apparater er tilsluttet hendes krop, og hun får løbende morfin

for at dæmpe smerterne, og hver dag får hun 17 liter væske ind i kroppen. Hun taler i vildelse og vil rejse sig fra sengen, hun vil hjem til sine børn. Lægerne er målløse over, at hun overhovedet kan rejse sig. De må skælde hende ud, så hun bliver liggende. Efter to uger gennemgår hun den første af to store operationer med omfattende hudtransplantationer, hvor rask hud bliver flyttet til de udsatte steder. Hun får besøg af Røde Kors' psykolog Anne Bovbjerg, som tilbyder samtaler, men i disse uger handler det mest om at komme sig fysisk og overleve. Da hun endelig kan spise, gør hun det hele tiden, men alligevel taber hun 15 kilo. Kroppen bruger al energi på at restituere. Den dag hun bliver udskrevet, bliver hun solskoldet på de fem minutter, det tager at gå ud til bilen.

Først et halvt år efter hændelsen er hun i stand til at begynde den psykologiske bearbejdning. Hun besøger centret i Brøns og snakker med kollegaer og beboere. Det er en god oplevelse, og Mai Britt finder ud af, at hun stadig har lyst til og mod på at arbejde med mennesker på flugt. Hun skriver et personligt indlæg til Røde Kors-kollegaerne i personalebladet Fax-Nyt.

"Det var sejt på Rigshospitalet men værre at komme hjem. Jeg skulle forholde mig til mit udseende, og det er stadig svært. Mange mennesker ser forundret på mig, men tør ikke spørge, hvad der er sket, og det er ubehageligt. Jeg har haft mange smerter, men det går fremad. Jeg tror på, at én har holdt hånden over mig og sammen med alle de gode tanker mine venner, kollegaer og andre har sendt mig, har det hjulpet mig til at komme mig hurtigere. Vejen er stadig meget lang, men jeg har mod på det, og mit humør og en positiv indstilling gør også sit."

Fem år senere mener Mai Britt stadig, at den voldsomme hændelse også førte noget godt med sig. På trods af de belastende og varige mén og de mange timers efterfølgende psykologbehandling og på trods af, at Mai Britt i dag er førtidspensionist og ikke siden har været på arbejdsmarkedet. Hun har ikke vist sig med bare ben eller i en bikini, hendes ben smerter stadig, som om der er gigt i dem, hendes to børn har haft det utroligt svært med det der skete og har også været i psykologbehandling.

"Jeg prøver at bevare den positive vinkel, og den er, at jeg har forandret mig menneskeligt og følelsesmæssigt til det bedre. Jeg er tættere på min familie, og det med at arbejde for at tjene penge for at købe materielle goder er ligegyldigt i dag. Jeg er også blevet mere tolerant over for andre mennesker. Sådan har jeg ikke altid været. For ti år siden kunne jeg være noget så kold i røven. I dag er jeg

mere varm, og mennesket kommer altid først. På en måde er jeg taknemmelig for det," siger hun.

"Jeg fortryder ikke noget. Det er det bedste job, jeg nogensinde har haft, og ingen kunne forudse, at det her skulle ske. Det kunne være sket alle steder og på alle typer af institutioner. Det kunne Røde Kors ikke gøre for."

Udsatte børn

Året er 2005. Syvårige Murad har det så dårligt psykisk, at han ikke tør gå i skole. Han har heller ingen venner. Hans mor ligger i sengen hele dagen, hårdt ramt af depression og stærkt medicineret. Både Murad og hans far, Ali, får også anti-depressiv medicin. Familien er fra Irak, asylansøgere på syvende år og bor på Dansk Røde Kors omsorgscenter i Kongelunden som afviste asylansøgere. Ali er ulykkelig.

"Jeg kan ikke tage tilbage til Irak. Der er ingen familie, intet job, intet hus, ingen skole og ingen medicin til min kone og søn. Medicinen hjælper ikke på mig, jeg er bare meget, meget træt. Jeg kan kun sove et par timer hver nat. Jeg kan ikke spise ret meget. Jeg har ondt i maven. Jeg tænker for meget hele tiden, for jeg har ventet i så lang tid. Jeg er så bange for min søn."

Murads svære problemer betyder, at familien har tilknyttet en støtteperson 25 timer om ugen, som blandt andet skal hjælpe ham med at lege, gå tur med ham og motivere ham til at være sammen med andre børn. Murad får også eneundervisning af en lærer nogle timer hver uge. Han kan ikke lide, at faren taler om deres problemer.

"Far, du laver meget bla-bla-bla..... Du skal ikke snakke så meget. Hvorfor laver du bla-bla-bla? Du må ikke snakke, så kommer politiet."

Ali kigger ned i jorden og siger lavmælt:

"Jeg har overvejet at købe en dunk benzin til at hælde over os den dag, de smider os ud. Jeg kan ikke tage tilbage til Irak. Der bliver vi spist, som små fisk bliver spist af store fisk."

Den irakiske familie er blot et eksempel på den håbløse situation, som mange beboere på Dansk Røde Kors' asylcentre står i. Tidligere valgte de fleste afviste at rejse. Sådan er det ikke længere. Med forhåbninger om at få genoptaget deres asylsag eller at få en humanitær opholdstilladelse, hvis de er blevet syge nok, foretrækker de afviste nu at blive og leve med deres forringede vilkår. En kosovoalbansk far fortæller:

"Det er ikke vores fejl, at vi ikke rejser frivilligt tilbage, sådan som politikerne siger. Det er myndighedernes ansvar, at de ikke forholder sig til, hvor alvorlig situationen er i vores hjemland.

Hvordan kan jeg vælge at rejse derhen, hvor min familie blev massakreret og dræbt? Alle forældre vælger det bedste for deres børn, selvom det bedste ikke er godt nok."

Sådan er sagen i en nøddeskal for flertallet af de omtrent 2000 asylansøgere i Danmark i 2005. De har fået en afgørelse, men de kan ikke bruge den til noget.

I 2005 er verdens flygtningeproblemer ikke blevet mindre. Irakere, afghanere, iranere, somaliere og mange andre nationaliteter forlader deres hjemlande i hobevis af frygt for krig, vold, forfølgelse og fattigdom.

Pressens opmærksomhed om asylansøgernes vilkår synes lavere end nogensinde, og sjældent har medarbejderne i Røde Kors stået over for tungere problemer og udfordringer.

Helbredstilstanden på asylcentre er generelt dårlig. Opholdstiden er nået op på i gennemsnit 1000 dage for enlige beboere og 3-7 år for mange familier. Det har alvorlige og ødelæggende konsekvenser, især for børnene, som ser deres forældre gå i opløsning på grund af uvisheden. Dansk Røde Kors kan konstatere, at sundhedsudgifterne eksploderer. Flere beboere må på anti-depressiv medicin, og de, der kan få det, modtager psykologhjælp. Røde Kors udtrykker gentagne gange stærk bekymring både overfor Integrationsminister Bertel Haarder(V) og senere Rikke Hvilshøj (V).

Når forældrene ikke magter hverdagen, falder familierne fra hinanden, og far og mor får svært ved at passe deres børn. Røde Kors må ansætte flere støttepersoner til at hjælpe med de simpleste ting i dagligdagen som at sørge for rent tøj og madpakker til børn, der skal i skole. Mange børn er angst for, at politiet skal komme og tage forældrene med, mens de er i skole eller til fritidsaktiviteter. Røde Kors' psykosociale teams holder øje med børnene og vurderer, hvordan de kan støtte. Der er samarbejde med kommunerne om aflastningsfamilier, og i nogle tilfælde må børnene anbringes uden for hjemmet hos plejefamilier. I 2005 sker det for 25 af 714 asylbørn, og Røde Kors ser sig derudover nødsaget til at indberette et stigende antal familier med svære sociale problemer til kommunerne, som i nogle tilfælde må presses til at gribe ind.

Selv de børn, der ikke indgår i de tungeste statistikker, lider. For også dem, der klarer sig i skolerne og fungerer fint i legestuerne og i klubberne, er dybt påvirkede af familiernes håbløse situation.

I flere tilfælde må børnene agere voksne og påtage sig forælderrollen for mindre søskende, når legestuer og klubber ikke er åbne. Nogle oplever en forælder blive akut indlagt på et psykiatrisk hospital, andre at mor eller far forsøger selvmord for øjnene af dem. Flere af børnene ændrer karakter og bliver triste, stille og indadvendte, mens nogle

Mange børn bor for længe på asylcenter

Foto: Mikkel Østergaard

få reagerer udadvendt, bliver voldsomme og aggressive og har svært ved at deltage i undervisning og aktiviteter.

De stigende opholdstider betyder, at mange børn vokser op uden et ordentligt sprog. De taler hverken deres eget modersmål eller dansk - snarere en blanding, der også indeholder glosser fra tidligere ophold på asylcentre i andre europæiske lande som Tyskland eller Sverige. Nogle familier er såkaldte asylnomader og har forsøgt at få opholdstilladelse i flere lande, indtil de gang på gang bliver sendt tilbage til det første EU-land, de søgte asyl i som følge af Dublin-konventionen.

Røde Kors kæmper derfor i flere år for at kunne tilbyde modersmålsundervisning. Nogle steder lader det sig gøre med frivillige kræfter, men først fra 2006 gør offentlige bevillinger det muligt at gøre undervisningen obligatorisk. En stribe af skiftende adresser bidrager også til en vanskelig situation for mange børn. Familier har i flere omgange måttet pakke flyttekasserne i takt med, at det samlede antal asylansøgere svinder ind i Danmark, og Dansk Røde Kors derfor efter aftale med myndighederne må lukke eksisterende centre.

Røde Kors finder løbende på nye tiltag i det daglige for at hjælpe inden for de rammer, det er muligt. Det betyder blandt andet, at børnefamilier får eget bad og køkken og større værelser, så børnene kan lukke døren til forældrenes sygdom og problemer. Med fondspenge lindrer Projekt Fokus på omsorgscentret Kongelunden hverdagen, for de svageste asylansøgere ved i al sin – tidskrævende – enkelthed at hjælpe de voksne beboere med at stå ud af sengen om morgenen, komme i tøjet, eventuelt gå i skole eller på de særligt tilpassede kurser. Ambitionen er at klare blot et par af en dags normale gøremål. Desuden etablerer Røde Kors flere støtteforanstaltninger og aktivitetstilbud, der kan adspilde børnene uden for skoletid. Fra og med 2005 er projekt "Glad sommer" et forsøg på at gøre sommerperioden nemmere. Med penge hentet fra andre poster lykkes det at skabe et væld af aktiviteter for familier med børn. Ture til bondegårde, zoologisk have og Tivoli, grillaftener, fodboldstævner, indianerlejligheder, fisketure, festivaler og cirkusdage. Turene gør en lille forskel i nuet, og børnenes ansigter lyser op på de dage, der sker noget, men det ændrer ikke på de hårde betingelser i familiernes dagligdag. Lange opholdstider, at flertallet lever som afviste og har svært ved at føle sig i sikkerhed eller hele de problemer og traumatiske oplevelser, de har i bagagen.

Røde Kors er stærkt bekymrede. Samlet set har beboerne aldrig haft det dårligere.

Voksne er også pressede

Jawad er fra Irak, sidst i fyrrerne og har i 2005 boet alene på danske asylcentre i næsten fem år med gentagne afslag og genoptagelser af sin asylsag.

"Jeg er ikke normal længere," siger han.

Som afvist siden 2003 har han stort set ikke fået lommepenge men er sat på cafeteria-ordning med faste spisetider tre gange om dagen på center Avnsstrup. Hygiejneartikler og tøj får han af Røde Kors.

"Det er svært, at jeg ikke har frihed til selv at bestemme, hvornår og hvad jeg skal have at spise og i det hele taget være underlagt andres beslutninger om, hvordan jeg skal leve mit liv."

Heller ikke Jawad ser en returbillet til Irak som en mulighed. Det er alt for farligt nu, hvor oprørsgrupper er ved at splitte landet ad. De gentagne afslag på asyl gør, at han opgiver at lære mere dansk og i stedet satser på at blive bedre til engelsk i håbet om en fremtid et eller andet sted. Samtidig forbereder han sig med al den undervisning og aktivisering, han kan få hos Røde Kors. Det er blandt andet en stribe want2work-kurser om landbrug, medier og demokrati, IT, iværksætteri og administration samt projektleder-kurset "Skills for life" om at danne relationer og opbygge netværk. Han er desuden fast skribent på asylansøgernes avis, New Times, og maler akvareller, som bliver udstillet i Kulturhuset, men alligevel er det stadig svært at leve med uvisheden.

"Jeg har så meget erfaring og så meget energi, som er låst inde i mig som i et fængsel. Jeg kommer ikke til at føle mig som et menneske igen, før jeg får lov til at leve i frihed, arbejde rigtigt, tjene mine egne penge og leve et aktivt liv, hvor jeg selv træffer mine beslutninger."

Fra lav til eksplosiv interesse

Røde Kors er helt klar over problemet og forsøger at trænge igennem med budskabet om, at man ikke skal bo på et asylcenter i mere end et år. Alt andet har alvorlige følger for beboernes helbred og psykiske tilstand. Asylansøgernes avis New Times bliver sendt ud til medier og myndigheder med den ene fortvivde lidelsehistorie efter den anden. Dansk Røde Kors beskriver de alvorlige konsekvenser af de lange opholdstider i sine årsberetninger og på hjemmesiden, og budskabet er centralt i dialogen med myndighederne og i høringsvar. Men ingen er synderligt interesserede. Holdningen er, at hvis man er afvist asylansøger, må man rejse hjem. Beboernes forklaring om, at de nægter at tage af sted, fordi de føler sig truet på deres sikkerhed, bliver ikke hørt. Heller ikke myn-

dighedernes problemer med at tvangsudsende visse nationaliteter til hjemlande, der ikke vil tage imod dem eller etablere samarbejdsaftaler, ændrer på holdningen til de afviste asylansøgere.

Samtidig klandrer kritikere af Røde Kors stadig organisationen for at være for passive og ikke råbe højt nok og kræve flere rettigheder til de afviste beboere. Jørgen Chemnitz udtaler gentagne gange, at han ikke vil forhandle bedre vilkår gennem medierne men foretrækker dialogen direkte med de ansvarlige.

"Vi fremlægger fakta i informationsmateriale og i interviews, men det nytter ikke at råbe og larme i medierne. Vi får flere ting gennemført i en direkte dialog med myndighederne."

I maj 2005 får en oversættelsesfejl i et brev fra myndighederne bægert til at flyde over hos de i forvejen hårdt pressede beboere på center Avnstrup. I protest boykotter de cafeteriaet og smider med stole og smadrer vinduer. Det tager et par dage, før roen indfindes igen, men situationen på Sandholm og Avnstrup, hvor de afviste bor, er uholdbar. I dagspressen er der stort set tavshed om de enorme problemer på asylcentre. Asylansøgere har ikke længere nyhedsværdi, og der er ganske få artikler om asylvilkår i Danmark fra 2004 til 2006.

Det er først, da Folketingets Integrationsudvalg besøger asylcentre i foråret 2006, at medierne for alvor vågner op. Efter besøget eksploderer interessen. Fra 2006 til 2008 skriver dagbladene knap 10.000 avisartikler om asylansøgere.

Integrationsudvalgets besøg udspringer af, at Røde Kors i flere omgange har inviteret politikere for at få skærpet interessen om de vanskelige vilkår på centrene, men først i maj 2006 tropper udvalget op med den nytiltrådte integrationsminister Rikke Hvilshøj (V) i spidsen. Besøget udvikler sig til et politisk minefelt. Henriette Kjær (K) og Ejvind Vesselbo (V) udtaler sig kritisk om vilkårene for asylansøgerne og som repræsentanter for regeringens partier kritiserer de dermed også partifællernes politik.

"Der må være en basislinje for, hvor dårligt folk kan leve, og den synes jeg, vi har overskredet her," lyder ordene fra Ejvind Vesselbo og suppleres af Henriette Kjær:

"Det var en barsk oplevelse at se de kummerlige forhold, vi tilbyder asylansøgerne – særligt for børnene, hvis personlighed jo formes i den tid."

En medielavine er sat i gang. Dansk Røde Kors asylafdeling bliver fra 2006 til 2008 dagligt bestormet med opkald og henvendelser fra journalister, fotografer, billedkunstnere, forfattere, filmfolk og foreninger, der vil dokumentere asylansøgernes tilværelse. Asylforhold står øverst på den offent-

lige dagsorden, og i begyndelsen er de fleste beboere glade for opmærksomheden. Den giver fornyet håb. Det er sket mange gange før, at enkeltssager i pressen får myndighederne til at genoptage en sag, så den ender med en opholdstilladelse. Beboerne håber også på en lempelse af de generelle asylregler. Men når det ikke sker, vender frustrationerne tilbage og håbløsheden synes så meget større efter den korte optur og interesse i mediemaskinen.

I den voldsomme debat kan Røde Kors også aflæse en del forvrængede fremstillinger. Centrene bliver for eksempel kaldt "lukkede lejre" eller "fængsler". Børnenes liv bliver ofte fremstillet som om, Røde Kors hverken tilbyder skole, fritidstilbud eller støtte og som om de voksne slet ikke får nogen form for tilbud om aktivering og undervisning. Selv statsministerens ellers meget tilbageholdende hustru, Anne-Mette Fogh Rasmussen, udtaler sig uden at have styr på fakta:

"Det der er da i hvert fald totalt vanvid, fordi jeg ved, hvordan det påvirker børnene. Man kunne vel beskæftige dem med et eller andet, når de nu skal være der. Det kan vel ikke være så svært."

Begrebsforvirringen er ofte slående i de komplicerede spørgsmål om asyl, hvad enten det drejer sig om menneskerettigheder, flygtningekonventionen, asylvilkår, asylregler, ventetid, opholdstid, sygdom, rammer og boforhold. Om børnene går i skole eller ej, om beboerne kan komme uden for centrene eller ej. Om årsager, ansvar og konsekvenser. Er det lovens og dermed politikernes skyld, at folk har det dårligt? Eller er det asylansøgernes eget ansvar, at de bliver i et land, hvor de ikke får tildelt asyl? Eller er det de fysiske rammer, og dermed Røde Kors, der må stå for skud?

Meningerne er delte.

Røde Kors understreger gang på gang, at de afviste har brug for en endelig afklaring af deres situation. En hjemsendelse eller en opholdstilladelse. Ikke noget midt i mellem, der vil holde liv i uvisheden. Samtidig mener organisationen dog også, at der stadig er muligheder for at lindre på asylansøgernes svære situation. Det er derfor, Røde Kors vælger at fortsætte asylarbejdet i troen på, at det nytter, og at man stadig kan gøre en forskel.

"Røde Kors' fornemmeste opgave er at forsøge at afhjælpe menneskelig nød og smerte – uanset årsagen, eller hvem der rammes. Vi skal altid være dér, hvor de mest udsatte er – uanset om vi føler, at vilkår og rammer kunne være anderledes. Vi skal sideløbende med vores humanitære indsats arbejde for forbedringer og gøre opmærksom på problemer. Det gør vi bedst ved at være der, hvor problemerne er og ved at arbejde inden for hegnet og ikke stå uden for på sidelinjen," siger Jørgen Chemnitz.

De skarpeste kritikere mener stadig, at Røde Kors kun har en vej tilbage for at hjælpe deres beboere: at trække sig fra asylarbejdet.

"De har dog svært ved at pege på et alternativ," mener Jørgen Chemnitz.

Et lille plaster på et stort sår

Den direkte konsekvens af den langstrakte mediestorm bliver i første omgang et forsøg på at lukke debatten med en ekstra bevilling på 37 millioner kroner til asylcentre. Pengene skal forbedre de fysiske rammer og skabe flere aktiviteter - særligt for børnene.

I Røde Kors takker man ja til pengene, der er bare ikke meget nyt at bruge pengene til. Blot mere af det hele. Organisationen har tidligere fremlagt et omfattende projekt med tilpasning af bygninger, der kan forbedre de fysiske rammer væsentligt. Det er blevet afvist på grund af det svindende antal asylansøgere, men nu kan en mindre del af planerne alligevel blive gennemført.

Pengene bliver omsat til mere plads – Røde Kors spreder familier ud på to værelser, hvilket alle familier har ret til i dag, nye bløde sofaer og langt mindre institutionsagtige møbler. Der bliver råd til flottere fællesarealer i receptionerne, på legepladser, boldbaner, caféer og i klubber til børnene, som også får længere åbningstider og en hel del flere penge til fritidsaktiviteter uden for centrene: udflugter, kontingenter til sportsklubber, klavertimer og danselektioner. Der bliver også penge til flere koncerter og kulturarrangementer, som oftest arrangeres ved hjælp af frivillige. Faktisk resulterer de mange fritids tilbud i, at nogle asylbørn nærmest får stress over alle de udflugter og aktiviteter. Der er for meget at vælge imellem, og selvom det gør børnene godt, fjerner det ikke pinen over familiens situation. Den dukker op, så snart dagen er omme, og børnene er hjemme hos familien igen. Eller som Julian på 12 år siger:

"Hvis min mor har det dårligt, så får jeg det også dårligt. Hvis der er problemer, vil man hellere ud og have frisk luft og ro i hovedet. Jeg går over i klubben til mine venner, og så kan man glemme det lidt. Men hvis man for eksempel skal vente på at spille Playstation, så vender tankerne tilbage."

Undersøgelser dokumenterer

Som det tidligere blev dokumenteret i 1995, at asylansøgere bliver syge af de lange vente- og opholdstider, bliver det i disse år bekræftet, at også asylbørn mistrives og har risiko for at udvikle psykiske sygdomme.

I 2006 udgiver Socialforskningsinstituttet (SFI) en rapport om asylbørns vilkår. Den vurderer, at Røde Kors udfylder rammerne for asylbørn på en ordentlig måde, så formelt er vilkårene i orden. Børnene får den skolegang, børnehaver, fritidsaktiviteter, sundhedshjælp og socialt tilsyn, som myndighederne har bestemt, og Dansk Røde Kors løfter asylopgaven. Men samtidig bekræfter rapporten, hvad Dansk Røde Kors længe har bekymret sig om. Børnene på landets asylcentre har det dårligt på grund af dybere problemer.

"Den største belastning for børnene ser ud til at være (...) forældrenes og familiernes vanskeligheder, der tilsyneladende handler om almene psykiske reaktioner på at miste oplevelsen af, at livet har en mening, når forældrene modtager afslag på deres asylansøgning," står der i rapporten.

Undersøgelsen bygger på et studie af 20 sygejournaler for asylfamilier, og SFI kan konstatere, at 13 familier, der har boet på asylcenter længere end to år har massive psykiske og fysiske problemer, som de ikke havde, da de ankom til Danmark for at søge asyl. Der er altså tydelige tegn på, at de lange opholdstider er skadelige.

Senere er dokumentationen endnu tydeligere. I 2007 kommer det frem, at hver tredje af børnene på asylcentre lider stærkt under de lange opholdstider og deres forældres problemer. Børnene viser tegn på psykiske lidelser. De er kedede af det, nervøse, svimle, og de har ondt i ryggen, maven eller hovedet flere gange om ugen. Denne gang er det Institut for Folkesundhed på Københavns Universitet, som står bag undersøgelsen, der er bestilt af Røde Kors for at få uvildige øjne på organisationens bange anelser.

Forskerne har undersøgt 246 asylbørn i alderen 4 – 16 år. De har talt med børnene om, hvordan de selv føler, de har det - dog uden at diagnosticere. Også lærere, pædagoger og forældre har vurderet børnenes tilstand. Konklusionen er helt entydigt, at mindst en tredjedel af børnene har det dårligt. Røde Kors forstærker igen sin indsats ved at gøre særlige udredningsenheder, sundhedsscreeninger og støtteforanstaltninger permanente. Men igen må asylchefen og fagpersonalet forklare, at der kun er tale om lappeløsninger på nogle dybereliggende problemer, som kun kan løses ved at forandre familiernes situation betydeligt. Problemerne kan kun løses politisk.

Imens fortsætter Røde Kors asylarbejdet og forsøger at lindre på asylansøgernes situation, mens de venter.

Efter flere år med et faldende antal asylansøgere stiger tilstrømningen betydeligt i 2009.

Især uledsagede børn finder vej til Danmark i et hidtil uset omfang, og Røde Kors må åbne flere centre...
